



## کتاب پیژندنه

د کتاب نوم: د لگښت سنجونه

خانکه: محاسبه

راټولوونکی: عبدالجبار قیومی

ژباړن: روح الله عزتمل

د څار کمېټه:

- محمد آصف ننگ د تخنیکي او مسلکي زده کړو معین
- دیپلوم انجنیر عبدالله کوزایي د تعلیمي نصاب رییس
- محمد اشرف وحدت په تعلیمي نصاب کې د معینیت د مقام سلاکار

د تصحیح کمېټه:

- عبدالجمیل ممتاز
- نصیر احمد احمدی

د گرافیک او ډیزاین خانګې مسئول :

علی مومنی

۱۳۹۲ لمریز کال

۳۰۰۰ ټوکه

لومړی

www.dmtvet.gov.af

info@dmtvet.gov.af

ISBN 9789936300743

گرافیک او ډیزاین:

چاپ کال:

تیراژ:

چاپ ځل:

وېب پاڼه:

برېښنالیک:

کود ISBN:

Ketabton.com

د چاپ حق د تخنیکي او مسلکي زده کړو له معینیت سره خوندي دی



## ملي سرود

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې	هر بچی بی قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ور سره عرب، گوجر دي	پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل څلیږي	لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به	لکه زړه وي جاوېدان
نوم د حق مو دی رهبر	وايو الله اکبر وایو الله اکبر



## د پوهنې وزارت پیغام

گرانو زده کوونکو ، محصلانو او درنو ښوونکو!

د یوې ټولنې وده او پرمختګ کاملاً د همغې ټولنې د پیاوړو کاري کادرونو، بشري قوې او ماهر و متیو په کار او زیار پورې تړلي او د دوی په خواری پورې نغښتي دي. همدا بشري قوه او کاري متیو دي چې د هیواد انکشافی اهدافو ته د رسیدو لارې چارې طی کوي او د یوه نیکمرغه، مرفه او ودان افغانستان راتلونکی تضمینوي.

انسان په خپل وار سره د الله تعالی له جانبه او هم د خپل انسانی فطرت له اړخه مؤظف او مکلف دی چی د ځمکې په عمران او د یوه سوکاله ژوند د اسبابو او ایجاباتو د تکمیل لپاره خپل اغیزمن نقش، همدارنگه ملي او اسلامي رسالت ادا کړي.

له همدې ځایه ده چې د یوه ژوندي او فعال انسان نقش، د خپل ژوند د چاپیریال او خپلې اړوندې ټولنې په اړه، تل مطلوب او په هیڅ حالت کې نه نفی کیږي او نه هم منقطع کیږي. په ټول کې د پوهنې نظام او په خاصه توګه د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت مسوولیت او مکلفیت لري چې د اسلامي ارزښتونو، احکامو معقولو او مشروع قوانینو ته په ژمنتیا سره، د افغانستان په انکشاف کې فعاله، چاپکه او موثره ونډه واخلي، ځکه دغه ستر او سپیڅلي هدف ته د رسیدو په خاطر د انسانی ظرفیت وده، د حرفوي، مسلکي او تخنیکي کادرونو روزنه او پراختیا یو اړین مقصد دی. همدا په تخنیکي او مسلکي زده کړو مزین تنکي ځوانان کولی شي چې په خپلې حرفې او هنر سره په سیستماتیک ډول د هیواد انکشاف محقق او میسر کړي.

جوته ده چې په افغانستان کې د ژوند تک لاره، دولتداري او ټولنیز نظام د اسلام له سپیڅلو احکامو څخه الهام اخیستی، نو لازمه ده چې زموږ د ټولنې لپاره هر ډول پرمختګ او ترقي باید په علمي معیارونو داسې اساس او بنا شي چې زموږ د کارګر نسل مادي او معنوي ودې ته لومړیتوب ورکړل شي. د حرفوي ظرفیت جوړونې تر څنګ د ځوانانو سالم تربیت او په سوچه اسلامي روحيې د هغوی پالنه نه یواځې پخپل ذات کې یوه اساسي وجیبه ده، بلکې دا پالنه کولی شي چې زموږ وطن پخپلو پښو ودروي، له ضعف څخه یې وژغوري او د نورو له سیاسي او اقتصادي احتیاج څخه یې آزاد کړي.

زموږ گران زده کوونکي، محصلان، درانه استادان او مریبون باید په بشپړه توګه پوه شي، چې د ودان او نیکمرغه افغانستان ارمان، یواځې او یواځې د دوی په پیاوړو متیو، وینښ احساس او نه سترې کیدونکي جد او جهد کې نغښتی او د همدغو مسلکي او تخنیکي زده کړو له امله کیدای شي په ډیرو برخو کې د افغانستان انکشافی اهداف تر لاسه شي.

د دې نصاب له ټولو لیکوالانو، مولفینو، ژباړونکو، سموونکو او تدقیق کوونکو څخه د امتنان تر څنګ، په دې بهیر کې د ټولو کورنیو او بهرنیو همکارانو له مؤثرې ونډې او مرستو څخه د زړه له عمقه مننه کوم. له درنو او پیاوړو استادانو څخه رجا مندانه هیله کوم چې د دې نصاب په ګټور تدریس او فعاله تدریب سره دې د زړه په ټول خلوص، صمیمي هڅو او وجداني پیکار خپل ملي او اسلامي نقش ادا کړي.

د نیکمرغه، مرفه، پرمختللي او ویاړمن افغانستان په هیله

فاروق وردګ

د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

# لړلیک

پاڼې	سرلیکونه	څپرکی
۱	د لگښتونو د سنجونې مهم اصطلاحات	لومړی
۵	د لگښتونو مهم ډولونه	دویم
۲۱	د لگښت سنجونې مهم او عمده موضوعات	درېیم
۳۵	په سوداگریزو تصدیو کې د لگښتونو د ډولونو سنجونه	څلورم
۵۹	په صنعتي تصدیو کې د لگښتونو سنجونه	پنځم
۸۹	د لگښتونو د پروسې او وظیفې سنجونه	شپږم
۱۰۷	په مواضعو باندې د لگښتونو توزیع	اووم
۱۲۹	د لگښتونو د مواضعو سنجونه	اتم
۱۵۹		سرچینې او اخیستنې

## سريزه

په صنعتي، تجارتي او خدماتي موسسو کې د لگښتونو سنجول د حساب لرونکي سيستم مهمه څانگه گڼل کېږي، چې د هغې څخه گټه اخيسته د وړاندې شويو خدماتو او د توليدي محصولاتو تمام شوي قيمت ته د لاس رسې، د هيواد د اقتصادي او صنعتي وضعيت لپاره ضروري دي، ځکه د تمام شوي قيمت څخه په تقليد سره محصولات او خدمات د مديريت د لگښتونو دکنترول له لارې امکان لري .

د څرخلاو قيمت د عرضې او تقاضا سره سم ټاکل کېږي، په بل عبارت، گټه بايد د تمام شوي قيمت د تقليل له لارې منځته راشي، نه د پلورنې د قيمت د لوړوالي له امله، ځکه چې د رقابت زمينه برابره شي .

په دې کتاب کې کوشښ شوی، چې د تمامې شوې برخې ارزونه په ساده طريقه سره بيان شي .، او د دې کتاب مطالعه کونکي په مقدماتي کړنو کې د درج شويو مطالبو څخه گټه واخيستل شي. له همدې امله په دغه کتاب کې د مسايلو طرحه او حل ښه بيان شوی دی، همداراز د هر فصل په پای کې يې د مطالبو لنډه يادونه شوې ده او پوښتنې يې هم ليکلي دي .

په عمومي ډول په نننۍ نړۍ کې چې اقتصادي، تجارتي، او صنعتي رقابت شتون لري، د لگښتونو د سنجونې کتاب مهم رول لوبولی شي. مديران رښتيني او مناسبې تصميم نيونې ته اړتيا لري، ترڅو مالي او د ډاډ وړ معلومات ترلاسه کړي، چې دغه معلومات د لگښتونو د سنجونې په کتاب کې لاسته راځي. دغه کتاب په همدې موخه د حساب داری او ادارې د انستيتوت او د نورو څانگو د محصلينو لپاره چمتو شوی دی.

د نړيوالې ټولنې لخوا خپاره شوي راپورونه د دې حقيقت ښکارندوی دي، چې هرڅومره چې د صنعت له برکته په بشري ټولنې کې پرمختگ رامنځته شي، د تمام شوي قيمت د لگښتونو سنجول او تخصص ته پرمختگ نور هم بايد ترسره شي .

دغه کتاب اته فصلونه لري چې په لومړي فصل کې يې د لگښتونو د سنجونې اصطلاحات په بشپړ ډول بيان کړي، په دوهم فصل کې د لگښتونو د ډولونو په اړه معلومات شته، په درېم فصل کې د لگښتونو د سنجولو د مهمو موضوعاتو څخه خبرتيا ده، په څلورم فصل کې د مثالونو په وړاندې کولو سره د لگښتونو د سنجولو ډولونه بيان شوي دي، په پنځم فصل کې دا را زده کوي چې په صنعتي تصديو کې د لگښتونو سنجونه څرنگه رامنځته کېږي، په شپږم فصل کې د پروسې او وظيفې د لگښتونو سنجونې د مثالونو په بيانولو سره ليکل شوي دي .

په پای کې د تعليمي نصاب د محترم رياست او په ځانگړي ډول له محترمو هر يوه عبدالمتين شريفی، ميرمحمدشاه رفيعی، او ټولو هغو کسانو چې زموږ سره يې د دې کتاب په ترتيب او تنظيم کې مرسته کړې، د زړه له کومې مننه کوم .

په درناوی

عبدالجبار قيومي

### د مضمون ټوليزه موخه:

د تصميم نيونې، پلان جوړونې، کنترول، څارنې او چارو د بررسۍ په موخه د صنعتي او خدماتي مؤسساتو د تثبيت شويو بيو او گټو په برآورد کې د محصلينو او مديرانو لپاره د لازمو وړتياوو پيدا کول.

## د لگښتونو د سنجونې مهم اصطلاحات

ټوليزه موخه:

د لگښتونو د عمده مفاهيمو د لاسته راوړلو د وړتيا ارزول (سنجش).

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې به زده کونکي په لاندې ټکو وپوهيږي:

- پرداخت تعريف کړي.
- په مخارجو وپوهيږي.
- لگښتونه وپيژني.
- په لاسته راوړنه پوه شي.
- حاصل تشخيص کړي.
- په فعاليت وپوهيږي.
- کټه وپيژني.
- په عوايدو پوه شي.
- زيان وپيژني.

ورکړه (پرداخت) Pay (Disbursement)

ورکړه څه ته وايي؟

ورکړه په لغت کې د نغدو پيسو ورکولو ته وايي او په اقتصاد کې لاندې معناوې لري:

الف: هغه معاش يا مزد يا پيسو ته وايي چې د يو خدمت په مقابل کې ورکول کيږي.

ب: د فعل په توګه د ورکولو یا جبران کولو په معنی دی.

په ارزونه کې د لګښت پرداخت د پیسو ورکولو په معنی دی او په اصطلاح کې د یوې تصدئ ټولې پیسې دي، که هغه نقدي وي او یا کتبي وي، د پرداخت په نوم یادېږي.

**مخارج out lay یا (Expn diture):** له هغو پیسو څخه عبارت دي چې د جنسونو یا خدماتو په موخه له تصدئ څخه خارجېږي.  
دغه اصطلاح په دوه ډوله راوړل شوې ده.

۱- په محاسبه کې د خدماتو یا جنسونو ټولو هغو لګښتونو ته ویل کېږي چې د وخت په تیریدو سره رامنځته کېږي او په مقابل کې یې د ګټې طمعه کېږي.  
کلي مخارج له نغدي او غیر نغدي لګښتونو څخه بحث کوي.

۲- د اقتصاد په علم کې هغه نغدي لګښت ته ویل کېږي چې د مال او یا خدمت د تولید له امله رامنځته کېږي.

### **لګښت ( مصرف ) (Consumption) یا (Expense)**

د لګښت جمعې ته لګښتونه ویل کېږي او لګښت د انسانانو د غوښتنو د له منځه وړلو په موخه، د خدماتو یا مالونو د کارولو څخه عبارت دی.  
**لګښتونه:** د متاع او خدماتو د ارزښت څخه ګټه اخیستل دي، چې د تولید لپاره کارول کېږي.  
یا په بل عبارت: د تولید د عواملو قیمت دی، چې د تولید په پروسه کې کارول کېږي او په پیسو بدلېږي.

### **موندنه یا دریافت Receive**

د پیسو د اخیستلو په معنی ده او په اصطلاح کې د یوې تصدئ د ټولو پیسو اخیستل دي، که هغه نغدي وي او یا کتبي وي د موندنې یا دریافت په نوم یادېږي.

**د پیسو راکړه(ستد):** د یوې تصدئ له پاره په یوه دوره کې پولي وسایل د پیسو د راکړې په نوم یادېږي.

**حاصل (Output) (Yield):** یوه اندازه مال یا خدمات چې د تولید د یوې عملیې څخه لاسته راغلي وي د حاصل یا د تولید د مقدار په نوم یادېږي.

**حاصل:** د تصدئ د ټولو اصلي اوفرعې فعالیتونو څخه عبارت دی چې په یو کم واحد ارزول کېږي د مثال په توګه په یوه کرنیزه تصدئ کې چې غنم د فعالیت په واسطه لاسته راځي، اصلي حاصل دی او سپین وانبه چې پاتې کېږي، فرعي حاصل دی.



### عاید (Income)

دعاید جمعې ته عوایدویل کیږي. عاید د اقتصاد دعلم په اصطلاح کې پولې حاصلاتو یا نورو مادي منابعو ته ویل کیږي، چې د ثروت د کارولو په واسطه یا د یوآزاد انسان د خدمت له امله ترلاسه کیږي. عاید دتصدی د ټولو اصلي اوفرعي فعالیتونو څخه عبارت دی، چې په پولې واحد ارزول کیږي او یوه اندازه پیسې یې د فعالیت له امله لاسته راځي.

### فعالیت: Activity

**فعالیت:** فعالیت کار ته ویل کیږي، دا کار که د فزیکي له پلوه وي او یا د اقتصادي له پلوه، خو چې په یوه معین وخت کې سرته ورسېږي، د قدرت یا فعالیت څخه عبارت دی.

### ګټه: (Benefit , profit)

ګټه هغه پیسې دی چې په یوه شرکت کې د ګټې له امله لاسته راځي او شریکانو ته یې د هغوی د سهم په اندازه رسېږي. هرکله چې د تصدی نتیجه مثبت وي، یعنی د عوایدو او مخارجو ترمنځ تفاوت مثبت وي، نتیجه یې د ګټې په نوم یادېږي.

### زیان Detriment Damage

هرکله چې د تصدی په نتیجه کې د عایداتو او مخارجو ترمنځ فرق منفي وي، له ضرر څخه عبارت دی.

### د لومړی څپرکې د مطالبو لنډیز

۱- ورکړه یا پرداخت: په لغت کې د نغدو پیسو ورکولوته وایي او په اصطلاح کې د یوې تصدی مجموعي پیسوته ویل کیږي.

۲\_ مخارج: یو مقدار هغه پیسې دي چې له تصدی څخه د جنس یا خدماتو د لاسته راوړلو له پاره خارجېږي.

۳- مصارف: د ګټې اخیستنې په موخه د وسایلو او خدماتو څخه کار اخیستل دي، چې د تولید په موخه کارول کیږي.

۴- ترلاسه کول: په لغت کې پیسو اخیستلو ته وایي او په اصطلاح کې د تصدی د ټولو پیسو اخیستل دي، که هغه نغدې وی او یا کتبی وي، د دریافت په نوم یادېږي.

۵\_ د پیسو راکړه: په یوه دوره کې تصدی ته د پولې وسایلو له جریان څخه عبارت ده.

۶- حاصل: د تصدي د ټولو اصلي او فرعي فعاليتونو څخه عبارت دی چې په پولې واحد ارزول کېږي.

۷- عايد: د تصدی د اصلي او فرعي فعاليتونو هغه مجموعه ده چې په پولې واحد ارزول کېږي.

۸- فعاليت: کار ته ويل کېږي، که هغه له فزيکي پلوه وي او يا اقتصادي پلوه، خو چې په يوه معين وخت کې سرته ورسېږي د فعاليت د قدرت په نوم ياديږي.

۹ - گټه: هرکله چې د تصدي نتيجه ( د عايدو او مخارجو ترمنځ تفاوت ) مثبت وي، گټه لاسته راځي.

۱۰- ضرر: هرکله چې د تصدی نتيجه منفي وي ، ضرر لاسته راځي.

### د لومړي څپرکې پوښتنې

۱- ورکړه يا پرداخت څه ته وايي، معلومات ورکړی؟

۲- د مخارجو او مصارفو ترمنځ فرق څه دی ویی ليکی؟

۳ - عايد له حاصل سره څه فرق لري، روښانه يې کړئ؟

۴- د حاصل په اړه معلومات ورکړئ؟

۵- فعاليت يا قدرت تعريف کړئ؟

۶- په يوې تصدی کې چې کله گټه لاسته راځي، په مثال سره يې روښانه کړئ؟

۷- يوسوداگر کله له زيان سره مخ کېږي يومثال وړاندې کړئ؟

۸- د لگښتونو د ارزولو مضمون د څه لپاره مطالعه کوئ، په دې اړه معلومات وليکئ؟

## د لگښتونو مهم ډولونه

### ټولیزه موخه:

په تولیدي او خدماتي تصدیو کې د مهمو لگښتونو د ډولونو د تثبیتولو په اړه مهم او اساسی معلومات.

د زده کړې موخې: محصلین به په دې فصل کې په لاندې معلوماتو پوه شي:

- د موادو مصرف
- د تصدی د وسایلو مصرفول
- د پرسونل مصرف
- د اضافي عواملو مصرف
- متفرقه مصرف
- ثابت مصرف
- بدلون موندونکی مصرف
- مشترک مصرف
- انفرادي مصارف

### د لگښت ( مصارف ) ډولونه

د تصدی د لگښت ډولونه کولای شو د تصنیف د عواملو له پلوه ثابت کړو. د تولید د عواملو استهلاك د اړونده اسنادو په واسطه په معین وخت کې ثابتېږي او همداراز د یوډول لگښت په واسطه نمره گذاري کېږي. د متاع د استهلاك اندازه د فزیکي واحدونو لکه کیلوگرام ، متر ، واحد اونورو په واسطه اندازه کېږي د لگښت ډولونه په لاندې توګه بیانولای شو.

## د موادو لگښت

د لگښت په دغه ګروپ کې، د خامو موادو لگښت، د کمکي موادو لگښت او د تصدی د موادو لگښت شامل دي او د موادو د ارزولو په چوکاټ کې ثابتېږي. د موادو لگښت لاندې ډولونه لري:

- الف - د تولید په ساحه کې کارول شوي مواد.
  - ب - د تولید په ساحه کې کوچینۍ او معیاري خانګې.
  - ج - د تولید په ساحه کې انفرادي خانګې چې د تصدي دباندې تهیه کېږي.
  - د - په تجارتي تصدیو کې تجارتي وسایل
  - ه: کمکي مواد ( د اداري او فرشونو تر څنګ په نورو برخو کې )
- و: په ټولو ساحاتو کې د تصدی مواد چې سوخت او نرژۍ هم پکې شامله ده. کولای شو چې یوه برخه استهلاك شوي مواد له ستونزو پرته اندازه کړو.

## د تصدی د وسایلو لگښت

دغه ډول لگښت په عمل کې د تصدی د وسایلو د ارزونې په چوکاټ کې تثبیتېږي او په دې صورت کې په قصدي ډول استعمالیدونکي عوامل په پام کې نیول کېږي او د تولید په څو مرحلو کې ګټه ترې اخلي. له همدې امله باید د تولید د عواملو استهلاك د تولید د ارزونې په وخت کې په پام کې ونیول شي. دا کار ددې لامل ګرځي چې له یودې خوا د دستګاه د تولید عمومي قوت ( پوتانشیل ) په پام کې ونیسو او له بل لوري د دستګاه یوه دوره استهلاك هم را مالوم شي. د تولید یوه دوره استهلاك کولای شو چې د دستګاوو د د استفادې او پر دستګاه د وخت په تېریدو سره تثبیت کړو. دواړه ډوله یاد شوی استهلاك د تصدی په وسایلو باندې اغیزه لري او د وسایلو د استفادې وخت تعینوي.

**مثال:** د یوه موټر د قدرت ( پوتانشیل ) مجموعي فعالیت له ۱۲۰,۰۰۰ KM څخه پورته دی، نو که چېرې د دغه موټر کلنی استهلاك ۲۰۰۰۰ KM وي، نو په دې صورت کې د نوموړي موټر څخه د ګټې اخیستنې موده د هغه تر له منځه تللو پورې ۶ کاله ده. که چېرې له منځه تلل یا خرابیدل د چاپیریال او موسم له لارې رامنځته کېږي، نو په کال کې ۲۰٪ ارزول کېږي، بناء په دې صورت کې ډیره ګټه اخیستنه یواځې پنځه کاله ده.

د یوې دستګاه د مجموعی فعالیت د قدرت فرسایش د تولید د یو پړاو د استهلاك د ضرب د حاصل په نسبت ترلاسه کولای شو او یا داچې استهلاك د زمان د تابع په توګه په نظر کې نیسو، چې په دې ترتیب یوه اندازه تهیه شوې پیسې، د فرسایش په توګه وړاندې کېږي، لاندې سمبولونه په نظر کې نیسو.

$A =$  د چمتو کولو مبلغ - د داغمی قیمت  
 $B =$  قدرت (پوتنشل) د مجموعی فعالیت دستگانه  
 $V_t =$  د دورې څخه گټه اخیستنه.  
 $tN =$  د گټې اخیستنې موده.  
 $KA_t =$  د تولید د دورې د فرسایش پیسې T  
 د گټې اخیستنې فرسایش کولای شو په لاندې ډول ولیکو

$$KA_t = V_t \cdot \frac{A}{B} \sum_{t=1}^{tN} Vt = B$$

زمانی فرسایش عبارت دی له:

$$KA_t = f(t \cdot A) \sum_{t=1}^{tN} KA_t = A$$

ذکر شوی مثال په پام کې نیسو اوداسې فرض کوو چې که  $A=14400$  افغانۍ وي، نو په بیلابیلو کلونو کې د موټر څخه د استهلاك او گټې اخیستنې پړاوونه په لاندې ډول دی:

د لومړي کال استهلاك  $(V_1) = 18000$  کیلومتر ه.  
 د دوهم کال استهلاك  $(V_2) = 22000$  کیلومتره.  
 د درېیم کال استهلاك  $(V_3) = 24000$  کیلومتره.  
 د څلورم کال استهلاك  $(V_4) = 20000$  کیلو متره.  
 د پنځم کال استهلاك  $(V_5) = 16000$  کیلو متره.  
 د شپږم کال استهلاك  $(V_6) = 20000$  کیلومتره.

$$B = 120000Km$$

$$\frac{A}{B} = \frac{14400}{120000} = 0.12 \text{ Afg/km}$$

د زمانی فرسایش تابع عبارت دی له:

$$Kat = 0.0667 \cdot A(6-t)$$

د شپږو کلونو لپاره د وخت د فرسایش څخه گټه اخیستنه په لاندې جدول کې بیانېږي.

وخت (t)	داستهلاک پیسې	
	د گټې اخیستنې فرسایش	زمانی فرسایش
۱	۲۱۶۰	۴۸۰۲
۲	۲۶۴۰	۳۸۳۲
۳	۲۸۸۰	۲۸۸۱
۴	۲۴۰۰	۱۹۲۱
۵	۱۹۲۰	۹۶۰
۶	۲۴۰۰	-
مجموعه	۱۴۴۰۰	۱۴۴۰۰

که د زماني فرسایش څخه د گټې اخیستنې وخت له پنځو کلونو څخه زیات وی او په هغه صورت کې چې د زماني فرسایش څخه گټه واخیستل شي نو باید د گټې اخیستنې قدرت (پوتنشل) یعنی  $B=120,000\text{KM}$  کیلومتره څخه په همدومره وخت کې گټه واخلو د فرسایش په پیسو کې لاندې ستونزې هم شتون لري.

الف - د پوتنشل قدرت څخه گټه اخیستنه او د تولید د پړاو استهلاک د اندازې وړ نه دی. په دې ترتیب د فرسایش د پیسو ارزول د فرسایش د فورمول څخه په گټې اخیستنې سره صحیح نه دی.

ب - د زماني فرسایش تابع معلومه نه وي، چې په دې ترتیب سره نه شو کولای د زماني فرسایش پیسې وارزوو د ( الف ) او ( ب ) ستونزو په پام کې نیولو سره کولای شو چې د فرسایش پیسې په افقي توگه و ارزوو.

ج - د قدرت ( پوتنشل ) ساتنې او د هغې څخه د گټې اخیستنې کومه لار چې شتون لري، د گټې اخیستنې موده یې زیاتېږي. د ترمیم لگښت او په عین حال کې وخت ، د تصدئ یوډول لگښت وړاندې کوي.

د - سربیره پردې چې اقلیم په فرسایش اغیزه کوي، نور لاملونه هم شته چې زماني فرسایش تراغیزې لاندې راولي ، مثلا: تخنیکي پرمختگ ، د اړتیا تغیر او نور. د تصدئ د وسایلو د تخنیکي پرمختگ په پایله کې چې ډیره اقتصادي اغیزتیا لري او مولدیت یې لوی وي، د گټې اخیستنې وړ گرځي.

ه - د غیر مترقبه لاملونو چې وړاندیونه یې ستونزمن کار دی، لکه زلزله ، اور اونورو په واسطه د

تصدیو د گټې اخیستنې قدرت یوه برخه او یا په بشپړ ډول استهلاک کیږي.

پورته لاملونو ته په کتوسره ویلای شو چې د هر تولیدي پړاو فرسایش په افایي توگه تثبیت کړو. همدارنگه ربح هم د تصدئ د مصرفي وسایلو په چوکاټ کې شامله ده ، هغه مهمه پوښتنه چې د ربحې په اړه مطرح کیږي، داده چې آیا کولای شو ربح د لگښت په چوکاټ کې وشمیرو او که نه؟ عالمان د رایو په اکثریت سره په دې باور دي، چې ربح نقدې پیسې او یا هغه متاع ده چې د نقدو پیسو او یا د متاع په بدل کې رامنځته شوې وي.

ربح کولای شو د لاندې معادلو په مرسته ارزیای کړو.

$$Z = C \times T \times i$$

په دې ځای کې:

$$\text{ربح} = Z$$

$$T = \text{د بدلې شوې سرمایې موده.}$$

$$C = \text{بدله شوې سرمایه}$$

$$i = \text{د ربحې بیه}$$

مثال:

$$C = 5000 \text{ افغانی}$$

$$T = 240 \text{ ورځ}$$

$$i = 6\% \text{ فیصدي}$$

په دې صورت کې ربح عبارت ده له

$$Z = 5000 \cdot 240 \cdot \frac{6}{100 \cdot 360} = 200 \text{ افغانی}$$

که ربح درې گونو کسانو ته د تړون په اساس ورکړل شي، نو په دې صورت کې یې داقتصاد ټول عالمان د مصرف په اړه هیڅ شک نه لري. که چیرې سرمایه څو وارې بدله شي، نو په دې صورت کې مرکبه ربح کولای شو د لاندې فورمول په واسطه ارزیای کړو.

$$Z = C[(1+I)n - 1]$$

په دې ځای کې:

$$n = \text{د کلونو شمیر}$$

همدارنگه کرایه هم د تصدی دوسایلو په مصرف کې شمیرل کیږي، چې د تصدی دوسایلو څخه د گټې اخیستنې په بدل کې ورکول کیږي، مثال د کوټې کرایه، د ما شینونو کرایې، د دستگاگانو کرایې او نور.

د پرسونل لگښت:

دغه لگښت د انسانانو د کار د تولید په بدل کې رامنځته کیږي او د مزد او معاش په چوکاټ کې ارزول کیږي، د بشر د کار د اندازې معلومول په دې پورې اړه لري، چې د بشري وړتیا لپاره کوم معیار وټاکل شي.

په اقتصادي آثارو کې لاندې معیارونه د کار د اندازه کولو لپاره وړاندې کیږي.

الف- د کار وخت

ب- دکار فعالیت

ج- د کار ارزښت

په هغه صورت کې چې د کار وخت د کار د عامل د مصرف د اندازه کولو په توگه انتخاب شي، نوپه دې صورت کې معیارونه عبارت دي له: د کار وخت، د کار شفت (دورې). د اونۍ او میاشتي مزد کولای شو چې د معین نرخ د مزد او د واحد زمان څخه لاسته راوړو.

په هغه صورت کې چې:

$$I = \text{په واحد زمان کې د مزد نرخ}$$

$$T = \text{د کار وخت}$$

$$kL = \text{د مزد لگښت}$$

وي، کولای شو چې مزد د وخت په اساس په لاندې ډول ولیکو:

$$K1 = T \cdot I$$

کله چې کار سرته ورسېږي، کولای شو چې د مختلفو کمیټونو له لارې لکه مزد، ساعت اونور

ثابت کړو. د واحد زمان د مزد نرخ د څو مزدونو څخه جوړ شوی وي، چې په لاندې ډول دی:

معیاری مزد ( دټرون له مخې حد اقل مزد چې موافقه ورباندې شوې وي )

قانوني ټولنیز مزد ( رخصتي اوتفریح )

اضافي مزد، فوق معیاري مزد ( لکه په چټل چاپیریال کې کار کول )

د فعالیت جایزه ( زماني جایزه )

اضافي مزد ( د ښوونې او روزنې په وخت کې )

+ د فعالیت جایزه ( مثلاً جایزه زمانی).



### د في واحد زمان د مزد نرخ

که د وخت واحد میاشت او یا کال وي، نو په دې صورت کې د معاش په اړه خبرې کېږي. هغه مزد چې دوخت په اساس ورکړل شي، نو د تولید په پروسه کې دکارگرانو د فعالیت توپیر په پام کې نه نیول کېږي. په اقتصادي تصدی کې ډیر فعالیتونه دکار د تولید داملونو د اندازه کولو په توګه کارول کېږي.

کولای شو چې فعالیت په غیر مستقیم ډول، د تولیداتو د اندازې په واسطه او یا په تعین شوي وخت کې تثبیت کړو. مزد د فعالیت او یا د تولید دفي واحد په اساس ورکول کېږي او یا دا چې د ټاکل شوي وخت په اساس په موضوع پورې اړوندکار ترسره کېږي. ټاکل شوی وخت له هغه معیاري وخت څخه عبارت دی، چې د تصدی او د کارګر ترمنځ پرې هوکړه شوې وي.

د في واحد اکورد عبارت دی له:

$$Kl^{A-S} = \sum_{j=1}^n Xj.gj$$

په دې ځای کې:

$=kl^{A-S}$  د في و احد د اکورد مزد.

$=Xj$  د تولید په یو پړاو کې د ز ډوله تولید شویو محصولاتو شمیره.

$=gj$  د تولید د في واحد موافقه شوی مزد.

د وقت اکورد عبارت دی له:

$$Kl^{A-z} = \sum_{i=1}^n j.tj.ij$$

په دې ځای کې:

$=Ki^{A-z}$  د وخت د اکورد مزد

$=tj$  د تولید لپاره ټاکل شوی موافق وخت ز

$=lj$  په معین وخت کې د في واحد د مزد ډولونه

ددې لپاره چې دکار د فعالیت قوت د ذکرشوي کمیت په مرسته په دقیق ډول تثبیت کړو،

اړینه ده چې د تولید د في واحد د اکورد مزد لپاره معیاري او نورمال وخت وټاکو.

د کار داقتصاد په چوکاټ کې ددې معیارونو د ټاکلو په موخه مختلفې طریقې پرمخ وړل

شوې. دې ټکي ته باید پام وکړو چې ټول کارونه د اکورد قابلیت او وړتیا نه لري، نو په دې اساس

دکار فعالیت په دوامداره توګه، دکار د تولید لاملونه د یوه معیاري کمیت په توګه نه کارول کېږي. وړاندیز کوو چې د کار ارزښت دانساني کار داندازه کولو د معیار په توګه وکارول شي. د کار ارزښت د کار له ارزيايي سره نږدې اړیکې لري. د کار د اقتصاد په چوکاټ کې دکار د ارزيايي د پرمختګ لپاره ډیرې طریقې راوړل شوې دي.

دکار ارزښت دلاندې کمیتونو څخه په ګټې اخیستنې سره واضح کېږي:

الف- دکار توضیح او موضوع یې.

ب- د توقعاتو ( هیلو ) تحلیل.

ج- دکار د توقعاتو ارزيايي.

د کار ارزښت د توقعاتو د مجموعي ارزښت څخه عبارت دی، چې یوکار د یوې ځانګې په توګه وړاندې کېږي

د انساني کار د معیاري واحد داندازه کولو په توګه دکار د ارزښت اهمیت په دې کې دی، چې د کار د روش ( لارې ) د کمیت ارزښت په پام کې نیول کېږي.

د مزد ژر ژر ورکول، په ځانګړو حالاتو کې د کار په موضوع پورې اړه لري، د مثال په توګه: په نا ارامه چاپیریال کې کارکول، په جټل چاپیریال کې د کار ترسره کول، په هغه ځای کې کار کول چې ارتفاع یې لوړه وي او یا په نا مناسب حالت کې کار کول او نور

اضافي مزد هغه وخت ورکول کېږي، چې د کار د تولید عامل په خپل بشپړ قدرت، موجودو شرایطو ته په کتوسره پرمختګ ونه کړي. مثال: خرابو موادو ته په کتوسره په سمه توګه د ماشین کار نه کول اونور.

اضافه کار، له ورځنۍ رخصتۍ نه ورورسته کار، د رخصتۍ په ورځو کې د کار ترسره کول او په نورو کې ورکول کېږي. همداراز د اضافه مزد ورکول قانون او مقرراتو ته په کتوسره رامنځته کېږي، چې په دې لړ کې قانوني ټولنیزې مرستې لکه د کار بیمه، د ناروغۍ بیمه، د تقاعد بیمه، کوپون، ماکولات اونور شامل دي.

**د اضافي عواملو لګښت:** د اضافي عواملو د لګښت په چوکاټ کې د لاندې لګښتونو ډولونه شامل دي.

الف - د مالیاتو مختلف ډولونه.

ب- د محصولاتو مختلف ډولونه.

ج - د سهمیې ( برخې اخیستنې ) مختلف ډولونه.

د - د حقوقي او مالیاتي سلامشورو لګښتونه.

ه- د کمیشنونو لګښتونه.

**متفرقه لگښتونه:** په متفرقه لگښت کې ټول هغه لگښتونه چې د موادو، د تصدۍ د وسایلو، د پرسونل او نورو لارو له امله منځته راځي نه وي شامل، په پام کې نیول کېږي. مهم ډولونه یې په لاندې توګه بیانېږي.

الف - د خدماتو لگښت، چې په هغه کې د تصدۍ څخه د باندې د ترانسپورت په واسطه د متاع لیږدول او پرسونل لیږدول او نور شامل دي.

ب - حقوقي لگښتونه.

ج - درېج لگښت اونور.

**ثابت لگښتونه:** که په یوې تصدۍ کې د مشغولیت درجه بدلون ومومي او په لگښتونو اغیزه وکړي، دغه لگښتونه د ثابتو لگښتونو په نوم یادېږي. د مثال په توګه: د ربحې لگښتونه، د کرایې لگښت، او تریوې اندازې د استهلاك لگښت اونور. ځکه که چیرې تولیدات او یا پلورل ډیر او یا لږ وي، نو په دې صورت کې د ربحې لگښت، د تعمیر او مغازې په کرایه کې بدلون نه راځي او په ثابت حالت کې پاتې کېږي. ثابت لگښتونه هغو لگښتونو ته ویل کېږي، چې د تولید د حجم په بدلون سره، د تولید تر مشخصې کچې پورې په کې بدلون رانه شي.

باید پوه شو، چې په ټولیز ډول ثابت لگښتونه د هغو ځانګړتیاوو لرونکي دي، چې هرکله دغه ځانګړتیاوې د لگښتونو لپاره وارزول شي، نو د لگښتونو د یو ګروپ په توګه یې طبقه بندي کولای شو.

**لومړی داچې:** دغه لگښتونه د تولید په مختلفو سطحو کې په ټولیز ډول ثابت وي.

**دویم داچې:** د ثابت لگښت سهم ( برخه ) د تولید په زیاتوالي سره کمېږي او برعکس.

**درېیم داچې:** د دغو لگښتونو د رامنځته کیدو کنټرول د بهرنیو اجرایوي مدیرانو لخوا منځته راځي.

### د دغو لگښتونو غوره او مشخصه مونه

د مدیرانو د تولید حقوق، د ماشینونو او ساختمانونو استهلاك، د ماشین آلاتو او ساختمانونو بيمه، اونور مشابه دي.

د ثابتو لگښتونو په ځانګړتیاوو د لاسه پوهیدو په موخه لاندې لاملونه تر څیړنې لاندې نیسو. فکر وکړئ! دیوې کارخانې د اجارې لگښت ۱۵۰,۰۰۰ افغانۍ دی، په لومړي په ټولیز ډول د اجارې لگښت ثابت دی، یعنې که یوه امتعه اویا ۱۰۰ امتعې تولید شي، په ټولیز ډول په دې لگښت کې هیڅ ډول بدلونه نه راځي. دویم داچې د تولید په زیاتوالي سره د متاع د هر واحد لگښت، په سهم کې کموالی راځي. فرض کړئ چې د کارخانې تولید ۱۰۰ عدده دی، که وغواړو ووايو چې له ۱۵۰۰۰۰ افغانۍ اجارې څخه د هر واحد برخه څومره ده، نو په دې توګه عمل

کولای شو. ( $1500 = 100 \div 150000$ ) نو په دې توګه به د هرې امتعې بیه ۱۵۰ افغانۍ وي. او که ۲۵۰ عدده امتعه تولید شي، د هر واحد د اجارې برخه به څو افغانۍ وي؟ ( $250 = 150000 \div 600$ ) نو د هر واحد برخه ۶۰۰ افغانۍ تعین کیږي. روښانه شوه چې د واحدونو په ډیرېدو سره ثابت مصارف کمیږي او برعکس د تولید په کمېدو سره د امتعې د هر واحد برخه له ثابتو مصارفو سره پورته خپښي.

### بدلیدونکي (متحول) لګښتونه

هغه لګښتونو ته ویل کیږي چې مجموعي پیسې یې د تولید د سطحې او د تولید د اندازې له بدلیدو سره بدلون ومومي. یعنې دا چې د تولید مقدار او د حجم د زیاتوالي له امله په دې لګښتونو کې زیاتوالی راشي. د دغو لګښتونو ځانګړې نمونې، مستقیم مواد او مستقیم مزد دی. مستقیم لګښتونه، ځانګړتیاوې او مشخصات لري چې د دغو لګښتونو د تشخیص لپاره لاندې ټکي راوړل شوي دي.

**اول داچې:** دغه لګښتونه په مجموعي ډول له تولید سره مستقیمه اړیکه لري، یعنې داچې د تولید په زیاتوالي سره زیاتوالی او په کموالي سره یې کموالی منځته راځي.  
**دویم داچې:** بدلون موندونکي لګښتونه د ثابتې امتعې یو واحد دی که تولید ډیر یا لږ وي.  
**درېیم داچې:** په ساده او آسان ډول د تخصیص وړ دی.

دې ته اشاره وشوه چې ددې مصارفو روښانه نمونه د تولید د نصرفي موادو مستقیم مصارف او مستقیم مزد دی چې په راتلونکې کې به د بدلون موندونکو مصرفي ځانګړتیاوو په اړه لا ډیر معلومات وړاندي کړو.

فرض کړی چې د ۶ عددو میزونو لپاره  $4m^2$  متره مربع لرګي ته اړتیا ده، که وغواړو چې ۱۲ عدده میزونه تولید کړو نو حتماً  $8m^2$  متره مربع لرګيو ته چې لومړني مواد او مستقیم تولید شمیرل کیږي اړتیا ده. تاسوګوری چې د تولید په زیاتوالي سره د مستقیمو موادو لګښت هم په تولید ډول زیاتوالی پیدا کوي، خو باید پام وکړی چې د یوه میز د جوړولو لپاره  $1,5m^2$  متره مربع لرګيو ته ضرورت لرو، ( $4 = 1,5 \div 6$ ) هیڅکله د تولید په زیاتوالي سره د یو واحد په مستقیمو موادو کې بدلون نه راځي، یعنې د یوه میز جوړول حتماً  $1,5m^2$  مترمربع لرګيو ته اړتیا لري او په لږو لرګيو نه شو کولای ډیر میزونه جوړ کړو، له همدې امله مستقیم لګښت او مستقیم مواد په یوه ثابت واحد کې وي.

له بلې خوا دغه لګښت په اسانۍ سره د محصول په جوړولو کې تعقیبېږي لکه مصرفي لرګي چې د میز په جوړولو کې ورڅخه کار واخیستل شو.

### نیمه بدلیدونکي لگښتونه

ددغه لگښتونو ځینې برخې په متغیر او ثابت شکل جوړې شوې وي. دغه لگښتونه په داسې شکل وي چې د تولید په زیاتوالي یا کموالي سره یې په ثابته برخه کې بدلون نه راځي. **د مثال په توګه:** د کارخانې برښنا ، هغه برښنا چې د سالون د روښانه کولو له پاره ورڅخه کار اخیستل کیږي، تقریبا ثابته وي، که تولید زیاد وي او که کم، خو د ماشینونو برښنا دتولید په کموالي او یا زیاتوالي سره یوشان وي، له همدې امله دکارخانې د برښنا دغه لگښت ته نیمه بدلون موندونکی لگښت ویلای شو.

**ثابت لگښتونه په خپل ذات کې په درې برخو ویشل شوي دي.**

۱- الف ( ۳ ) د کار خانې د وړتیا ثابت لگښتونه.

۲- الف ( ۳ ) د ګټې اخیستنې ثابت لگښتونه

۱- الف ( ۳ ) د پلان جوړولو ثابت لگښتونه

۱- الف ( ۳ ) د کارخانې د ظرفیت ثابت لگښتونه: دکارخانې د ظرفیت ثابت لگښتونه هغه لگښتونه دي، چې د کارخانې له وسایلو او امکاناتو سره مستقیمه اړیکه ولري. دماشینونو، وسایلو او تاسیساتو استهلاك د کارخانې د ثابتو لگښتونو له ډلې څخه شمیرل کیږي.

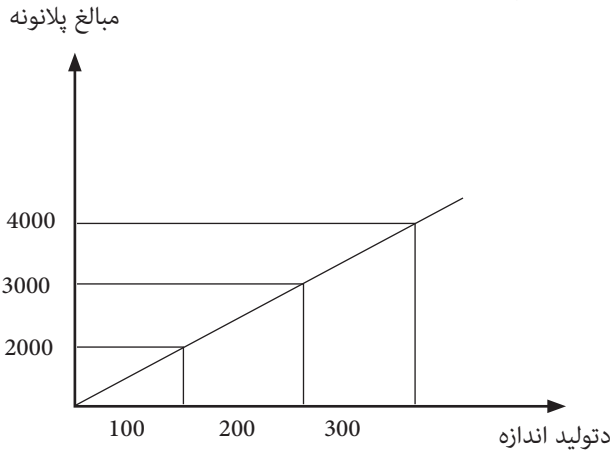
۲- الف ( ۳ ) د ګټې اخیستنې ثابت لگښتونه: دا هغه لگښتونه دی چې د تولیداتو د وسایلو له ساتنې سره مستقیمه اړیکه لری، لکه د ساختمان ، ماشینونو او وسایلو د بیمې لگښتونه.

۳ الف ( ۳ ) د پلان جوړونې ثابت لگښتونه: هغه ثابت لگښتونه دي، چې د کارخانې د مدیرانو د تصمیمونو په نیولو پورې اړه لري اود راتلونکي پلان جوړونې لپاره رامنځته کیږي. لکه د تحقیق او څیړنې پلانونه ، تبلیغات او بازار موندنه او نور. که وغواړو چې ثابت بدلون موندونکي او نیمه بدلون موندونکي ثابت لگښتونه په روښانه ډول وښیو، لاندې شکل ته ځیر شی!

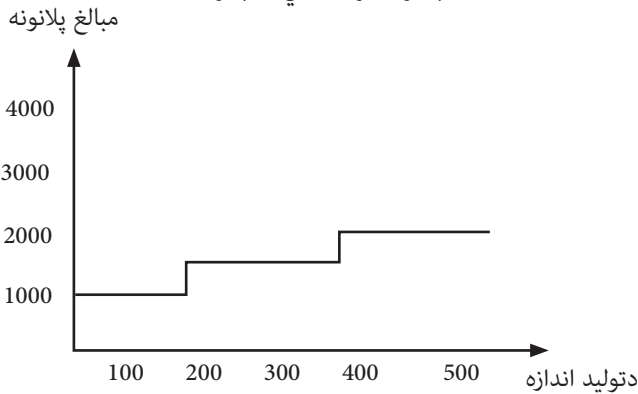
### د بدلون موندونکو لگښتونو شکل



۱- د بدلون موندونکو لگښتونو شکل



بدلون موندونکي لگښتونه



د نیمه بدلون موندونکو لگښتونو شکل

### مشترک لگښتونه

له ټولو هغو لگښتونو څخه عبارت دي، چې په مستقیم ډول د تولید له یو واحد یا له متاع سره نه ارزول کېږي، بلکې په تمام شوي قیمت کې د فیصدۍ د یو تناسب په اساس زیاتېږي. په تجارت کې ټول لگښتونه (د تهيې له قیمت پرته) د مشترکو مصارفو په نوم یادېږي، چې دغه لگښتونه د ادارې د عمومي لگښتونو یا د سوداګرۍ لگښتونو په نوم هم یادولای شو. معاشونه، مالیه، د سوزولو استهلاك، ټولنيز لگښتونه، د ترمیم لگښتونه او نور. په صنایعو کې له تکمیلی مزد، تکمیلی موادو، او یا د ځانګړو انفرادي لگښتونو پرته نور ټول لگښتونه د مشترکو لگښتونو په نوم یادېږي.

## انفرادي لگڻتونه

له ټولو هغو لگڻتونو څخه عبارت دي چې د توليد په في واحد په مستقيم ډول د ویش وړ وي او په دقيق ډول معين شي چې په تجارت کې دغه لگڻتونه د امتعې د قيمت په نوم يادېږي او په صنايعو کې له تکميلي مزد او تکميلي موادو څخه عبارت دي.

## د دوهم څپرکې د مطالبو لنډيز

### د لگڻت ډولونه

- ۱- **دموادو لگڻت:** د لگڻت په دغه گروپ کې، د خاموموادو لگڻت، د کمکي او د تصدي د کمکي موادو لگڻت شامل دی او د ارزونې په چوکاټ کې مواد تثبيت کيږي. د موادو لگڻت په لاندې برخو ويشل کيږي.
  - الف - په کار اچول شوي مواد (د توليد په ساحه کې)
  - ب - کوچينې او معياري خانگې (د توليد په ساحه کې)
  - ج - انفرادي برخې چې د تصدي د باندې چمتو کيږي.
  - د - تجارتي متاع (په تجارتي تصديو کې)
  - ه - کمکي مواد
- و - د تصدي مواد چې د سون او انرژۍ مواد پکې شامل دي.

### د تصدي د وسايلو لگڻت

دغه ډول لگڻت د تصدي د وسايلو د ارزولو په چوکاټ کې تثبيت کيږي. په دې صورت کې په عمومي ډول د استعمال وړ لاملونه په پام کې نيول کيږي، چې د توليد په څو دورو کې ورڅخه گټه اخيستل کيږي، نو له دې امله بايد د توليد د عواملو استهلاك د توليد په وخت کې وارزول شي. داموضوع له يوې خوا د دستگاگانو ټوليز قدرت او له بلې خوا د يو پړاو د دستگاگانو استهلاك د روښانتيا له پاره په لاره اچول کيږي.

### د پرسونل لگڻت

- دغه لگڻت د انساني کار د توليد د کار لپاره رامنځته کيږي او د مزد او معاش په چوکاټ کې تثبيت کيږي. په اقتصادي آثارو کې د کار د عامل لپاره لاندې معيارونه په پام کې نيول کيږي.
- الف - د کار وخت
  - ب - د کار فعاليت
  - ج - د کار ارزښت

## د اضافي عواملو لگښت

د اضافي عواملو د لگښت په چوکاټ کې لاندې لگښتونه هم شامل دي.

الف - د مالياتو بيلابيل ډولونه

ب - د محصولاتو بيلابيل ډولونه

ج - د برخې اخيستني بيلابيل ډولونه

د - د حقوقي او مالياتي سلامشورو لگښتونه

ه - د کمیشنونو لگښتونه

## متفرقه لگښتونه

په متفرقه لگښتونو کې ټول هغه لگښتونه چې د موادو په لگښت ، د تصدي د وسایلو په لگښت ، د پرسونل لگښت ، او د اضافي عواملو لگښت شامل نه وي، په پام کې نیول کیږي. مهم ډولونه یې لاندې بیانېږي.

الف - د خدماتو لگښت چې په هغه کې د تصدي د باندې د ترانسپورت په واسطه د متاع او پرسونل لیردول او نور شامل دي.

ب - حقوقي لگښتونه

ج - د ربحې لگښت اونور

## ثابت لگښتونه

د لگښتونو هغه برخه چې د تولید د عواملو د استخدام د سطحې د بدلون له امله په کې بدلون نه راځي د ثابتو لگښتونو په نوم یادېږي. لکه د ځمکې چمتو کول ، ساختمان ، ماشینونه اونور چې په یوه معین وخت کې یې د تولید اندازه او بدلون پرې اغیزه نه کوي.

## متغیر لگښتونه

د لگښتونو هغه برخه چې د تولید د عواملو د استخدام په سطحه کې د بدلون له امله په کې تغیر راځي، د بدلون موندونکو لگښتونو په نوم یادېږي. لکه د خامو موادو لگښت (په هره اندازه چې لرگي زیات وي، د میزونو او څوکیو شمیر هم زیاتېږي).

**مشترک لگښتونه:** له ټولو هغو لگښتونو څخه عبارت دي، چې په مستقیم ډول د تولید په یې واحد او یا متاع سره نه ارزیاې کیږي، بلکې د تمام شوي قیمت د فیصدي د تناسب په اساس زیاتېږي ، په تجارت کې د تهیه کولوله قیمت پرته نور ټول لگښتونه د مشترکو لگښتونو په نوم یادېږي.

**انفرادي لگښتونه:** له ټولو هغو لگښتونو څخه عبارت دي چې د تولید په یې واحد باندې په مستقیم ډول وویشل شي.



### د دویم څپرکي پوښتنې

- ۱- د موادو لگښت په کومو برخو ویشل شوې؟
- ۲- د تصدۍ د وسایلو لگښت بیان کړئ؟
- ۳- د گټې اخیستنې د فرسایش فورمول ولیکئ؟
- ۴- د پرسونل لگښت بیان کړئ؟
- ۵- د تصدۍ په آثارو کې د کار د عواملو د اندازه کولو د معیارونو نومونه واخلئ؟
- ۶- د اکورد مزد په اړه معلومات ورکړئ؟
- ۷- د اضافي عواملو د لگښت په چوکاټ کې د لگښت کوم ډولونه شامل دي، نومونه یې واخلئ؟
- ۸- متفرقه لگښتونه تعریف کړئ؟
- ۹- ثابت لگښت تعریف کړئ؟
- ۱۰- بدلون موندونکی لگښت څه ته وايي؟
- ۱۱- د نیمه بدلون موندونکي لگښت په اړه معلومات ورکړئ؟
- ۱۲- د مشترک او انفرادي لگښتونو ترمنځ څه فرق دی؟
- ۱۳- د لگښت فورمول ولیکئ.
- ۱۴- د فی واحد د لگښت فورمول ولیکئ؟
- ۱۵- په لاندې جدول کې د فی واحد ثابت لگښتونه پیدا کړئ.
- ۱۶- د فی واحد لگښتونه موی پیدا کړل، هغه په گراف کې وښیئ؟

د تولید اندازه

د فی واحد تولید ثابت مصارف

$12000 \quad 100 \quad =$

$12000 \quad 200 \quad =$

$12000 \quad 300 \quad =$

$12000 \quad 400 \quad =$

$12000 \quad 500 \quad =$

$12000 \quad 600 \quad =$



## د لگښتونو د سنجونې مهم او عمده موضوعات

ټوليزه موخه:

په خدماتي موسسو او صنعتي تجارت کې د لازمې توانايي او معلوماتو درلودل.

د زده کړې موخې: محصلين به د دې فصل په پای کې په لاندې مطالبو وپوهيږي:

- د بشپړ شوي قيمت د ځای په اړه معلومات.
- د سنجيدونکي استهلاك په اړه معلومات.
- د بيلانسي استهلاك په اړه معلومات.
- د سنجيدونکو گواښونو په اړه معلومات.
- د سنجيدونکې کرایې په اړه معلومات.
- د تصدی د سنجيدونکي مزد په اړه معلومات.

د تمام شوي قيمت د پلي کيدو ځای:

د تمام شوي قيمت د پلي کيدو ځای په عمومي توگه په دريو برخو ويشل کيږي.

- ۱- خدماتي موسسې.
- ۲- سوداگريزې موسسې.
- ۳- صنعتي موسسې.

خدماتي موسسې

هغو موسسو ته ويل کيږي چې مشريانو ته د کار ، مزد ، حق الزحمې، معاش او گټې په

مقابل کې خدمات وړاندې کوي او يا هغوموسسو ته ويل کيږي چې خدمات يې د خدمت په شکل وړاندې کيږي. د مثال په توگه بانکي موسسې ، مواصلاتي او بيمه يي موسسې.

### سوداگريزې موسسې

هغو موسسو ته ويل کيږي چې د يوډول خامو موادو پلورل او پيږودل ، او همداراز نور وسايل اخلي او بيایي پلوري ، يا هغو موسسو ته ويل کيږي چې د عمومي اقتصاد له پلوه د متاع د ویشلو لپاره خدمت کوي.

### تولیدی موسسې

هغو موسسو ته ويل کيږي چې دماشین آلاتو ، وسايلو او انساني قوت څخه په گټې اخيستنې سره مصرفي وسايل توليدوي او خپل توليدات سوداگريزو موسسو او په مصرف کوونکو باندې پلوري. مثال د حاجی زاده د چای توليدي موسسه.

### سنجشي استهلاک ( بيلا نسی استهلاک ، کلکولاتوري، بيلا نسی فرسایش )

دغه فرسایش يا خرابيدل کيدای شي ترڅو د ثابتې شتمنۍ د حقيقي ارزښتونو کموالی ثابت او د لگښت په توگه وسنجول شي.

فرسایش يا خرابوالی د تهيه کولو ټول لگښتونه ثابتوي او هغه وخت تماميږي چې د څو کلونو په موده کې اساسي لگښتونه ثابت شي. په دې صورت کې د تهيه کولو ټول لگښتونه په پام کې نيول کيږي.

هرکله چې يوه متاع يا وسيله د گټې اخيستنې له مودې وروسته هم د گټې اخيستنې وړ وي، نو په دې صورت کې نوموړې متاع يا وسيله په يو قيمت د خاطرې قيمت په توگه په بيلا نسی کې تثبيت کيږي.

د کلکولاتري مقیاس فرسایش يا خرابيدل باید داسې رامنځته شي چې د اصلي شتمنۍ ساتل امکان ولري د بيلا نسی فرسایش د تهيه د مصارفو استهلاک شوې مجموعه په بر کې نيسي او هغه وخت ختميږي چې د اساسي مصارفو پلان شوي کلونه پای ته ورسېږي. په دې توگه په استهلاک شويو سيالو وسايلو کې راځي. هغه وخت چې يوه متاع د استفادې وړ له ټاکلې مودې څخه ورورسته هم د گټې اخيستنې وړ وي، په دې توگه دا متاع د ( يوه ) قيمت په توگه د خاطرې قيمت په برخه کې په بيلا نسی کې درج کيږي. خو که په کلکولاتري فرسایشونو کې د فرسایش مصارف هم پای ته ورسېږي، بيا هم نه ختميږي، بلکې تر هغه وخته ادامه مومي، تر څو چې کار ورڅخه اخيستل کيږي. يوه مصرف شوې دارايي هغه مهال بيا جوړيږي چې قيمتونه يې يوشان پاتې شي. خو که استهلاک ډير وي او په سمه توگه کار ورنه کړي، ښه به دا وي چې نوي وسايل واخيستل شي.

د بیلانس او کلکولاتوری فرسایشونو ترمنځ د علتونو مختلفې اندازې په لاندې ډول دي.

۱- د هدف تعقیبول چې یو قلم شتمنی ته ارزښت ورکړل شي او بیا د لگښتونو په کتار کې راوستل شي، چې په دې کار کې اختلاف هم شته ځکه د ساتنې د بیلانس په پرنسیب کې د شتمنی نوم باور لري، یعنې مجموعي فرسایش باید د تهیه شوي لگښت څخه پورته نه شي. د مصارفو سنجش تل متقابله وي، دا موضوع په هغو قیمتونو کې چې صعودي سپر ولري، یو صعود او په هغو برخو کې چې نزولي سپر ولري، د کلکولتوري په فرسایش کې یو اعتدال مینځته راوړي.

۲- د ثابتې دارايي د عمر تخمینیي غلط تثبیت د بیلانس ټول فرسایشونه او کلکولتوري له یو بل څخه تفریق کوي، ځکه د کلکولتوري د فرسایش د تمیزولو له کارونو وروسته د مصارفو چمتو کول دوام پیدا کوي.

۳- کله چې د مصارفو د بیلانس او سنجش په برخه کې د فرسایش میتودونه مختلف وي (مثلا په بیلانس کې نزولي طریقه، د مصارفو په سنجش کې خطي میتود) نو په دې صورت کې د بیلانس په هره حسابي دوره کې د فرسایش برخې هم توپیر پیدا کوي. د بیلانس د فرسایش تخنیکي او محاسبوي تجدید اوهمدار از کلکولتوري د سرته رسولو په وخت کې په لاندې ډول ده.

مثال:

د بیلانس فرسایش ۱۵۰۰ مارک، کلکو لاتوری فرسایش ۱۰۰۰ مارک					
د حساباتو کلاس					
۹	۴	۲	صفر		
Cr حساب مع تحدیدیه Dr		Cr فرسایش بیلانس Dr		Cr ماشین ها Dr	
۱۰۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۰۰۰۰	
				۵۰۰	
Cr فرسایش کلکولتوری Dr		Dr فرسایش کلکولتوری محاسبه شده Dr			
۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰		
Dr Cr د تصدی پایه					
۱۰۰۰	۱۰۰۰				
Cr مفاد و ضرر Dr					
۱۰۰۰					
۵۰۰					

### د کلکولاتورې ربح (د سنجیدو ربح)

د حساب په پایله کې یواځې د ربحي پیسې چې د سرمایې لپاره نه وي ورکړل شوی د مخارجو په توګه سنجول کېږي.

د تصدې ثابت ارقام او د تصدې د شتمنۍ ثابت فکتورونه په عمومي ډول د تصدې عمومي شتمنۍ جوړوي.

د تصدې د اړتیا وړ ثابت څو قلمه شتمني او همداراز د تصدې د اړتیا وړ سیاره شتمني په ګډه سره د تصدې عمومي شتمني جوړه وي. له همدې د هغو شتمنيو برخې چې په تصدې کې په نظر کې نیول کېږي، د استفادې وړ دي. شتمنيو ته د ارزښت ورکونې په وخت کې د بیلانس د اقلامو ارزښت په پام کې نه نیول کېږي، بلکې د ثابتو شتمنيو په اقلامو کې د کلکولاتورې د پاتې شوي ارزښت څخه استفاده کېږي.

د تصدې د غیر ضروري شتمنيو د اقلامو برخه لکه: د استفادې وړ کرنیزې ځمکې، هغه ماشینونه چې نه وي کارول شوي، قیمتي پانې او نور، په دې برخه کې اشتراکات که د تصدې تولیدي عملیې (لکه عمودي کانسرن) سره اړیکه ونلري، د انفکاک او اغماض وړ نه دي.

د ګرځنده شتمنۍ اقلام د (قاعدې + اخراج) پر بنسټ د تصدې لازمه برخې نه دي او نشي کیدای، خو هغه له داسې مبالغو سره شي، چې په اوسط ډول د مقیدو حسابونو د وخت په اوږدو کې ځای ولري.

د تصدې د لازمي ثابتې شتمنۍ اقلام او د سیارې شتمنۍ اقلام په ګډه د تصدې عمومي شتمني نه تشکیلوي. د شتمنۍ له ارزښتونو نه همغه پانګه موضوعي کېږي (موضوعي شوې پانګه) چې له ربح پرته د تصدې سره شتون ولري. مثلاً د پیروډونکي له خوا تادیات ددې لپاره چې ځینې مبالغ د موضوعي شوې پانګې په توګه سنجول کېږي، باید دا ډول تعبیر نشي، چې ګواکې هېڅ ډول ګټه دې ډول پانګې نه تادیه کېږي. په رښتیا سره ګټه نه عرض اندام کېږي، خو کله چې له ضروري شتمنۍ نه د تصدې موضوعي شوې لازمي پانګه وضع شي، په دغسې حالت کې د تصدې (لازمه) پانګه لاس ته راځي. د هیواد له مروجې ربحي سره دومره ربح گذاري، د کلکولاتورې ربح تشکیلوي.

مثال:

لومړۍ: ثابت شتمني
د تصدې اړینه شتمني (د کلکولاتورې پاتې ارزښتونه)
الف: ځمکې او تعمیرونه - 200000

ب: ماشینونه - 500000
ج: د کار وسایل - د دفتر وسایل - 100000/ 800000
ثابته اړینه شمې 800000/8000000
<b>دویم: سیاره شتمني :</b>
د تصدی اړینه شتمني د کلکولتوری- منځني ارزښتونه
الف: زیرمې- 300000
ب: غوښتنې - 150000
ج: د ورکولو وسایل - 550000/ 100000
د تصدی اړینه او سیاره شتمني 550000/550500
د تصدی لومړنۍ او دوهمه اړینه شتمني (اول + دوهم) - / 1350000
موضوعی شتمنی (-) / 150000
د تصدی اړینه شتمني - / 1200000
ا ددې شتمنی لپاره b % ربح ارزول کېږي - / 84000 میاشتنۍ = 7000 ربح کلکولتوری

### د متصدي کلکولتوري مزد (د متصدي سنجول شوی مزد)

د افرادو او اشخاصو په شرکتونو کې د تصدی کارمندانو او یا هم د کورنیو غړو ته هیڅ ډول معاش نه ورکول کېږي، بلکې د کال په پای کې د شریکانو د برخو په اساس د عوایدو په توګه پیژندل کېږي. همدارنګه د شخصي سرمایې ربح د کلکولتوري په ربح کې د مصارفو په توګه سنجش کېږي.

باید د تصدی د منجمنت د فعالیتونو پاداش هم د مصرف د لامل په توګه تر سنجش لاندې راوستل شي.

په سرمایوي شرکتونو کې د تصدی مزد دومره ستونزې نه جوړوي، ځکه چې مدیره هیت په خپله معاش اخیستونکي دي. په دې ډول شرکتونو کې د تصدي مزد د مفادو په توګه را څرګندېږي او د عوایدو په برخه کې راځي.

### د کلکولاتوري د احتمالي زیانونو زیاتوالی

په تصدیو کې له فعالیتونو سره زیان او خطر تړلی دی، د ډیرو دا ډول خطرونو او زیانونو د پېښیدو ( وخت او ځای ) وړاندوینه ستونزمن کار دی، له همدې امله د تصدی په پیش بینی شویو او احتمالي خطرونو کې توپیر وجود لري.

احتمالي خطرونه د تصدی هر یوه کارمند او د تصدی وسایلو ته پېښیدای شي، خو عمومي خطرونه د تصدی عمومي ودې او انکشاف ته متوجه دي او دې موضوع ته مخکې له مخکې مصارف په پام کې نیول شوي وي او د مفادو له برخې تامین کېږي. د تصدی عمومي خطرونه د نزولي حالات، په تقاضا کې ناڅاپي بدلون، د پولي ارزښتونو تنزیل، تخنیکي پرمختګونه او نور شامل دي.

د ۱۵۰۰ مارک د بیلانس فرسایش، د ۱۰۰۰ مارک کلکو لاتوري فرسایش					
د حساباتو کلاس					
۹	۶	۲	۲	صفر	۹
Cr د تصدی نتیجه		Dr د تصدی مزد		Cr د تصدی محاسبه شوی مزد Dr	
۱۲۰۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰
Cr تحریریه مجموعی حسابونه Dr		۱۲۰۰		۱۲۰۰	
Cr د ګی او زیان حسابونه Dr		۱۲۰۰		۱۲۰۰	

خو په خاصو او ناڅاپي خطرونو کې اور اخیستنه، زلزه، غلا، ټکرونه، د طلباتو له منځه تلل او نور یادولای شو.

ځیني نور خطرونه هم شته، مثلاً: د جهازونو ورکیدل، د معدن د صنایعو خسارات، د استخراج زیانونه، طبیعي گازونه، ګرانتي ژمنې او داسي نور کارونه چې په تحقیقاتي او علمي چارو کې تر سره کېږي.

د خاصو خطرونو پایلې ژر نه معلومېږي، بلکې د وخت په تیریدو سره خپلي اغیزې پر ځای پریږدي. احتمالي خطراتو ته په حسابونو کې ځای ورکول کېږي او د مصارفو وړاندوینه یې تر سره



کيږي. دا ډول وړاندويني ډير وخت په هغو شرکتونو کې وي چې ډيره سرمايه ولري او د کاروبار هر اړخ يې په پام کې نيولی وي.  
مثال: د گدام موجوده خطرونه (د خامو موادو د زيرمې کموالی، د اضافه والي اساس) توليدي مواد

په پنځو کلونو کې په گدام کې د موجوده موادو مقداري او رښتين کموالی ۲۰۰۰۰											
په پنځو کلونو کې د توليد مواد ۸۰۰۰۰۰											
د خطرونو اضافه مصارف ۱,۵ %											
په يوه مياشت کې د گدام خطرونه د توليد مواد: ۱۵۰۰۰											
د کلکولاتوري اضافه مضارف ۱,۵ % فصيده ۲۲۵											
<b>د حساب کلاس</b>											
۲	۳	۴	۹								
<table border="1"> <tr> <td style="text-align: center;">Cr</td> <td style="text-align: center;">Cr</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">۱۰۰</td> <td style="text-align: center;">۱۰۰</td> </tr> </table>		Cr	Cr	۱۰۰	۱۰۰	<table border="1"> <tr> <td style="text-align: center;">Dr</td> <td style="text-align: center;">Cr</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">۱۰۰</td> <td></td> </tr> </table>		Dr	Cr	۱۰۰	
Cr	Cr										
۱۰۰	۱۰۰										
Dr	Cr										
۱۰۰											
		<table border="1"> <tr> <td style="text-align: center;">Dr</td> <td style="text-align: center;">Cr</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">۱۰۰</td> <td style="text-align: center;">۱۰۰</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">۲۲۵</td> <td style="text-align: center;">۲۲۵</td> </tr> </table>		Dr	Cr	۱۰۰	۱۰۰	۲۲۵	۲۲۵		
Dr	Cr										
۱۰۰	۱۰۰										
۲۲۵	۲۲۵										
<table border="1"> <tr> <td style="text-align: center;">Cr</td> <td style="text-align: center;">Cr</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">۲۲۵</td> <td style="text-align: center;">۲۲۵</td> </tr> </table>		Cr	Cr	۲۲۵	۲۲۵	<table border="1"> <tr> <td style="text-align: center;">Dr</td> <td style="text-align: center;">Cr</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">۲۲۵</td> <td style="text-align: center;">۲۲۵</td> </tr> </table>		Dr	Cr	۲۲۵	۲۲۵
Cr	Cr										
۲۲۵	۲۲۵										
Dr	Cr										
۲۲۵	۲۲۵										

د نتيجې په حساب کې يواځې د واقعي وارده مصارفو مخارج موثره دي، خو د کلکولاتوري د مصارفو کمول، تمام شوي لگښتونه لوړوي او د نتيجې په حساب کې د مخارجو په پاڼه کې له مينځه ځي او مصرف يې د خرڅلاو په عوايدو کې شاملېږي.

**د کلکولاتوري کرايه (سنجيدونکي کرايه)**

لکه څرنگه چې د تصدۍ او د کارکونکو مزد په خپله تصدۍ کې بايد په پام کې ونيول شي

همدارنگه نور لگښتونه هم د هغو اطاقونو لپاره چې تصدي يې د خپل عمارت په توگه کاروي، د سنجش وړ دي. متصدي د عمارت کرايه د ځان له پاره نه ورکوي، د کلکولتوري کرايې د يوه عمارت د اطاقونو د کرايو له مخارجو سره مطابقت کوي.

### د درېيم څپرکي د مطالبو لنډيز:

۱- د تمام شوي قيمت د پلي کولو ځای

د تمام شوي قيمت د پلي کولو ځای په عمومي ډول په درې گروپونو ويشل کيږي:

الف - خدماتي موسسې

ب - تجارتي موسسې

ج - صنعتي موسسې

۲- سنجيدونکي استهلاك او بيلانسي استهلاك ( بيلانسي فرسايش): بايد چې د فرسايشي بيلانس او د ارزول کيدونکي بيلانس فرق وکړو. د بيلانس فرسايش (خرابوالي) د مالياتي او تجارتي قوانينو په پام کې نيولو سره ارزول کيږي او د مالي محاسبې په چوکاټ کې د درېيمو اشخاصو لپاره د اهميت وړ دي.

د کلکولتوري فرسايش د لگښتونو د ارزولو په چوکاټ کې د تصدۍ د هغو وسايلو لپاره ارزول کيږي چې د توليد په موخه په تصدۍ کې اړين وي.

د فرسايش په ارزيايي کې بايد درې ټکو ته پام وشي:

۱- د فرسايش طريقه.

۲- د فرسايش عوامل

۳- هغه پيسې چې له هغه څخه فرسايش ارزول کيږي.

د فرسايش د ارزولو طريقه عبارت ده له:

۱- د فرسايش خطي طريقه.

۲- د فرسايش نزولي طريقه

۳- د فرسايش صعودي طريقه.

د فرسايش عوامل عبارت دي له:

## ۱- اقتصادی عوامل:

مثال: د تقاضا یا غوښتنې بدلون او تخنیکي پرمختګ د وسایلو د فرسایش لامل ګرځي.

## ۲- د ګټې اخیستنې عوامل:

د یوې دستگاه څخه د ګټې اخیستنې له امله فرسایش رامنځته کیږي.

## ۳- د وخت عوامل:

مثال د اجارې تړون ، اونور عوامل د فرسایش د رامنځته کیدو لامل ګرځي.

پورتنې عوامل په مشخصه توګه د یوې دستگاه د فرسایش لامل ګرځي ، فرسایش له نورو لارو هم کولای شو چې تصنیف کړو، لکه کولای شو چې فرسایش د وخت په فرسایش ، اود ګټې اخیستنې په فرسایش وویشو.

۱- د وخت فرسایش د ثابتو لګښتونو په توګه سنجول کیږي. د فرسایش دغه میتود په عمل کې زیات کارول کیږی او په تصدیو کې یې د پلي کیدو امکان ډیر پرمختګ کوي، چې د وسایلو ارزښت کموي.

۲- د استفادوي فرسایش، د متحول لګښت په توګه سنجول کیږي. استفادوي فرسایش له متحول فرسایش سره ( د فعالیت اړوند) د تصدی هغو وسایلو لپاره اړین دي، چې د استفادوي ارزښت کموالی، یوازې د تولید په پروسه کې د تولیدی عواملو په سیخې کارونې پورې اړه لري. د یوې دورې د فرسایش مبلغ داسې سنجول کیږي، چې لومړی ټول ارزښت پر محصولاتو چې د دستگاه د استفادې دوره د حصول وړ وي، ویشل کیږي او بیا د همغې دورې په تولیداتو کې ضربیږي.

۳- ویشل شوی ( فرق لرونکی ) فرسایش: په دې صورت کې فرسایش په ثابتو او بدلون موندونکو برخو سره جلا کیږي ، د فرسایش دغه میتود په هغو تصدیو کې کارول کیږي چې د ارزښت کموالی یی له یوې خوا د وخت د جریان تابع وي او له بلې خوا د ګټې وړ وي.

فرسایش په هغه ترتیب سنجول کیږی چې یوه برخه یې د ثابتو لګښتونو په توګه او بله برخه یې د بدلون موندونکو لګښتونو په توګه وسنجول شي. مثال یې ترانسپورتي موسسې دي چې یوه برخه یې د ثابتو لګښتونو او د طریقې په توګه سنجول کیږي اوبله برخه یې بدلون موندونکي لګښتونه دي چې دهمدغو لګښتونو په توګه معامله کیږي.

د فرسایش د لګښت په ارزولو کې معمولا له نوي قیمت څخه ګټه اخیستل کیږي.

مثال: د یوه ماشین د چمتو کولو قیمت ۱۰۰۰۰ افغانی دی، د بیلانس فرسایش یې ۲۰۰۰ افغانی او همداراز تخمینی فرسایش یې ۱۸۰۰ افغانی دی، چې په لاندې جدول کې بیانېږي.

Cr (۱) بیلانسي فرسایش		Dr		Cr (۲) براوردي فرسایش		Dr	
۲۰۰۰(۱)	S)۲۰۰۰			۱۸۰۰(۲)	S)۱۸۰۰		
۲۰۰۰	۲۰۰۰			۱۸۰۰	۱۸۰۰		

Cr (ماشین)		Dr		Cr (تخمینی فرسایش)		Dr	
۱۰۰۰۰(۱)	S)۸۰۰۰			S)۱۸۰۰	۱۸۰۰(۲)		
	۲۰۰۰(۱)			۱۸۰۰	۱۸۰۰		
۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰			۱۸۰۰	۱۸۰۰		

Cr (۲) بې طرفه نتیجه		Dr		Cr (۲) د تصدی نتیجه		Dr	
۲۰۰۰(۲)	S)۲۰۰			۱۸۰۰(۲)	S)۱۸۰۰		
	S)۱۸۰۰			۱۸۰۰	۱۸۰۰		
۲۰۰۰	۲۰۰۰			۱۸۰۰	۱۸۰۰		

De		Cr		A		P	
۲۰۰ بې طرفه نتیجه	S)۲۰۰۰			۸۰۰۰ ماشین			
د تصدی نتیجه ۱۸۰۰(۲)							
۲۰۰۰	۲۰۰۰						

### د ربحې براورد

ریح د په لاس کې لرونکي سرمايې د پاداش څخه عبارت ده. د لگښتونو په سنجونه کې تخمینی ربح په پام کې نیول کېږي چې په اساسي توګه سنجول یې د تصدی د پام وړ شتمنی څخه عبارت ده او د تجارتي او مالیاتي بیلانس له ارزښت سره نه یوځای کېږي، ځکه په دې بیلانسونو کې له یوې خوا کم ارزښته اقتصادي متاع نه درجېږي او له بلې خوا د تصدی د اړتیا وړ شتمنی یوه برخه نه معلومېږي. حال دا چې د غیر شتمنی لپاره د تادیه شوې واقعي ربح په محاسبه کې په پام کې نیول کېږي او د مخارجو په توګه معامله کېږي. د ربح د تثبیت لپاره باید د تصدی د اړتیا وړ شتمني چې د تصدی د موخو لپاره په کار اچول کېږي، په پام کې نیول کېږي. د هغو د تثبیت اساس د تصدی د اړتیا وړ شتمني دی او د تجارتي او مالیاتي ارزښتونو سره ورته والی نه مومي. ځکه چې په دغو بیلانسونو کې له یوه پلوه کم ارزښته اقتصادي امتعه اصلاً درج شوې نه ده او

له بل پلوه د تصدی د اړتیا وړ یوه برخه شتمني لکه مخفي شتمني او نور په دغه بیلانس کې نه راڅرګندیږي. د ربح د لګښتونو د سنجولو لپاره باید له یوه پلوه د تصدی د اړتیا وړ ثابته شتمني او له بل پلوه د تصدی د اړتیا وړ ګرځنده شتمني په پام کې ونیول شي. دا چې ګرځنده شتمني د کال په اوږدو کې په دوامداره توګه په بدلون کې ده، نو کلنی وسطي ارزښت یې په پام کې نیول کیږي. د تصدی د اړتیا وړ ثابتې او ګرځنده شتمني ټول ارزښت، د شتمني له هغې برخې نه چې له پاداش پرته تصدی ته ورکړ شوی، کميږي. له ګټې پرته پورونه، د پیرودونکو وړاندې (پیشکي) ورکړه او د استونکو پورونه د همدې شتمني له جملې څخه دي.

د ربح د ثابت لګښت لپاره باید د تصدی د اړتیا وړ شتمني له نرخ سره ضرب کړو.

مثال: د تصدی د اړتیا وړ سیاره شتمني AF ۱۸۰ ده په داسې حال کې چې د تصدی د اړتیا وړ ثابته شتمني AF ۳۴۰ ده. له ربحې پرته قرض AF ۱۰ دی مشتریانو ته مخکې ورکړل شوی پیسې ۱۵ AF او قرض لیردونکي پیسې AF ۱۵ دی. او هغه سرمایه چې د هغې لپاره ربح ورکول کیږي AF ۱۶۰ ده.

په دې صورت کې واقعي ربح او تخمینی ربح په لاندې جدول کې بیانېږي.

د تصدی د اړتیا وړ سرمایه	Afg ۵۲۰ = ۲۴۰ + ۱۸۰ =
د تقلیل وړ اقلام	Afg ۴۰ = ۱۵ + ۱۰ + ۱۵ =
د تقلیل وړ اقلامو له وضع کیدو وروسته د تصدی د اړتیا وړ سرمایه	Afg ۴۸۰ = ۴۰ - ۵۲۰ =

$$\text{اټکلي ربح} = \frac{۴۸۰ \times ۹ \times ۱}{۱۰۰} = ۴۳,۲۰$$

$$\text{واقعي ربح} = \frac{۱۶۰ \times ۱۰ \times ۱}{۱۰۰} = ۱۶$$

واقعي ربح			کیسه		
۱۶(۱)	S)۱۶			S)۱۶	۱۶(۱)
۱۶	۱۶			۱۶	۱۶

ربح برآوردی			مصحح ربح برآوردی		
۴۳,۲۰(۲)	S)۴۳,۲۰			S)۴۳,۲۰	۴۳,۲۰(۲)
۴۳,۲۰	۴۳,۲۰			۴۳,۲۰	۴۳,۲۰

د تصدی نتیجه	بی طرف نتیجه
--------------	--------------

۴۳,۲۰	ربح برآوردی	۴۳,۲۰	S)۴۳,۲۰	واقعی ربح ۱۶	۴۳,۲۰	مصحح ربح
۴۳,۲۰		۴۳,۲۰		S) ۲۷,۲۰	۴۳,۲۰	

گتیه او زیان	
۴۳,۲۰	دتصدی نتیجه ۴۳,۲۰
۴۳,۲۰	بی طرفه نتیجه ۲۷,۲۰ S)۱۶

### تخمینی گواشونه (ریسک)

په دایمی ډول د یوې تصدی د راتلونکي پرمختگ د فعالیت په اړه معلومات نشته او د همدې ډاډگیرني د نه شتون له امله د تصدی پروراندې مختلف گواشونه رامنځته کېږي. د تصدی د گواشونو په اړه باید د تصدی د عمومی او خصوصي گواشونو فرق وکړو.

د تصدی عمومی گواشونه د تصدی د نفوذ دباندي ساحه کې ځای لري او د وړاندینې پرته د تصدی گواشونو څخه بحث کوي لکه ، انفلاسیون ، د تقاضا ناڅاپي بدلون ، تخینکي پرمختگ اونور ، دغه ډول گواشونه د سنجونې وړ نه دي او د لگښتونو په سنجولو کې په پام کې نه نیول کېږي.

په داسې حال کې چې د تصدی خصوصي گواشونه د تصدی په هرې څانگې پورې اړه لري او د تخمینی گواشونو د لگښتونو په سنجولو کې په پام کې نیول کېږي. لکه موجود گواشونه ، د ثابتې شتمنۍ گواشونه او نور.

### تخمینی کرایه

کله چې له شخصي ودانیو څخه د تصدی د فعالیت په موخه ترې استفاده وشي، په دې وخت کې د اټکلي یا تخمینی کرایې لگښتونه باید په پام کې ونیول شي. دغه لگښتونه د فرصتي لگښتونو د پرنسیپ مطابق سنجول کېږي.

### تخمینی مزد

متصدیانو په انفرادي تصدیو او شخصي شرکتونو کې د خپل فعالیت لپاره مزد نه دی حاصل کړی نو ځکه دغه ډول فعالیتونه د لگښتونو په سنجولو کې د تخمینی مزد په توگه معامله کېږي. تخمینی مزد هم باید د فرصتي لگښتونو په پرنسیپونو پورې اړوند وسنجول شي.

### د درېم څپرکې پوښتنې

۱. دهغو موسسو نومونه واخلي چې د لگښتونو سنجول يا تمام شوی قیمت يې پلى شي؟
۲. د سنجيدو د استهلاك او بيلانس ترمنځ څه توپير شتون لري؟
۳. د تخميني فرسايش په اړه د مثال په وړاندې کولو سره معلومات ورکړئ؟
۴. د بيلانسي فرسايش په اړه د مثال په وړاندې کولو سره معلومات ورکړئ؟
۵. سنجيدونکي گواښونه کله او څنگه رامنځته کېږي؟
۶. سنجيدونکې کرايه څه ته وايي، بيان يې کړئ؟
۷. د تصدۍ د سنجيدونکي مزد په اړه معلومات وړاندې کړئ؟
۸. د فرسايش په سنجولو کې درې مهم ټکي کوم دي؟
۹. د فرسايش عوامل بيان کړئ؟
۱۰. تخميني ربح څه ته وايي؟





### په سوداگريزو تصديو کې د لگښت سنجونې ډولونه

ټوليزه موخه:

د تجارتي او خدماتي موسسو د مصارفو د سنجش په عملياتو کې پوهه او وړتيا.

د زده کړې موخې: محصلين به د دې څپرکې په پای کې له لاندې مطالبو سره آشنا شي:

- په تهيه او تدارکاتو کې د تخفيف د ډولونو په اړه لنډ معلومات.
- د ثابتو عمومي لگښتونو سنجول.
- د بدلون موندونکو لگښتونو سنجول.
- د عمده پيږدلو د قيمت سنجول.
- د تهيه کولو د قيمت سنجول.
- د تمام شوي قيمت سنجول.
- د نهايي پلورنې د قيمت سنجول.
- د لگښت د رامنځته کيدو د فورمول ترلاسه کول.

په سوداگريزو موسسو کې د بيلابيلو لگښتونو سنجول

لکه څرنګه چې پوهيږو سوداگريزې موسسې هغه موسسې دي چې اصلي فعاليتونه يې د پلورلو او پيږدلو فعاليتونه دي، يعنې د دغه ډول موسسو گټې د پلورلو او پيږدلو په قيمت کې

د تفاوت د رامنځته کولو په وخت کې دي.

### د سوداگریزو عملیاتو عادي دایره

هغې مودې ته ویل کېږي چې د متاع د پیرودلو له امله رامنځته شوې نقدې پیسې دوهم ځل شرکت ته ورکړل شي.

### د موجودې امتعې د مصارفو د سنجولو عملیات:

د موجودې امتعې د مصارفو ارزولو عملیاتو د ترسره کولو له پاره دوې لارې وجود لري:

۱\_ د موجودیو دوره یي روش

۲\_ د موجودې امتعې دايمي روش

### د امتعې ادواري روش ( لاره )

په دې سیستم کې د موجودیو له پاره د موجودي کارت په پام کې نه نیول کېږي، او د امتعې ورود او خروج د موجودي په حساب کې نه ثبتېږي، له همدې امله د امتعې د موجودي د تعیین اندازه په هر تاریخ او د کال په پای کې لمړی په گدام کې موجودې امتعې شمېرل کېږي او وروسته د په مرسته چې د قیمت گذارۍ میتودونه دي، د هغوی FIFO, LIFO ارزښت ټاکل کېږي. د مصارفو د سنجش دايمي او مقایسوي دورې لاندې وړاندې کېږي، خو تر هغه مخکې لازمه ده چې په امتعې پورې اړونده د مختلفو تخفیفاتو په اړه معلومات تر لاسه کړو.

### د تخفیف ډولونه

۱- سوداگریز تخفیف: د تخفیف د ورکولو په وخت کې دغه ډول تخفیف په دقیق ډول د متاع د پلورلو په وخت کې ورکول کېږي. دغه ډول تخفیف په عمده ډول اخیستلو، چانه وهلو او نورو دلایلو ورکول کېږي، دغه ډول تخفیف په دفترونو کې نه ثبتېږي او خالصې پیسې د تخفیف له کسر وروسته ثبتېږي.

۲- د متاع د معیوبیت په صورت کې د تخفیف ورکول: په دې صورت کې امکان لري په اخیستونکي باندې د متاع د پلورلو په وخت کې اخیستونکی ځیر شي، چې اخیستل شوي جنسونه عیب ولري او یا د خوښې وړ له نمونې سره جوړې نه وي، په همدې منظور پلورونکی د عیب لرونکو جنسونو د پلورلو په وخت کې اخیستونکي ته تخفیف ورکوي.

۳- نغدي تخفیف: دغه ډول تخفیف د ژر ژر پیسو ورکولو په بدل کې چې اخیستونکی یې

پلورونکي ته ورکوي ، رامنځته کېږي.

**مقداري تخفيف:** که اخیستونکی یوه زیاته اندازه جنسونه واخلي یا د پلورونکي دایمې پیروونکی وی ، نوپه دې صورت کې ورته د پلورونکي لخوا مقداري تخفيف ورکول کېږي، چې ذکر شوی تخفيف په فوري توګه د قیمت د لست څخه منفي کېږي او پاتې قیمتونو ته بل جوړېږي او په عمده توګه پلورل کېږي.

**مثال:** د لست قیمت ، د یو جنس د عرضه کولو قیمت ۲۰۰۰۰ افغانۍ دی، که مقداري تخفيف یې ۵٪ وي د بل قیمت یا د اخیستلو عمده قیمت به یې څو وي.

$$۱۰۰\% \quad ۲۰۰۰۰ = \text{د عرضې بیه}$$

$$۵\% \quad ۱۰۰۰ = \text{د مقدار تخفيف}$$

---


$$۱۹۰۰۰.۹۵\% = \text{په پور د عمده پیروونې بیه}$$

**دویم مثال:** که د یوه جنس قیمت لس زره افغانۍ وي، او خرڅونکی ، خریدار ته پنځه فیصده مقداري تخفيف ورکړي، په قرض باندې د عمده خرید قیمت پیدا کړي.

$$۱۰۰\% \quad ۱۰۰۰۰ = \text{د عرضې بیه}$$

$$۵\% \quad ۵۰۰ = \text{د تخفيف بیه}$$

---


$$۹۵۰۰۰.۹۵\% = \text{په پور د عمده پیږیدو بیه}$$

### نقدي تخفيف

پلورونکی مشتريان هڅوي چې د تصدی غوښتنې ژر پوره شي. **مثال:** د دې لپاره چې د یوې اونۍ په موده کې له شکمنو او له اصولو د لرې غوښتنو څخه مخنیوی وشي د اخیستونکي لپاره داسې شرطونه وړاندې کېږي چې که د قرض روپۍ د یوې میاشتې په دننه کې ورکړي، نو اخیستونکي ته تخفيف ورکول کېږي، چې دغه تخفيف د اخیستونکي لپاره د حاصل او د پلورونکي لپاره د مخارج حیثیت لري.

**مثال:** که د عرضې یا د یوه جنس د لیست قیمت ۲۰۰۰۰ افغانۍ وي او پلورونکی ۵٪ مقداري او ۲٪ نقدي تخفيف اخیستونکي ته ورکړي ، نو په دې صورت کې په نقدو پیسو د عمده خرید قیمت پیدا کړی.

$$۱۰۰\% \quad ۲۰۰۰۰ \text{ Af} = \text{د عرضې بیه}$$

$$۵\% \quad ۱۰۰۰ \text{ Af} = \text{مقداری تخفيف}$$

$$۱۰۰\% \quad ۱۹۰۰۰ \text{ Af} = \text{په پور د عمده پیږیدو بیه}$$

نغدي بيه =	۳۸۰ Af	۲%
په نغده د عمدۀ پيريدو بيه =	۱۸۶۲۰ Af	۹۸%

دربيم مثال: مقداري تخفيف او ۳% نقد تخفيف اخیستونکی ته په پام کې نيسو ، په نقدو باندي د عمدۀ پيرودلو قيمت پيدا کړی.

د عرضی قيمت =	۱۰۰۰ Af	۱۰۰%	
مقداری تخفيف =	۵۰۰ Af	۵%	
په پور د عمدۀ پيريدو بيه =	۹۵۰۰ Af	۹۵%	۱۰۰%
قیمت نقدی =	۲۸۵ Af	۳%	
په نغده د عمدۀ پيريدو بيه =	۹۲۱۵ Af	۹۷%	

پوښتنه: د يوه جنس د عرضی قيمت ۹۶۰۰۰، مقداري تخفيف يې ۱۰% اونقدي تخفيف يې ۶٪ $\frac{۶}{۳}$  فيصده دی ، په قرض باندي د عمدۀ پيرودلو قيمت ( د بل قيمت ) پيدا کړی؟

د عرضی بيه =	۹۶۰۰۰ Af	۱۰۰%	
مقداری تخفيف =	۹۶۰۰ Af	۱۰%	
په پور د عمدۀ پيريدو بيه =	۸۶۴۰۰ Af	۹۰%	۱۰۰%
نغدي بيه =	۵۷۷۶۰ Af	$\frac{۲۰}{۳}\%$	
په نغده د عمدۀ پيريدو بيه =	۸۰۶۴۰ Af	۹۳.۳۳%	

پوښتنه: په يوه تجارتي جنس کې د عرضی قيمت ۱۸۰۰۰۰ Af افغانی دی پلورونکی د اخیستونکي لپاره ۸٪ $\frac{۱}{۳}$  مقداري تخفيف او همداراز ۴٪ $\frac{۲}{۳}$  نقدي تخفيف په پام کې نيسي په قرض او نغدو باندي عمدۀ قيمت پيدا کړی.

د عرضی بيه =	۱۸۰۰۰۰ Af	۱۰۰%	
مقداری تخفيف =	۱۵۰۰۰ Af	$\frac{۲۵}{۳}\%$	
په پور د عمدۀ پيريدو بيه =	۱۶۵۰۰۰ Af	$۹۱\frac{۲}{۳}\%$	۱۰۰%
نغدي بيه =	۷۷۰۰ Af	%	

په نغده د عمدۀ پيريدو بيه =	۱۵۷۳۰۰ Af	۹۵.۲٪ $\frac{۲}{۳}$
-----------------------------	-----------	---------------------

دتهيه کولو لگښت

د دې لپاره چې خام ، معاونه او د سوداگری په صنایعو کې محرکه مواد د پلورلو د ځای څخه مثلا د يو بهرني ملک څخه کابل يعني اخیستونکي ته راوړسو، نو په دې صورت کې په لاره کې

یولر لگښتونه رامنځته کيږي لکه ، د ترانسپورت کرایه ، د ليردولو لگښتونه ، د بیمې لگښتونه ، د کمرکي محصول لگښتونه ، د گدام لگښتونه ، د اخیستلو د کمیشن لگښتونه او نور.

### د تهیې بیه

له هغه قیمت څخه عبارت دی چې اقتصادي متاع یا د کار توکي د تصدی د کار تر ځای پورې ورسیري، یعنی د اخیستنې په قیمت د تهیې لگښتونه واچول شي او مقداري او نغدي تخفیف له هغه څخه منفي یا وایستل شي.

مثال: کله چې د یو جنس د عرضې قیمت ۹۶۰۰۰ Af افغانی وي او مقداري تخفیف یې ۱۰٪ او نغدي یې ۶٪ وي د تهیې قیمت یې پیدا کړي؟

د عرضی بیه =	۹۶۰۰۰ Af	۱۰۰٪		
مقداری تخفیف =	۹۶۰۰ Af	۱۰٪		
په پور د عمده پیریدو بیه =	۸۶۴۰۰ Af	۹۰٪	۱۰۰٪	
نغدي بیه =	۵۷۶۰ Af		۲۰٪	۳
په نغده د عمده پیریدو بیه =	۸۰۶۴۰ Af		۹۳،۳٪	۱۰۰٪
				۹٪
<b>د تهیې بیه =</b>	<b>۸۷۸۹۷ Af</b>			<b>۱۰۹٪</b>

### مشترک ( غیرمستقیم ) لگښتونه

له ټولو هغو لگښتونو څخه عبارت دی چې په مستقیمه توګه د تولید په فی واحد او یا په امتحې باندې نه ارزیابي کيږي، بکلې په تمام شوي قسمت کې د یوه تناسب د فیصدي په اساس ارزول کيږي.

په سوداګرۍ کې د متاع له تهیې پرته ټول لگښتونه، د مشترکو لگښتونو په نوم یادېږي، چې دغه لگښتونه د عمومي اداري لگښتونو یا سوداګریزو لگښتونو په نوم یادېږي. معاشونه ، مالیه ، د سوزیدو بیمه ، استهلاک ، ټولنیز لگښتونه، د ترمیم لگښتونه او نور د مشترکو لگښتونو په نوم یادېږي.

**پوښتنه:** هغه وخت چې د یو جنس د عرضې قیمت ۹۶۰۰۰ Af افغانی وي او مقداري تخفیف یې ۱۰٪ فیصده اونغدي یې ۶٪ فیصده وي او همداراز د تهیې لگښت یې ۹٪ فیصده وي او له بلې خوا مشترک لگښتونه ۲۰٪ وي تمام شوی قیمت یې پیدا کړي؟

د عرضی بیه =	۹۶۰۰۰	۱۰۰٪
مقداری تخفیف =	۹۶۰۰	۱۰٪

په پور د عمدہ پیریدو بیه	= ۸۶۴۰۰	۹۰٪	۱۰۰٪
نغدي بیه	= ۵۷۶۰		$\frac{۲۰}{۳}$ ٪
په پور د عمدہ پیریدو بیه	= ۸۶۴۰,۰		۹۳ $\frac{۱}{۳}$ ٪ ۱۰۰٪
د تهیې لگښت	= ۷۲۵۷,۶		۹٪
د تهیې بیه	۸۷۸۹۷,۶		۱۰۹٪ ۱۰۰٪
ګډ لګښت	= ۱۰۵۹۷۷,۵۲		۲۰٪
تمامه شوی بیه	= ۱۹۳۸۷۵,۱۲		۱۲۰٪

### د خرڅلاو د قیمت سنجش

په لومړۍ سر کې باید په تمام شوي قیمت ګټه ور زیاته کړو، ترڅو د پلورلو موقت قیمت لاسته راشي. هغه هیواد چې د مرکزي پلان له لاري اقتصاد لري، د یوې فیصدۍ پراساس ګټه لاسته راوړي. خو په هغو هیوادونو کې چې د آزاد بازار اقتصاد لري، په خپله تصدی یا دولت د ګټې په تعینولو کې دومره دخالت نه لري او د وروستي پلورلو په واسطه ګټه ترلاسه کیږي او د پلورلو قیمت د عرضې او تقاضا په اساس تعین کیږي.

مثال: د یوه تجارتي جنس د عرضې قیمت ۱۸۰۰۰۰ Af افغانی دی. پلورونکی، پیرودونکي ته  $۸\frac{۱}{۳}$  فیصده مقداري او ۲٪ فیصده نقدي تخفیف ورکوی که تهیه کولو لګښتونه ۵۳۰۰ Af افغانی وي نو په دې صورت کې د اخیستونکي تجارتي تصدی ۲۰٪ فیصده ګټه په پام کې نیسي او همداراز ۵٪ د پلورلو مشترک لګښتونه، ۱۵٪ ضافي پیسې او ۱۰٪ فیصده د پرچون زیاتوالی په پام کې نیسي نو په دې صورت کې یې نهایي قیمت پیدا کړی؟

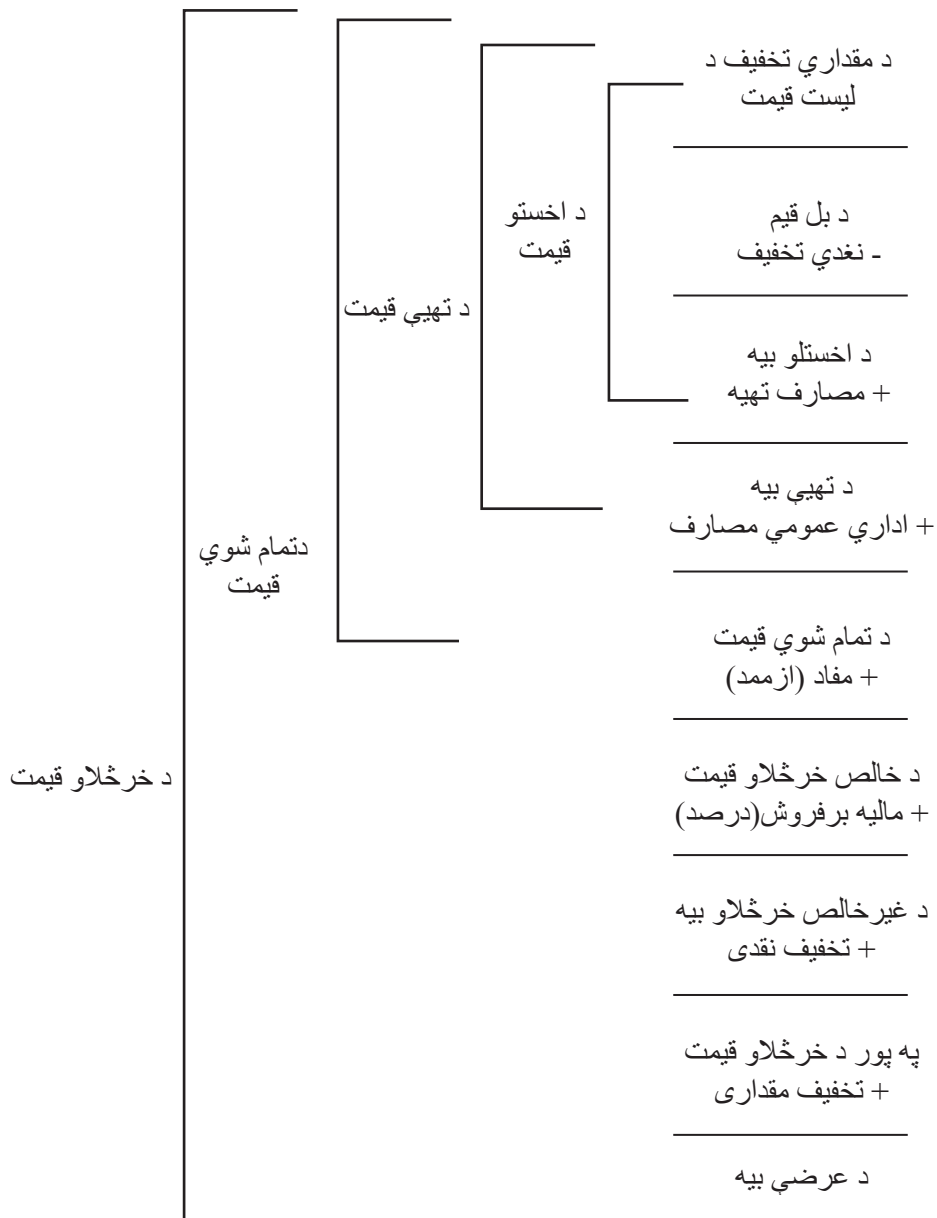
د بیې لیست	= ۱۸۰۰۰۰ Af	۱۰۰٪	
مقداری تخفیف	= ۱۵۰۰۰ Af	$۸\frac{۱}{۳}$ ٪	
په پور د عمدہ پیریدو بیه	= ۱۶۵۰۰۰ Af	$۹۱\frac{۲}{۳}$ ٪	۱۰۰٪
نغدي بیه	= ۳۳۰۰ Af		۲٪
په پور د عمدہ پیریدو بیه	= ۱۶۱۷۰۰ Af		۹۸٪ ۱۰۰٪
د تهیې مصارف	= ۵۳۰۰ Af		۳,۲۸٪
د تهیې بیه	= ۱۶۷۰۰۰ Af		۱۰۳,۲۸٪ ۱۰۰٪
مشترک مصارف	= ۱۶۷۰۰ Af		۱۰٪
تمامه شوي بیه	= ۱۸۳۷۰۰ Af	۱۰۰٪	۱۱۰٪
مفاد	۳۶۷۴۰ Af	۲۰٪	

د مؤقت خرڅلاو بیه	= ۲۲۰۴۴۰ Af	۱۲۰%	۱۰۰%
د خرڅلاو مشترک مصارف	= ۱۱۰۲۲ Af		۵%
په نغده د عمدہ خرڅلاو بیه	= ۲۳۱۴۶۲ Af	۱۰۰%	۱۰۵%
د پور په اساس تزئید	= ۱۱۵۷۳ Af	۵%	
په پور د خرڅلاو بیه	= ۲۴۳۰۳۵ Af	۱۰۵%	۱۰۰%
د پرچون په اساس تزئید	= ۲۴۳۰۳،۵ Af		۱۰%
د خرڅلاو وروستی بیه	= ۲۶۷۳۸،۵ Af		۱۱۰%

### په تجارت کې کلکولیشن

کلکولیشن د حساب قیمت یا د لگښتونو سنجونې ته وايي. کلکولیشن د بل له قیمت څخه د پلورنې د قاطع قیمت ترپایه پورې دوام کوي، داچې آیا سوداگر خپل تجارتي مال په حساب شوي قیمت پلوري، په دې پورې اړه لري چې آیا دا جنس په ازاد ډول د سنجولو وړ دی او آیا رقابتي جنس دی او که نه؟

- ډیرې وختونه قیمت د آزاد رقابت یا د مولد په واسطه تعین کیږي، خو په هر صورت کې د تصدۍ کلکولیشن بایزه نه دی، یعنې هدف یې دادی ترڅو تثبیت کړی چې سوداگر په حد اکثر ډول کوم قیمت د اخیستلو په وخت کې اخیستونکي ته ورکړی ترڅو وکولای شي هم خپل لگښتونه پوره کړی او هم مناسبه گټه ترلاسه کړي، نو په دې صورت کې کولیکشن د پلورلو له قیمت څخه پیل او په معکوس ډول د اخیستلو قیمت پیدا کړي. لاندې څو ډوله حسابونه باید وپېژنو:
  - د پیرودلو د قیمت کلکولیشن.
  - د تهیه کولو د قیمت کلکولیشن.
  - د تمام شوي کلکولیشن قیمت.
  - د پلورلو د قیمت کلکولیشن.
- که څوک وغواړي چې کلکولیشن وکړي باید د کلکولیشن د شکل جدول وپېژني.





## د تهیه کولو ساده کلکولیشن

مثال: یو سوداگر خپل تجارتي مال په  $630\text{kg}$  کیلو گرامه خالص وزن سره واردوي ، او بارجامه یې  $30\text{kg}$  کیلوگرامه وزن لري د  $100\text{kg}$  کیلو گرامه خالص وزن لپاره یې د بل قیمت  $\$ 215$ -دی. نو د مال لپرونکی  $5\%$  فیصده مقداري تخفیف او  $2\%$  نقدي تخفیف ورکوي. د  $100\text{kg}$  کیلو گرامه لپاره  $\$ 50/4$  د حمل او نقل اصلي لگښتونه او  $\$ -/4$  فرعي لپرونې لپاره دی.

یادښت: لومړی باید د کلکولیشن جدول ترتیب شي.

غیر خالص وزن

$630\text{kg}$

$-30\text{kg}$

• بارجامه

$600\text{kg}$

د خالص  $100\text{kg}$  لپاره  $\$ -/215$  خالص وزن او د لیست قیمت  $\$ /1290$  دی.

(۲)	۵%	مقداری	تخفیف $\$ 64/50$
د بېل بیه			$1225/20\ \$$
	$2\%$ (۳) نغدي تخفیف		$24/50\ \$$
(۳)			$1201/50\ \$$
		اصلي حمل و نقل = $\$ 28,35$	
		فرفی حمل و نقل = $\$ -/4$	$+32/35\ \$$
		$2,05 = 600:1223,35$ یعنی:	$1223,35\ \$$ د تهیی بیه

د  $1\text{kg}$  کیلو گرام لپاره د قیمت تهیه کول  $\$ 05/2$  دی، مثال د دوهم ځل لپاره یې وسنجوئ. د نتیجې تخمینول مو هیر نه شي.

۱- بارجامه حسابیږي

الف - په واقعي توگه د بارجامې د وزن په پام کې نیول.

ب - د وسطي بارجامې په پام کې نیول.

ج - په پام کې نه نیول کیږي یعنی داچې نه کسر کیږي نو په دې صورت کې بارجامه په قیمت کې نیول کیږي.

• که مقداري یا نقدي تخفیف په مشترک ډول راوړل شي، نو په دایمي ډول مقداري تخفیف د حساب له تخفیف وړاندې حسابیږي.

### د تهیه کولو مرکب کلکولیشن

د تجارت خو قلمه مشترک مال تهیه کيږي ، وزني لگښتونه او مشترک ارزښت لاسته راځي چې په دې ارتباط د تجارت هر قلم مال د تقسیم وړ دی.

#### یادښت:

وزني لگښتونه ( اصلي او فرعي لیږل رالیږل ، فرعي لیږل رالیږل او گمرکي محصول ) د هر قلم تجارتي مال وزن ته په کتوسره ، د ارزښت مصارف ( د کمیشن کارانو د محصول بیمه ) د هر قلم تجارتي مال ارزښت ته په کتوسره ویشل کيږي.

**بیلگه:** په یو وار لیږلو کې دوه قلمه تجارتي مال تهیه کوو:

۱- سوداگریز مال - ۱۲۵۰kg کیلوگرامه ناخالص وزن په ۶۸٪ فیصده قیمت.

۲- سوداگریز مال: ۵۵۰kg کیلو گرامه خالص وزن په ۶۴٪ فیصده قیمت سره د دواړو قلمو بارجامې سره ۲٪ فیصده په حساب کې راځي ؛ لگښتونه په لاندې ډول دي:

۲۹۱٪/ اصلي لیږل رالیږدل ، ۶٪/ فرعي لیږل رالیږل ، ۱۲٪/ د کمیشن بیمه ، او ۳۵٪/ د نمایندګۍ کمیشن.

الف - د حساب مجموعي قیمت پیدا کړئ؟

۱- تجارتي مال:

غیر خالص وزن ۲۵۰kg

۲٪ بار جامه ۲۵kg

---

خالص وزن ۲۲۵ = ۶۸kg ۸۳۳kg

**تجارتي مال :**

غیر خالص وزن ۵۵۰ kg

۲٪ بار جامه ۱۱kg

---

خالص وزن ۵۳۹kg به ۴۶ = ۹۴kg ۲۴۳٪ kg

۱۰۸۰,۹۴

**ب- وزني لگښتونه وویښئ:**

۱۸۰۰d kg غیر مجموعي خالص وزن لپاره ۲۹۷/\$ وزني لگښتونه رسیږي، پر

۰,۱۶۵\$ = ۲۹۷:۱۸۰۰ یو کیلوگرام غیر خالص دا معنی لري:

$$\begin{aligned}
 & ۲۰۶,۲۵\$ : I = ۱۲۵۰ \times ۰,۱۶۵ \quad \text{د یو قلم وزني لگښتونه} \\
 & ۵۵۰ = ۹۰,۷۵\$ : II \times ۰,۱۶۵ \quad \text{د یو قلم وزني لگښتونه} \\
 & \quad \quad \quad ۲۷۹/- \$
 \end{aligned}$$

ج - د ارزښت لگښتونه وویښئ. د ۴۷/- \$ مجموعي حسابي قیمت لپاره ، د ارزښت لگښتونه د حسابي قیمت پر یو \$ دالر رسیږي.

$$۴۷:۱۰۸,۹۴ = ۰,۰۴۳۴۸۱$$

دامعنی لري چې:

$$\begin{aligned}
 & ۰,۰۴۳۴۸۱ \times ۸۳۳ = ۶۳۰۲۲ \quad \text{د لومړی قلم لپاره ارزښت مصارف:} \\
 & ۰,۰۴۳۴۸۱ \times ۲۴,۷۹۴ = \frac{۱۰,۷۸ \$}{۴۷/- \$} \quad \text{د دوهم قلم د ارزښت مصارف:}
 \end{aligned}$$

د- د هر قلم تجارتي مال کیلوگرام د تهیه کولو لپاره حساب کړئ؟

د تمام شوي قیمت کلکولیشن:

په داسې حال کې چې د لیږلو رالیږلو اصلي لگښتونه ، فرعي لیږل رالیږل ، گمرکي محصول ، او د مال د ترانسپورت بیمه په مطلوب او مستقیم ډول حسابیدای شي ، نو باید عمومي تجارتي لگښتونه لکه معاشونه ، کرایه ، مالیه ، فعالیت خونه ، د اعلان لگښتونه ، اداري عمومي لگښتونه او نور باید په عمومي ډول په یو معین ډول وویشل شي. د دې مقصد لپاره په یوه معین وخت کې باید د خرڅ شوي مال مشترک ارتباط په پام کې ونیسو، لکه یو کال ته نسبت ورکولو او د اخیستلو د قیمت په فیصدی یې سنجوو: مثال: سوداگر د متاع د اخیستلو په حساب کې دخپلو ثبت شویو معاملاتو څخه د متاع د اخیستلو قیمت، د خرڅ شوي مال اخیستل پیدا کوي.

د متاع د اخیستلو حساب	
۶۰۰۰۰ مجوداولی	رالیږونکی ته ۱۰۰۰۰ مستردی
۴۰۰۰۰ خریداری	وروستی موجودی ۸۰۰۰۰
۸۰۰۰ د پیریدو مصارف	د تهیه په بیه خرڅلاو ۳۷۸۰۰۰
۴۶۸۰۰۰	۴۶۸۰۰۰

نو په دې لحاظ د خرڅ شوي مال د اخیستلو قیمت  $\$378000$  دی.

تجارتی لگښتونه (مشترک لگښتونه) د مثال په توګه  $\$30240$  دی د تجارتی لگښتونو نرخ څو دی؟

$$\frac{378000 - \$100\%}{30240 - \$} = x\%$$

$$\frac{100 \times 30240}{378000} = \frac{3024}{378} = 8\%$$

نو له دې امله د تجارتی لگښتونو نرخ  $8\%$  دی

که د فیصدی د تزیید په مرسته تجارتی لگښتونه د چمتو شوو مالونو د تهیې پر بیه د هغې د ونډې په پرتله زیات کړو، نو د تمام شوي لگښت بیه په لاس راځي.

د پېر بیه + تجارتی لگښت = تمامه شوي بیه

د تزیید کمک باید پر ټولو راڅرګند شویو لگښتونو باندې په یو کال کې وپوښول شي، معنا دا چې باید حساب شي (د کنټرول په واسطه محاسبه).

**د پلورلو کلکولیشن:** په هغه صورت کې چې په تمام شوي قیمت ګټه ور زیاته کړو، د خالص پلورلو قیمت (د پلورلو فعلي قیمت) حاصلیږي.

د ګټې تزیید ترکیب شوی له:

- ۱- د تصدی-مزد د ساتنې (پاداش) په توګه د کار لپاره اجرا کیږي.
- ۲- په بیلانس کې د ظاهرې شوې شخصی پانګې څخه د پانګې ربح.
- ۳- د احتمالي ګواښ لپاره، ګواښمن مزد

د مثال په توګه که چیرې په خالص پلورلو باندې د متصدی-مزد  $\$8000$  ربح، او سرماییه په  $\$1800$ ، د خطر مزد پر  $\frac{1}{4}\%$  باندې او خالص خرڅلاو  $3000$  حساب کړو، نو حساب شوې ګټه  $\$12800$  ده او په یو وار پلورلو باندې  $200,000$  نسبت رامنځته کیږي او همداراز د ګټې زیاتوالی له  $6,4\%$  څخه زیاتیږي.

تمامه شوي بیه + مفاد = د خالص خرڅلاو بیه

یادښت:

د پلور مالیه (په سلو کې) له نغدي تخفیف مخکې (په سلو کې) له مقداري تخفیف مخکې  
نغدي تخفیف

مثال ۱-

	(۱)	↓					
	۹۰٪						
(۲)	↓		۱۰٪				
	۱۰۰٪						

	$۸۹\% = ۱۸۹۰$	د غیر خالص خرڅلاو بیه
	$۲\% = ۳۸/۵۷\$$	۲٪+ (په سلو کې) نغدي تخفیف
	$۱۰۰\% = ۱۹۲۸/۵۷\$$	په پور د خرڅلاو بیه
	$۲۱۴/۲۹\%$	۱۰٪ مقداری تخفیف (په سلو کې)

۲۱۴۲/۸۶

د حساب ترتیب په آسانی سره درک کیږي، خو په هغه صورت کې چې هغه معکوس کړو.

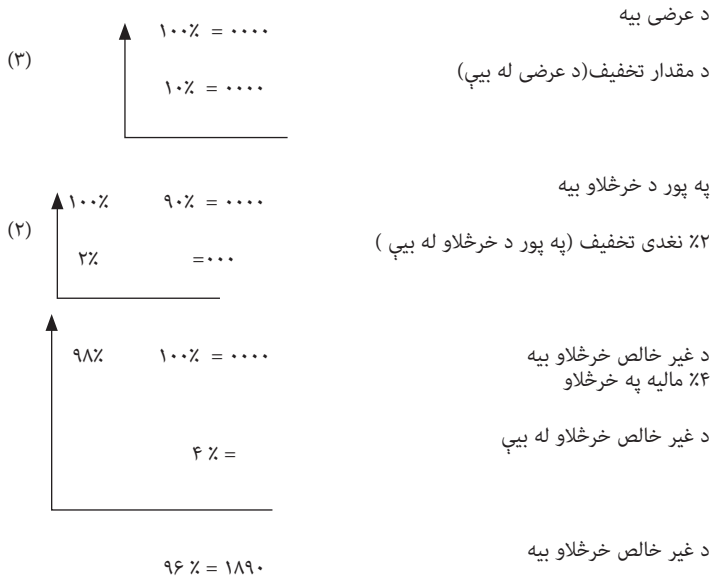
	د عرضی قیمت
- ۰۰۰۰	
۰۰۰۰	۱۰٪ مقداری تخفیف
۰۰۰۰	د پلورنې قیمت
- ۰۰۰۰	۲٪ نغدي تخفیف
۱۸۹۰/-	د غیر خالص پلورنې قیمت

	۱۰۰٪						
(۲)	↓		۱۰٪				
	۹۰٪						

	$۲۱۴۲,۸۶\$$	د عرضی قیمت
	$۲۱۴,۲۹\$$	۱۰٪ نغدي تخفیف
	$۱۰۰\% = ۱۹۲۸,۵۷\$$	د خرڅلاو بیه پر
	$۲\%$	۲٪ نغدي تخفیف
	$۳۸,۵۷\$$	۲٪ نغدي تخفیف
	$۱۸۹۰/-$	د خالص خرڅلاو بیه

دوهم مثال: په پلورنې باندې مالیه ، نقدی او مقداری تخفیف:



**درېیم مثال:** د ( نماینده گانو کمیشن او پورتنیو مثالونو په څیر دنورو د زیاتوالي) په اړه دریم د نماینده گانو کمیشن باید د سوداگری د ۸۷ مادې په پام کې نیولو سره د پلورنې له قیمت څخه په قرض کې وشمیرل شي ، په نغذو باندې د پلورنې قیمت باید د کمیشن په اندازه کم نه شي. کمیشن باید د اخیستونکي لخوا ورکړل شي. د حساب له پلوه د حساب کمیشن او نغدي تخفیف باید د فیصدی په یوه نرخ کې جمع نه کړای شي.

د یوجنس د خالصې پلورنې قیمت \$-/۱۸۹۰ دی، چې د گدام د عرضې قیمت له هغه څخه لاسته راځي، په داسې حال کې چې ۱۰٪ مقداري تخفیف، ۲۰٪ نقدی تخفیف، ۵٪ د نماینده گانو کمیشن او ۴٪ مالیه د پلورنې لپاره په پام کې نیول شوي ده.

غوره ده چې د ۱۰۰٪- عرضې له قیمت څخه یې پیل کړو او په دې ترتیب مجموعي زیاتوالی د حساب په فیصدی وویشو.

په لاندې ترتیب:

- د عرضې بیه ۱۰۰٪ =
- ۱۰٪ - مقداری تخفیف
- د قرض بیه ۹۰٪ =
- ۲٪ - نقدی تخفیف (په پور د خرڅلاو له بیې)
- په نغده د خرڅلاو بیه ۸۸,۲٪ =
- له پاسه دې ښکته حساب شي.
- ۵٪ - کمیشن (په پور د خرڅلاو بیه) ۴,۵٪ =
- د غیر خالص خرڅلاو بیه ۸۳,۷٪ =
- ۴٪ - د پیریدو مالیه (په نغده د خرڅلاو له بیې) ۳,۵۲۸٪ =
- د خالص خرڅلاو بیه ۸۰,۱۷۲٪ =

حل

۱۸۹۰/- \$ ۸۰,۱۷۲٪ = (قیمت فروش خالص)
۱۰۰٪ = ؟ (قیمت عرضه)
$\frac{1890 \times 100}{80,172} = 2357,432$

نو له همدې امله د عرضې قیمت \$۲۳۵۷,۴۳ دی.  
 په دې ترتیب باید امتحان کړو چې د \$۲۳۵۷,۴۳ څخه پیل شي!

- د عرضې بیه \$۲۳۵۷,۴۳
- ۱۰٪ - مقداری تخفیف \$۲۳۵,۷۴
- په پور د خرڅلاو بیه \$۲۱۲۱,۶۹
- ۲٪ - نقدی تخفیف \$۴۲,۴۳
- په پور د خرڅلاو بیه \$۰,۰۰۰۰۰
- ۵٪ - کمیشن \$۰,۰۰۰۰۰
- د غیر خالص خرڅلاو بیه \$۰,۰۰۰۰۰
- ۴٪ - په پیریدو مالیه \$۰,۰۰۰۰۰
- د خالص خرڅلاو بیه \$۰,۰۰۰۰۰

### د کلکولیشن زیاتوالی د کلکولیشن فکتور او تجارتي پایه

د تجارتي مصارفو لپاره د فیصدۍ نرخ ، او په تجارتي تصدیو کې گټه او مالیه ډیری وختونه مساوي پاتې کیږي. له همدې امله کلکولیشن ترډیرې کچې آسانیري ، او په هغه صورت کې باید داسي یو مجموعي زیاتوالی پیداکړو چې ټول انفرادي زیاتوالی په دې کې ځای شي. یادونه: د کلکولیشن زیاتونه د تهپې د قیمت او د خرڅلاو د قیمت غیر خالص تفاوت دی چې د تهپې د قیمت د فیصدۍ له درکه چمتو کیږي.

### د کلکولیشن فکتور

هغه اساسي عدد دی، چې له هغه سره د تهپې قیمت ضربیږي ترڅو په مستقیم ډول د غیر خالصې پلورنې قیمت ترلاسه کړو. په یوې تجارتي موسسې کې ۱۲٪ تجارتي لګښتونه ، ۲۵٪ د گټې زیاتوالی او ۴٪ د پلورنې مالیه پیداکړئ.

### الف - د کلکولیشن زیاتوالی

د مسلې د آسانتیا لپاره له د تهپې له \$-۱۰۰/ قیمت څخه پیل کوو.

د تهپې قیمت	\$-۱۰۰/	
	\$-۱۲/	+۱۲٪ تجارتي مصارف
تمام شوی قیمت	\$-۱۱۲/	
	\$-۲۸/	+۲۵٪ د مفاد تزئید
د خالص خرڅلاو قیمت	\$-۱۴۰/	
	\$۸۳/۵	+۴٪ (په سلو کې) د خرڅلاو مالیه
د غیرخالص خرڅلاو قیمت	\$۸۳/۱۴۵	

### د کلکولیشن فکتور

#### ب - د تهپې په یو قیمت

- ۱۰۰/ د غیر خالصې پلورنې یو قیمت \$۱۴۵,۸۳ پورې اړه لري.  
 - ۱/ د یوې غیر خالصې پلورنې قیمت \$۱,۴۵۸۳ = پورې اړه لري.  
 - ۲۰/ د یوې غیر خالصې پلورنې یو قیمت  $۱,۴۵۸۳ \times ۲۰ = ۲۹,۱۷$  پورې اړه لري.



## يادښت:

د کلکولیشن فکتور × د تهپي قیمت = د غیر خالص خرڅلاو قیمت

تطبیق: د یوه تجارتي مال د تهیه کولو قیمت \$-۵۳۲ دی، غیر خالص قیمت یې تعیین کړئ؟  
مرسته:

الف- د کلکولیشن زیاتوالی: د تهپي قیمت = \$-۴۵,۸۳+۵۳۲٪ د کلکولیشن زیاتوالی  
 $۵,۳۲ = x \cdot ۰.۰۰۰۰۰۰ \$ = ۴۵,۸۳$   
 د غیر خالصي پلورني قیمت =  $۰.۰۰۰۰۰۰ \$$

ب- د کلکولیشن فکتور: د غیر خالصي پلورني قیمت =  $۱,۴۵۸۳ \times ۵۳۲ \$ ۰.۰۰۰۰۰$  د کلکولیشن فکتور  
 په مرسته د غیر خالصي پلورني قیمت په واسطه د تهیه کولو قیمتونه:  
 \$-۱۵/۲,۵۰,۱۵۰/۳۰,۵۰/۳۰,۲۰۰/۱۰,۱۲/۲۲,۱۲٪ تعیین کړی، خو په هغه صورت کې چې د کلکولیشن  
 زیاتوالی ۴۵٪ (۳۶٪) وي.

## ج- تجارتي پراختیا

۱۴۵,۸۳\$	=	د غیر خالص خرڅلاو بیه
۱۰۰/- \$	=	د تهپي بیه
۴۵,۸۳\$	=	تفاوت

۱ = ۱,۴۵۸٪ د غیر خالصي پلورني قیمت.

۳۱,۴۳ = ۴۵,۸۳:۱,۴۵۸٪ د غیر خالصي پلورني قیمت.

په دې ترتیب تجارتي پراختیا ۳۱,۴۳٪ ده

د کلکولیشن د زیاتوالي ارتباط او تجارتي پراختیا په لاندې مثالونو کې روښانه کېږي.

۶۰٪	×٪	٪۲۵	۲۰٪	۲ ۱/۳٪	٪۱۰	زیاتول
۳۰٪	۳۳ ۱/۳٪	×	×	×	×	تجارتي تهیه کول

## د ثابتو مجموعي لگښتونو سنجول

د لا ښي پوهیدني په موخه د ثابتو لگښتونو ځانگړتیاوې په لاندې توگه سنجوو:

فرض کوو چې د یوې کارخانې میاشتنۍ اجاره ۳۰۰۰۰۰ افغانۍ ده. اول دا چې د اجارې قیمت ثابت دی، په دې مانا که امتعه تولید شي او که نه، په دې پیسو کې هیڅ ډول بدولون نه راځي. دوهم دا چې د هرې امتعې د لومړني سهم په زیاتولو سره د هرې امتعې مصرف هم کمیږي. فرض کړی چې د کارخانې تولید ۱۰۰ عدده دی، که وغواړو ووايو چې د هرې امتعې سهم د اجارې له مجموعي مصرف ۳۰۰۰۰۰ افغانیو څخه څومره دی، په دې توګه عمل کوو.

$$\frac{\text{د اجارې ټول لګښت}}{\text{د امتعې تعداد}} = \text{د یو واحد اجارې لګښت}$$

$$\frac{۳۰۰۰۰۰}{۲۰۰} = ۱۵۰۰ \text{ افغانی}$$

په دې معنی چې د تولید په زیاتولو سره د یو واحد ثابت مصارف کمیږي او د تولید له کموالی سره د یو واحد ثابت مصارف زیاتوالی پیدا کوي. د مصرف فورمول په لاندې ډول دی.

**د متاع قیمت × د متاع مقدار = مصارف**

**د عمومي متغیره مصارفو سنجول**

متغیره مصارف هم خپلې خاصې ځانګړتیاوي لري.

ددې مصارفو د تشخیص له پاره کولای شو هغه په لاندې توګه وشمیرو.

**لومړۍ:** داچې دا مصارف په مجموعي توګه له تولید سره ارتباط لري، په دې مانا، چې د تولید له زیاتوالي سره د تولید کموالی یا زیاتوالی هم کمیږي.

**دوهم:** د یوې واحدې امتعې متغیر مصرف ثابت دی، ان که د تولید مقدار ډیر یا لږ هم شي.

**درېم دا چې تولیدي دایرې په ساده او اسانه توګه د تخصیص وړ دي، د بیلګې په توګه:** د دولسو میزونو د جوړولو له پاره ۸ متره مربع لرګي ته ضرورت لرو، او که وغواړو چې ۲۴ میزونه جوړ کړو نو ۱۶ متره مربع لرګيو ته اړتیا لیدل کیږي.

$$\text{متربح}^۲ = ۱,۵m = \frac{۱۲}{۸} = \frac{\text{د تولید تعداد}}{\text{د خامو موادو مصرف}} \text{ مصرف متحول فی واحد}$$

که تولید ۶ عدده وي

$$\text{مربع } ۱,۵m^2 = \frac{۶}{۴} = \text{مصرف فی واحد متحول}$$

که تولید ۶ عدده میزونه شي او ۴ متره مربع لرگیو ته ضرورت وي، نو په دې صورت کې د فی واحد متحول مصارف ثابت وي. او په خومره اندازه چې تعداد ډیریري، په هماغه اندازه د خامو موادو مصرف هم زیاتوالی مومي.

### د خلورم خپرکې د مطالبو لنډیز:

په سوداگریزو موسسو کې د لگښت ارزول

تجارتی موسسې هغه موسسې دی چې اصلی فعالیتونه یې پلورل او پیرودل وي.

د تجارت د عملیاتو عادی دایره: یو اوږد وخت دی، ترڅو نقدي پرداخت شوې پیسې چې د اخیستلو له پلوه متاع شرکت ته لاره شي.

د موجودو لگښتونو د ارزولو لارې چارې په دوه ډوله دي

۱- موجودې دایروې لارې

۲- د موجودې متاع دایمې لارې.

### د تخفیف ډولونه:

سوداگریز تخفیف:

دغه تخفیف په دقیق ډول د پلورلو په وخت کې اخیستونکي ته ورکول کیږي. دغه تخفیف په ځینو دلایلو (چانې وهلو، تخفیف غوښتلو) وروسته ورکول کیږي. دغه تخفیف په محاسبه کې ثبتیږي.

۲- تخفیف د متاع د معیوبیت یا خرابوالي له امله ورکول کیږي.

۳- نقدي تخفیف:

د زور نیونې په صورت کې د مطالبو د اخیستونکي لخوا د تخفیف غوښتل به محاسبه کې ثبتیږي.

### د تخفیف سنجول

د عرضی قیمت	=	۴۰۰۰	%۱۰۰		۱۰۰
مقداری تخفیف	=	۴۰۰۰	%۱۰	-	۴۰۰۰۰
په پور د عمده پیریدو قیمت		۳۶۰۰۰	%۹۰		۱۰ = ۴۰۰۰

## د نقدي تخفيف سنجول

په پور د عمدہ پيريدو بيه	=	۳۶۰۰۰	%۱۰۰				
نغدي تخفيف	=	۱۴۴۰	%۴	-	۳۶۰۰۰	$\frac{۴}{۱۰۰}$	= ۱۴۴۰
					په نغده د عمدہ پيريدو بيه	۳۴۵۶۰	%۹۶

## د تهپي د قيمت سنجول:

په پور د عمدہ پير بيه	۴۰۰۰۰	۱۰۰	+
د تهپي لگښت	۲۰۰۰	۵	
د تهپي بيه	۴۲۰۰۰	%۱۰۵	

## د تمام شوي قيمت سنجول

د تهپي بيه	۴۰۰۰۰	۱۰۰			
د پير گډ لگښت	۱۲۰۰۰	%۱۰		$\frac{۱۰}{۱۰۰}$	= ۴۲۰۰۰
تمامه شوي بيه	۴۶۲۰۰	%۱۱۰			

## د موقت قيمت د پلورني سنجول

تمامه شوي بيه	۶۰۰۰۰	۱۰۰			
مفاد	۱۲۰۰۰	%۱۰		$\frac{۲۰}{۱۰۰}$	= ۱۲۰۰۰
د موقت پلور بيه	۷۲۰۰۰	%۱۲۰			

## په نغده د عمدہ پلورني بيې سنجول

د مؤقت پلور بيه	۸۰۰۰۰	۱۰۰			
د پلور گډه بيه	۴۰۰۰	%۵		$\frac{۵}{۱۰۰}$	= ۴۰۰۰
په نغده د عمدہ پلور بيه	۸۴۰۰۰	%۱۰۵			

## په پور د عمده پلورنې بيې سنجول

په نغده د عمده پلور بيه	۸۴۰۰۰	۱۰۰	$۸۴۰۰۰ \cdot \frac{۱۰}{۱۰۰} = ۸۴۰۰$
د پور په اساس تزئيد (تخفيف)	۸۴۰۰	%۱۰	
په پور د عمده پلور بيه	۹۲۴۰۰	%۱۱۰	

## د نهايي پلور يا پرچون بيې سنجول

په پور د عمده پلور بيه	۹۲۴۰۰	%۱۰۰	$۹۲۴۰۰ \cdot \frac{۱۰}{۱۰۰} = ۹۲۴۰$
د پرچون پلور په اساس تزئيد	۹۲۴۰	%۱۰	
د نهايي پلور بيه	۱۰۱۶۴۰	%۱۱۰	

## د في واحد ثابتو لگښتونو سنجول

د ثابتو لگښتونو	د ثابتو لگښتونو سنجول
د توليد اندازه	

$$\frac{۱۵۰۰۰۰}{۱۰۰} = ۱۵۰۰$$

$$\frac{۱۵۰۰۰۰}{۲۵۰} = ۶۰۰$$

که مقدار زيات وى د في واحد د لگښتونو د ثابتولو لپاره بايد وپوهيږو چې د في واحد لگښتونه نه کميږي او که توليدات کميږي د في واحد لگښتونه زياتيږي.

## د في واحد متحولو لگښتونو سنجول

$$د في واحد متحولو لگښتونو سنجول = \frac{د توليد مقدار}{د خامو موادو مصرف} = \frac{۶}{۴} = ۱,۵$$

$$د في واحد متحولو لگښتونو سنجول = \frac{۱۲}{۸} = ۱,۵$$

## د لگښت موندنې سنجول

$$مقدار \times دمتاع قيمت = مصارف$$

مثال: د اوسپني پوښولو لپاره يو بدلون يا د مقدار تغير  $250\text{m}^2$  ته ضرورت دی خو هرکله چې د اهن چادر د هرې تختې مساحت  $1,25\text{m}^2$  وي او هره تخته يې  $210\text{Af}$  وي د اوسپني پوښ شوی د تعمير آهن پوښ محاسبه کړی؟

$$\frac{250}{1,25} = x \implies x = \frac{210 \times 250}{125} = 4200\text{Af}$$

### د څلورم څپرکې پوښتنې:

- ۱- تخفيف تعريف کړئ؟
- ۲- د تخفيف ډولونه ووايي او وليکي چې کوم تخفيف نه محاسبه کيږي؟
- ۳- د لگښتونو فورمول وليکئ؟
- ۴- ثابت مجموعي لگښتونه بيان کړئ؟
- ۵- متغير يا بدلون موندونکي لگښتونه بيان کړئ؟
- ۶- د احمد شاکر دکارخانې مجموعي لگښتونه  $600000$  افغانۍ دي، که په  $1382$  ،  $1383$  ،  $1381$  کلونو کې په ترتيب  $800,500$  او  $400$  امتعه توليد شوي وي، نو په دې کلونو کې به له ثابتو مصارفو څخه د هر واحد توليد شوي جنس سهم څومره وي؟
- ۷- د احمد د رنگ جوړلو د کارخانې هررنگ دوه کيلوگرامه کيما وي موادو ته ضرورت لري، د هر کيلو قيمت يې  $500$  افغانۍ دی که په  $1379$  کال کې يې  $3500$  قوطۍ او په  $1370$  کال کې يې  $5000$  قوطۍ رنگ توليد کړی وي، د رنگ د توليد متغيره مصرف به يې په يادوو کالونو کې څو افغانۍ وي؟
- ۸- که د يوه متر تکې په توليد کې  $200$  گرامه نخ کارول شوی وي، په دې صورت کې چې که د يوه کيلوگرام تکې قيمت  $500$  افغانۍ، د يومتر تکې د نخو لگښت معلوم کړی؟
- ۹- که چيرې په يوه کيلوگرامه قالينې کې  $50$  گرامه وړۍ او  $200$  گرامه نخ کارول شوي وي، او د يې کيلوگرامه وړيو بيه  $2000$  افغانۍ وي، او همداراز د يې کيلوگرامه نخو بيه  $1000$  افغانۍ وي، د يو متر مربع قالينې مجموعي قيمت څو افغانۍ دی؟
- ۱۰: د يوه تعمير د چت د پوښلو له پاره  $250$  متره مربع آهن چادر ته اړتيا ده، که د اهن چادر د هرې تختې مساحت  $1,25$  متره وي، او د هرې تختې بيه  $210$  افغانۍ وي، د چت د پوښلو مجموعي مصرف پيدا کړي؟

۱۱: که د یوه جنس د لیست بیه ۲۰۰۰۰ افغانۍ وي، او پلورونکي، اخیستونکي ته ۵۰٪ مقداري تخفیف او ۲۰٪ نقدي تخفیف په پام کې نیولی وي، په نغدو باندي د عمده خرید بیه پیدا کړي؟

۱۲: که د یوه جنس د لیست قیمت ۱۲۰۰۰۰ افغانۍ وي، او خرڅونکی، اخیستونکي ته ۶۰٪ مقداري تخفیف په پام کې ونیسي، په دې توگه په پور باندي د عمده خرید پیدا کړی؟

۱۳: مقداري تخفیف په پام کې ونیسی او خریدار ته ۳٪ نقدي تخفیف هم ورکړی، په نقدو باندي د عمده خرید قیمت پیدا کړی؟

۱۴: د یوه جنس د عرضې بیه ۹۶۰۰۰ افغانۍ، مقداري تخفیف ۱۰٪ او نقدي تخفیف دی، په پور

باندي د خرید د بل عمده قیمت پیدا کړی.  $6\frac{2}{3}\%$ ؟





## په صنعتي تصديو کې د لگښت سنجول

### ټوليزه موخه:

د مصارفو د سنجولو د مهمو او اساسي مفاهيمو په اړه معلومات پيدا کول.

د زده کړې موخې: محصلين به د دې فصل په پای کې لاندې معلومات ترلاسه کړي:

- د هغو تصديو د لگښتونو سنجول چې کتلوي توليدات لري.
- د هغو تصديو د لگښتونو سنجول چې د سورت په واسطه توليدات کوي.
- د هغو تصديو د لگښتونو سنجول چې مرحلوي توليدات لري.
- د هغو تصديو د لگښتونو سنجول چې مختلف توليدات لري.
- د ویشونکو لگښتونو سنجول
- د تفريقي میتود په اساس د لگښتونو سنجول
- د بازار د قیمت په اساس د لگښتونو سنجول.

د هغو تصديو د لگښتونو سنجول چې کتلوي توليدات لري. که دغه ډول تصدی یو ډول توليدات ولري، نو د تولید د فی واحد لگښتونه د لاندې فورمول په واسطه لاسته راځي.

$$\text{مجموعي لگښتونه} = \frac{\text{د تولید مقدار}}{\text{فی واحد لگښتونه}}$$

**پوښتنه:** په یوه دوره کې د یوې تصدی تولیدات له ۱۵۰۰ ټنو څخه زیاته وي، چې د دغه تولید لپاره له ۲۰۰۰ ټنو خامو موادو څخه گټه اخیستل کیږي، د دغې دورې مختلف تولیدي لگښتونه په لاندې تابلو کې کتلای شی.

الف - مجموعی لگښتونه پیدا کړی؟

ب - د تولید د فی واحد لگښتونه پیدا کړی؟

د لگښتونو ډولونه	په ډالرو مجموعي لگښت	په ډالرو د فی ټن د تولید لگښت
خام مواد ۲۰۰۰ ټنه	\$۷۵۰۰۰۰	۵۰۰
د ترانسپورت	\$۱۵۰۰۰۰	۱۰۰
د معاشاتو مزد	\$۶۰۰۰۰۰	۴۰۰
اجتماعي لگښتونه	\$۶۰۰۰۰	۴۰
د تصدي کم مواد	\$۱۵۰۰۰	۱۰
د برښنا لگښتونه	\$۸۴۰۰	۵,۶
بیمه	\$۱۹۸۰	۱,۳۲
فرسایشات	\$۱۰۵۰۰۰	۷۰
مجموعه	\$۱۶۹۰۳۸۰	۱۱۲۶,۹۲

$$\text{مجموعي لگښتونه} = \frac{\text{د تولید اندازه}}{\text{د فی واحد لگښتونه}}$$

ثبوت

$$\text{د فی واحد لگښتونه} = \frac{۱۶۹۰۳۸۰}{۱۵۰۰} = ۱۱۲۶,۹۲$$

## د لگښت تابلو

د لگښت ډولونه	په افغانیو مجموعي لگښت	په افغانیو د في ټن تولید لگښتونه
خام مواد ۸۰۰۰ ټنه	۳۰۰۰۰۰۰Afs	۱۰۰۰
د ترانسپورت لگښتونه	۶۰۰۰۰۰Afg	۲۰۰
د معاشاتو مزد	۲۴۰۰۰۰۰Af	۸۰۰
اجتماعي لگښتونه	۲۴۰۰۰۰Af	۸۰
د تصدۍ کم مواد	۶۰۰۰۰Af	۲۰
د برښنا لگښتونه	۳۳۶۰۰Af	۱۱,۲
بیمه	۷۹۲۰Af	۲,۶۴
فرسایشات	۴۲۰۰۰۰Af	۱۴۰
مجموعه	۶۷۶۱۵۲۰Af	۲۲۵۳,۸۴

## ثبوت

$$\text{د د في واحد لگښتونه} = \frac{۶۷۶۱۵۲۰}{۳۰۰۰} = ۲۲۵۳,۸۴$$

پوښتنه: په یوه دوره کې د یوې تصدۍ د تولیداتو اندازه له ۳۰۰۰ ټنو څخه زیاته وي، چې په تولید کې یې له ۸۰۰۰ ټنو خامو موادو څخه گټه اخیستل کیږي، نو د دغې دورې مختلف لگښتونه په لاندې تابلو کې لیدی شو.

الف - مجموعي لگښتونه پیدا کړئ؟

ب - د تولید د في واحد د تولید لگښتونه پیدا کړئ؟

د هغو تصدیو د لگښتونو سنجول چې د سورت په واسطه تولیدات کوي یعنې هغه تصدی چې دیوه جنس څخه څو مشابه تولیدات وکړي، دغه تصدی له یوډول موادو څخه کار اخلي او په مختلفو اندازو تولیدات لري، همداراز هغوی د ویشلو لگښتونو له سنجولو څخه گټه اخلي.

خو څرنګه چې د تولیداتو اندازې فرق کوي، د تقسيمي لگښتونو د سنجونې په پام کې نیولو سره له مختلفو برخو څخه گټه اخیستل کیږي.

د مثال په توګه: یوه تصدی چې درې سورتونه تولید لري د

(A) سورت ۲۰۰۰ ټنه د ۸۰۰ (B) ټنه د ۱۵۰۰ (C) ټنه د (A) د استحصال لگښت ۱۵۰۰۰۰AF د

۱۶۰۰۰۰ Af (B) د ۱۵۰۰۰۰ Af (C) دا داريې او د خرڅلاو لگښتونه يې د ۹۰۰۰۰ Af دي.

الف - دهر سورت د استحصال د في واحد لگښت پيدا كړئ؟

ب - د اداري او پلورلو لگښتونو د فيصدي لگښتونه كوم دي؟

ج - د توليد د في واحد تمام شوي لگښتونه پيدا كړئ.

د هغو توليداتو دلگښت اندازه چې د سورت په واسطه رامنځته كېږي؟

توليد	توليد A	توليد B	توليد C	د كل په ډول
دتوليد اندازه	۱۰۰۰ تنه	۸۰۰ تنه	۱۵۰۰ تنه	
د استحصال مصارف	۱۵۰۰۰ Af	۱۶۰۰۰ Af	۱۵۰۰۰ Af	۴۶۰۰۰
د في ټن د استحصال لگښتونه	۱۵۰ Af	۲۰۰ Af	۱۰۰ Af	
دادارې او پلورلو لگښتونه				۶۹۰۰۰ Af
دادارې او پلورلو لگښتونو فيصدي				%۱۵
د في توليد لپاره دادارې او پلورلو لگښتونه	۲۲,۵ Af	۳۰ Af	۱۵ Af	
د في ټن توليد تمام شوي لگښتونه	۱۷۲,۵ Af	۲۳۰	۱۱۵ Af	

۱- د استحصال مجموعي لگښتونه  $۱۵۰۰۰۰ + ۱۶۰۰۰۰ + ۱۵۰۰۰۰ = ۴۶۰۰۰۰$

۲-  $\frac{۱۵۰۰۰۰}{۱۰۰۰} = ۱۵۰$  د في ټن لگښتونه  $\frac{۱۶۰۰۰۰}{۸۰۰} = ۲۰۰$   $\frac{۱۵۰۰۰۰}{۱۵۰۰} = ۱۰۰$

۳- د فيصدي د پلورلو او د اداري لگښتونه  $\frac{۶۹۰۰۰ \times ۱۰۰}{۴۶۰۰۰۰} = \frac{۳۴۵}{۲۳}$  = ۱۵ (A) (B) (C)

۴- د پلورنۍ او اداري لپاره د في ټن توليد لگښتونه.

$$\begin{array}{r} ۱۰۰ \quad ۱۵ \\ ۱۰۰ \quad X \end{array} \rightarrow X = \frac{۲۰۰ \times ۱۵}{۱۰۰} = ۳۰$$

$$\begin{array}{r} ۱۰۰ \quad ۱۵ \\ ۱۰۰ \quad X \end{array} \rightarrow X = \frac{۱۵۰ \times ۱۵}{۱۰۰} = ۲,۵$$

تمام ټول مصارف  $۲۳۰ = ۲۲,۵ + ۵ = ۱۵۰$

$$۲۳۰ = ۳۰ + ۲۰۰$$

(B)

$$۱۱۵ = ۱۵ + ۱۰۰$$

(C)

### د هغو تصديو د لگښتونو سنجول چې مرحلوي توليدات لري:

يعنې هغه تصدى چې په مختلفو مرحلو کې څو کاره سرته رسوي.

**د مثال په توگه:** د گلپهار نساجۍ فابريکه د پنبې له اخيستلو وروسته مختلفې مرحلې لکه ، ندافي ، نختايي ، رنگول ، اوبدل اوداسې نورلري، له دې سره يې دغله جاتو پاکول ، اوږه کول او بالاخره پخول هم پر غاړه دي. که توليد له يوې مرحلې څخه بلې مرحلې ته وليږدول شي، دلومړۍ مرحلې لگښتونه، بلې مرحلې ته ليږدول کيږي او د بلې مرحلې لگښتونه سرته رسيږي ، په دې تصديو کې د لگښت سنجونه بايد داسې ترتيب شي چې د کار مرحلې په پام کې ونيسي.

په پورتنيو ذکر شويو تصديو کې د ويشل شويو لگښتونو سنجونې د گټې وړ دي، په داسې حال کې چې په لومړۍ مرحله کې د ويشل شويو لگښتونو سنجونه ساده، په دوهمه مرحله کې ويشل شوي لگښتونه په مختلفو برخو ويشل او په درېيمه مرحله کې د کار د مرحلو په پام کې نيولو سره د ويشل شويو لگښتونو سنجونه رامنځته کيږي.

**د مثال په توگه:** يوه تصدى په پام کې نيسو چې څلور توليدي او يوه پلورونکې مرحله لري ، په لاندې جدول کې د توليد اندازه او لگښتونه په کار اچول شويدي، د توليد هرې يوې مرحلې ته پام کيږي

الف - د هرې مرحلې د توليد ضريب پيدا کړئ؟

ب - د صورت مجموعي ضريب پيدا کړئ؟

ج - د توليد د في واحد تمام شوي لگښتونه پيدا کړئ؟

د توليد مرحلې	په افغانيو باندې د هرې مرحلې لگښتونه	دهرې مرحلې د موادو په کار اچول	په ټن باندې د توليد د هرې مرحلې اندازه	په ټن باندې د غنمو نه بدلون
د توليد لومړۍ مرحله	۲۶۰۰۰		۴۰۰۰	+۱۶۰
د توليد دوهمه مرحله	۱۵۰۴۰	۳۸۴۰	۳۲۰۰	+۱۲۰
د توليد درېيمه مرحله	۴۵۵۰۰	۳۰۸۰	۲۸۰۰	-۲۰۰
د توليد څلورمه مرحله	۲۶۴۰۰	۳۰۰۰	۲۴۰۰	
د پلورلو مرحله	۹۹۰۰	۲۲۰۰	۲۲۰۰	

لکه څرنگه چې په پورته جدول کې په واضح توگه وويل شول، د وروستۍ توليد لپاره چې ۲۴۰۰ ټنه کيږي، په درېيمه مرحله کې له د درې زره ټنه توليد اندازه کارول کيږي. يعنې د يو ټن نهايي توليد ، د توليد لپاره له ۱،۲۵ ټنه توليد په درېيمه مرحله کې ورڅخه گټه اخيستل کيږي. يعنې  $1,25 = \frac{3000}{2400}$  او د درېيمې مرحلې د توليد لپاره له ۱،۱ ټن څخه ، په دوهمه مرحله کې له  $1,1 = \frac{154}{140} = \frac{3080}{2800}$  څخه گټه اخلو او په دې ترتيب د دويمې مرحلې د في ټن  $1,2 = \frac{3840}{3200}$

توليد لپاره ۱،۲، په لومړۍ مرحله کې توليد ضرورت دی. په همدې ترتيب کميتونه ضريبي توليد وړاندې کوي، د په کار اچول شويو موادو د اندازې ترمنځ هره رابطه د توليد مرحلې بشپړي.

له دې امله چې د وروستي توليد لپاره د توليد د هرې مرحلې مجموعي اړتياوې ثابتې کړو، بايد د توليد د را تلونکو مرحلو توليدي ضريبونه يو له بل سره ضرب کړو. د تمام شوي لگښت لپاره ضرور ده چې د توليد د هماغې مرحلې د توليد په اندازو وويشو او د توليد ضريب په دې مرحلې په توليد کې ضرب کړو، چې په دې ترتيب بايد د توليد هريو لگښت، د توليد له مرحلو څخه ثابت شي.

د توليد د ټولو مرحلو مجموعي لگښت د توليد د تمام شوي لگښت څخه عبارت دی.

جذب: د توليد د ضريب جدول او د اړتيا وړ مجموعي ضريب

د توليد مرحلې	په ټن باندې په کار اچول شوي مواد	د توليد اندازه	د توليد ضريب	د مجموعي ضرورت ضريب
۱		۴۰۰۰		$۱,۲,۱,۱,۱,۲۵,۱,۰ = ۱,۶۵$
۲	۳۸۹۰	۳۲۰۰	۱,۲	$۱,۱,۱,۲۵,۱,۰ = ۱,۳۷۵$
۳	۳۰۸۰	۲۸۰۰	۱,۱	$۱,۲۵,۱,۰ = ۱,۲۵$
۴	۳۰۰۰	۲۴۰۰	۱,۲۵	۱,۰
۵	۲۲۰۰	۲۲۰۰	۱,۰	

جذب: د توليد د هرې مرحلې لگښتونه او د توليد د في واحد تمام شوي لگښتونه په لاندې جدول کې ليدل کيږي.

د توليد مرحلې	د مختلفو مرحلو لگښتونه په افغانۍ	په ټن باندې د توليد اندازه	د توليد په مرحله کې د في واحد توليد مصارف	د مجموعي ضرورت ضريب	د وروستي في واحد اخري مصرف
۱	۴۶۰۰۰	۴۰۰۰	۶,۵۰	۱,۶۵	۱۰,۷۲۵۰
۲	۱۵۰۴۰	۳۲۰۰	۴,۷۰	۱,۳۷۵	۶,۴۶۲۵
۳	۴۵۵۰۰	۲۸۰۰	۱۶,۲۵	۱,۲۵	۲۰,۳۱۲۵
۴	۲۶۴۰۰	۲۴۰۰	۱۱,۰۰	۱,۰	۱۱,۰۰۰۰
۵	۹۹۰۰	۲۲۰۰	۴,۵۰	۱,۰	۴,۵۰۰۰

د تولید د فی واحد تمام شوي لگښتونه ۵۳,۰۰۰ -

$$۱- \frac{۲۶۰۰۰}{۴۰۰۰} = ۶,۵ \quad ۲- \frac{۱۵۰۴۰}{۳۲۰۰} = \frac{۴۷}{۱۰} = ۴,۷$$

$$۳- \frac{۴۵۵۰۰}{۴۰۰۰} = \frac{۶۵}{۴} \cdot ۱۶۲۵ \quad ۴- \frac{۲۶۴۰۰}{۲۴۰۰} = ۱$$

$$۶- \frac{۹۹۰۰}{۲۲۰۰} = ۴,۵$$

$$۶,۵, ۱,۶۵ = ۱۰,۷۲۵ \quad ۲- ۴,۷, ۱,۳۷۵ = ۶,۴۶۲۵ - ۱ - ۱$$

$$۵- ۱,۴,۵ = ۴,۵ \cdot ۱۶۲۵, ۱,۲۵ = ۲۰,۳۱۲۵ \quad ۴- ۱۱,۱ = ۱۱ - ۳$$

د فی واحد تولید د تمام شوي قیمت ۵۳+۴,۵+۱۱+۲۰,۳۱۲۵+۶,۴۶۲۵+ ۱۰,۷۲۵۰

### د هغو تصدیو د لگښتونو سنجونه چې مختلف تولیدات لري:

په دې تصدی کې ماشینونه او کار کوونکي د مختلفو تولیداتو لپاره کارول کېږي:

**مثال:** د نجاری یوه تصدی چې مختلف تولیدات لري، په هر ماشین یا د هر کار په واسطه مختلف تولیدات رامنځته کوي، په دې تصدیو کې نه شو کولای د ویشل شویو لگښتونو له سنجونې څخه ګټه واخلو، یعنې نه شو کولای مجموعي لگښتونه د تولید په تعداد وویشو.

په دې تصدیو کې د لگښتونو یو قیمت عبارت دی له انفرادي لگښتونو څخه چې په فی واحد پوره ویشل کیدای شي، په داسې حال کې چې د نورو لگښتونو قیمت د مشترکو لگښتونو په نوم یادېږي، او نه شو کولای چې په فی واحد یې پوره او یوشان وویشو. له همدې امله په دا ډول تصدیو کې مشترک لگښتونه لومړی په وضعه شویو لگښتونو ویشو او وروسته جمع شوي لگښتونه د وضع شوي لگښت په تولید ور زیاتوو، چې دغه سنجونه د وضع شویو لگښتونو د زیاتوالي په نوم یادېږي.

**بیلګه:** په یوې تصدی کې درې ډوله سیخ ګول چې ۱cm , ۲cm او ۰,۵cm اندازې لري، تولیدېږي. په لومړي ډول کې ۵۰۰m په دوهم ډول کې ۶۰۰m او په درېیم ډول کې ۵۰۰m تولید شوي او مجموعي لگښتونه یې ۱۷۰۸۰۰AF دی. د هر ډول فی متر قیمت ارزیايي کړی.

شمیره	۱	۲	۳
شاخص	۱Cm	۲Cm	۰,۵cm
مقدار	۵۰۰m	۶۰۰m	۵۰۰m
متناسبه اندازه	۵۰۰ M.CM	۱۲۰۰m.cm	$\frac{۲۵۰ \text{ cm}}{۱۹۵۰ \text{ m.cm}}$
دهردول مجموعي لگنيت	۸۷,۵۸۹۷۴	۸۷,۵۸۹۷۴	۸۷,۵۸۹۷۴
دهردول مجموعي لگنيت	۴۳۷۹۴,۸۵Af	۱۰۵۱۰۷,۶۴Af	۲۱۸۹۷,۴۲۵Af
د هرډول د في متر قيمت	۸۷,۵۸	۱۷۵,۴۷	۴۳,۷۹

$$\frac{۱۷۰۸۰۰ \text{ افغانی}}{۱۹۵۰ \text{ m.cm}} = ۸۷,۵۸۹۷۴ \text{ افغانی} / \text{m.cm} \cdot ۵۰۰ \text{ m.cm}$$

هر ډول مجموعی مصارف = متناسب مقدار =  $\times$  د فی واحد موازنې مصارف

د هرې نوعې د فی متر لگښتونه

د هرې نوعې د فی متر قيمت =  $\frac{\text{اندازه}}$

مثال: په يوې تصدې کې د اوبو څلور ډوله ۱mg, ۰,۵mg, ۱,۵mg په اندازه توليدیږي. له لومړي ډول څخه يې د ۱۰۰۰m له دوهم ډول څخه يې هدف يې ۱۲۰۰m له درېيم ډول څخه يې ۱۸۰۰m له څلورم ډول څخه هدف يې ۲۰۰۰m توليد دی، د هغو مجموعي لگښتونه ۱۰۰۸۰۰۰AF کيږي، د هرې نوعې د فی متر قيمت وسنجوئ.

شمیره	شاخص	مقدار	مقداري تناسب	موازنوي لگښتونه	دهرې نوعې مجموعي لگښت	د هرې نوعې د فی متر قيمت
۱	۰,۵mg	۱۰۰۰m	۵۰۰m	۱۲۰	۶۰۰۰	۶۰
۲	۱mg	۱۲۰۰m	۱۲۰۰m	۱۲۰	۱۴۴۰۰	۱۲۰
۳	۱,۵mg	۱۸۰۰m	۲۷۰۰m	۱۲۰	۳۲۴۰۰	۱۸۰
۴	۲mg	۲۰۰۰m	۴۰۰۰m	۱۲۰	۴۸۰۰۰	۲۴۰
			۸۴۰۰ m			

$$\frac{۱۰۰۸۰۰۰}{۸۴۰۰} = ۱۲۰$$



### د موسسې په دننه کې د لگښتونو سنجش

د لگښتونو په هغه گروپ کې شامل دي، چې د متخلفو سطحو مدیران د تصدی په دننه کې او یا د هغوی په غوښتنه او د هغوی په واسطه د تمام شوي قیمت ارزښت تهیه شي. د موسسې په دننه کې د لگښتونو سنجول په معمولي ډول د هرې میاشتې په پای کې تهیه کیږي، خو امکان لري، چې د هرې میاشتې له پای ته رسېدو وړاندې د مدیرانو د غوښتنې او اړتیاوو ته په کتوسره د تمام شوي قیمت سنجونه تنظیم شي.

د موسسې په دننه کې د ځینو لگښتونو سنجش عبارت دي له: د موادو د لگښتونو سنجول، د تمام شوي قیمت سنجول، جوړه شوې متاع، د کار ساعتونه، د تیرشویو وختونو سنجول، د گدام سنجول، د له منځه تللو موادو او محصولاتو سنجول او نور. په دې برخه کې په ځینو سنجونو رڼا اچوو:

### د موادو د لگښت سنجش

په معمولي ډول د هر محصول د تمام شوي قیمت عمده برخه د هغه مصرفي مواد جوړوي. په بل عبارت، مصرفي مواد د تمام شوي قیمت له درې گونو عواملو (مواد، مزد، مشترک مصارف) څخه محسوب کیږي. له همدې امله د مقدار سنجش، د مصرفي موادو مبلغ او په موجودي پورې اړونده سنجشونو د مدیرانو د پام وړ وي او ځانگړې توجه ورته کوي. د موادو د لگښت سنجول، د لومړنیو موادو د پیسو اندازه ښيي چې دمالي دورې یا په یوه معین وخت کې د محصول د جوړولو لپاره مصرف شوې وي.

د موادو د لگښتونو سنجونه باید د مالي دورې یا د هرې میاشتې په پای کې تهیه شي. د موادو د لگښت سنجونه کولای شو چې په دوو مقداري او پولی برخو چمتو کړو. د مصرف شویو موادو د سنجش د اندازې چمتو کول، د مصرف کونکو ادارو د اسنادو او صدور په مرسته شونې ده، خو د تمام شوي قیمت د محاسبې د دایرې په قیمت کې.

د موادو د مصرف میاشتني سنجش باید د گدام له حوالو څخه چې په تولید د موادو د صادراتو ښودنه کوي، چمتو شي. د مالي دایرې محاسبه معمولا د کلني مصارفو سنجش تهیه کوي. د موادو د سنجش په دې دایره کې ډیر وخت د اخیستلو د صدور د مستردې، په خرڅلاو پورې تړلي مصارف او د موادو د موجودي په پام کې نیولو له مخې چمتو کیږي. ددې کار له پاره باید لومړی په گدام کې موجوده مال وشمیرل شي، دې عمل ته په اصل کې دایروي گدام (موجودي عمل) وایي. وروسته بیا بیا د گدام د حساب شویو کارتونو په مرسته د گدام د دورې د پای تمام شوي قیمت محاسبه کولی شو.

د مصرفي موادو پولې مبلغ د لاندې اړیکو په واسطه محاسبه کولای شو:

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{مصرف} \\ \text{شوي مواد} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{l} \text{د دورې لومړی} \\ \text{موجودي} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{l} \text{د اخیستل شویو} \\ \text{موادو تمام شوي} \\ \text{بیه} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{l} \text{د وروستی دورې د} \\ \text{موادو موجودي} \end{array} \right\}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{د اخیستل شویو} \\ \text{موادو تمام شوي} \\ \text{بیه} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{l} \text{د موادو د} \\ \text{اخیستلو دوره} \end{array} \right\} - \left\{ \begin{array}{l} \text{د اخیستلو} \\ \text{نغدي تخفیف} \\ \text{اوانتقال مشتري} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{l} \text{د اخیستلو د انتقال} \\ \text{مصرف} \end{array} \right\}$$

د موادو د مصرف اندازه هم په دې رابطه محاسبه کیږي:

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{د مصرفي} \\ \text{موادو اندازه} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{l} \text{د دورې په اول} \\ \text{کې موجودلای} \\ \text{مقدار} \end{array} \right\} + \left\{ \begin{array}{l} \text{د موادو د اخیستلو} \\ \text{ماندازه} \end{array} \right\} - \left\{ \begin{array}{l} \text{د اخیستلو د دورې} \\ \text{موجوده مقدار} \end{array} \right\}$$

د دورې په مهال کې د مصرف شویو موادو اندازه سنجونې ته اړتیا نه لري. په بله وینا، د سنجونې موجوده لارې یواځې گدام ته د راتلونکو موادو د نرخ د نه ثابتیدو له امله د استفادې وړ دی.

د موادو د مصرف میاشتني سنجونې چمتو کول، د موادو د مصرف تر مینځ مقایسه او د جاري میاشتي او تېرې میاشتي او همدارنگه د مصرف زیاتیدل او کمیدل اماده کوي او په دې توگه په تصمیم نیونه او دا چې څنگه په خپل وخت مواد چمتو کړو، اسانتیاوي راولي.

د موادو د لگښتي سنجش نمونه په لاندې توگه ښودلی شو:

د الکوزی تولیدي شرکت				
د کال لپاره د موادو د لگښت سنجونه				
XXXX				د لومړي دورې موجودی
	XXXX			په یوه دوره کې د موادو اخیستل
				کسر کیږی
		XX		د تخفیف له امله مشتري
		X		د اخیستني نغدي تخفیفونه
		(xx)		

		XXX		خالص خرید
		.X		زیاتیري: د لیردولو د لگښت
		.XXX		د پیرودل شویو موادو تمام شوی قیمت
		XXXX		د مصرف لپاره چمتو مواد
		.XX		د موجودې دورې د پای کسر
		.XXX		د دورې د مصرفي موادو تمام شوی قیمت

مثال: د الکوزي توليدي شرکت د خپلو محصولاتو د جوړولو لپاره له څو ډوله لومړنيو موادو څخه گټه اخلي چې د الف ماده يې په دغه شرکت کې د لومړنيو او اساسي موادو په توگه مصرفيږي. د الف په مادې پورې اړوند اطلاعات په مالي جاري دوره کې په لاندې ډول دي:

د لومړۍ دورې د موادو موجودیت	۸ ۱ ۰ ۰ ۰ ۰	افغانی
د دورې په جريان کې د موادو خرید	۳ ۹ ۷ ۰ ۰ ۰ ۰	افغانی
د خرید تخفیفی مستردی	۱ ۵ ۰ ۰ ۰ ۰	افغانی
داخيستل شویو موادو د لیردولو لگښت	۱ ۲ ۰ ۰ ۰ ۰	افغانی
د خرید نقدي تخفیف	۱ ۵ ۰ ۰ ۰ ۰	افغانی

د دورې په پای کې موجود مواد ۱۴۳۰۰۰۰ افغانۍ سنجول شوي دي. د الف د لومړنۍ مادې د موادو لگښت په لاندې توگه تنظیميږي.

د الکوزي توليدي شرکت د مالي ۱۳۸۸ کال لپاره د موادو د لگښت راپور			
د لومړۍ دورې موجودي	۸۱۰۰۰۰		
د دورې په جريان کې د موادو اخيستل	۳۹۷۰۰۰۰		
کسرکيږي، مستردی له تخفیفاتو او خرید څخه		۱۵۰۰۰۰	
د خرید نقدي تخفیف	(۲۰۰۰۰۰)	۵۰۰۰۰	
خالص پیرودل	۳۷۷۰۰۰۰		
زیاتیري: د لیردولو خرید	۱۲۰۰۰۰		
د خریداري شویو موادو تمام شوی قیمت	۳۸۹۰۰۰۰		
د مصرف لپاره چمتو مواد	۴۷۰۰۰۰۰		
کسر کيږي: د دورې د پای موجودي	۱۴۲۰۰۰۰		
د دورې په جريان کې د موادو تمام شوی قیمت	۳۲۷۰۰۰۰		

### د جوړې شوې متاع د تمام شوي قيمت سنجش يا د توليد دلگښت سنجش

دا د موسسې داخلي سنجش دی، دا سنجش د جوړو شويو محصولاتو د تمام شوي قيمت يد محاسبې له پاره په کار وړل کېږي او د دورې پر مهال او د موجودې متاع لپاره د د ورې د پای په جوړولو کې تهيه کېږي. په دې سنجونه کې د تمام شويو مياشتنۍ قيمت، په روانه او تېره مياشت کې د جوړې شوې امتعې د تمام شوي قيمت او په راتلونکو مياشتو کې د امتعې د قيمت د زياتوالي او يا هم کموالي په سنجونه کې اسانتيا راوړي.

د محصولاتو د تمام شوي قيمت د ارزيايي لپاره د لگښتونو د سنجونې مختلف سيستمونه شتون لري او د توليد دلگښت سنجونه د موسسې د لگښت د سيستم په سنجونې پورې اړه لري يا په بل عبارت د توليد د لگښت ارزښت مختلفې فورمې لري چې تهيه کول يې د موسسې د لگښتونو د سيستم سره مستقيمه اړيکه لري او همداراز د توليد دلگښتونو د سنجونې آسانه فورمه لاندې برخې لري. دا اسانتيا ددې لامل گرځي چې له خرڅلاو او مارکيټ سره د توليد اندازه مقايسه او برابره کړو.

د تمام شوي قيمت د سنجش دايره مرسته راسره کوي چې د تمام شوي قيمت په اړه معلومات راکړي، همدارنگه د موادو، مصرف او مزد د معلومولو په اړه هم مرسته راسره کولای شي. په دې توگه کولای شو چې د جوړيو شويو محصولاتو تمام شوي قيمت وپيژنو، توليد شوي مواد سنجش کړو او خپلو مديرانو ته يو روښانه او واضح راپور وړاندي کړو.

د محصولاتو د تمام شوي قيمت د سنجش له پاره مختلف سيستمونه وجود لري. د توليد د مصرف سنجش، د موسسې د مصرف د سنجش سره سم جوړېږي. په بل عبارت، د توليد د مصارفو سنجش مختلفې فورمې لري چې د هغوی چمتو کول د مربوطې موسسې د مصرف د سنجش له سيستم سره تړاو لري. د مصرف د سنجش تر ټولو ساده فورمه په لاندې ډول ده.

**الف: لومړنۍ قيمت ( د توليد د مستقيم مصرف په گډون ) دوه عامله لري:**

۱- مصرفي مستقيم مواد

۲- توليدي مستقيم مزد

په مصرفي موادو پورې اړونده اطلاعات د تکميل شويو کارتونو له حساب څخه د گرام د دايرې سنجش او په مستقيم مزد پورې د تړلو اصطلاحاتو په مرسته او د مصارفو د سنجش له خلاصې څخه چمتو کولای شو. دا د حقوقو او مزد د دايرې په واسطه په لاس راتلای شي. د دې دواړو د جمعې حاصل د توليد لومړنی قيمت جوړوي.

**الف: لومړنی قيمت ( د توليد د مصارفو مستقيمه جمع ): د موادو مستقيم مصرف او توليدي مستقيم مزد عوامل په بر کې نيسي.**

په مصرفي موادو پورې اړونده اطلاعات د حساب له کارتونو څخه تکميل شوي چې د گرام د سنجش د دايرې او د توليدي مستقيم مزد پورې اړونده د مصارفو د سنجش د خلاصې په مرسته جوړ شوي. دا د حقوقو د سنجش د دايرې او مزد په واسطه په لاس راځي. د يادو شويو د وو لاملونو د جمعې حاصل، د توليد لومړنی قیمت جوړوي.

**ب: د مزد په دوره کې د توليد د مصارفو مجموع:** د لومړني قیمت په دوو مرحلو يعنې د لومړني قیمت او د توليد د مشترک قیمت مصرف ( د کارخانې غير مستقيم لگښتونه ) کې شامل دي. مشترک توليدي مصارف د واقعي مصارفو د اسنادو او مدارکو په مرسته ترسره کېږي او د مخکې تعين شويو نرخونو په واسطه مشترک مصارف تعين کېږي. د دورې پر مهال د توليد د مصارفو جمع د لاندنۍ رابطې په واسطه په لاس راځي.

د اوليه توليد مشترک مصارف = د دورې په لړ کې ټول لگښتونه

**ج: د توليد په دوره کې د امتعي تمام شوی قیمت:** په لومړنی دورې کې د امتعي د موجود تمام شوی قیمت او د سنجش په دوره کې د توليد د مصارفو جمع په بر کې نيسي.

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{د توليد په دورې کې د} \\ \text{امتعي تمام شوی قيم} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{l} \text{د امتعي موجودي تمام شوی قيمت،} \\ \text{د لومړنی توليد په بهير کې} \end{array} \right\} + \left\{ \begin{array}{l} \text{د توليد په دوره:} \\ \text{کې د مصارف جمع} \end{array} \right\}$$

**د: د يوې دورې په جريان کې د جوړې شوې متاع تمام شوی قیمت:** د توليد د مصرف د سنجش وروستۍ او مهمه برخه جوړوي. د محاسبې لپاره يې بايد په پيل کې د موجودې امتعي څيرل او حساب د دورې د پای په جوړولو کې په پام کې ونيول شي. وروسته بيا د امتعي له تمام شوي قیمت څخه سنجونه کسر کېږي او په دې ترتيب د جوړې شوې امتعي تمام شد قیمت د دورې پر مهال چې توليد د مصرف وروستۍ او نهايي سنجش دی، محاسبه کېږي.

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{د توليد په دورې کې د} \\ \text{امتعي تمام شوی قيم} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{l} \text{د امتعي موجودي تمام شوی قيمت،} \\ \text{د لومړنی توليد په بهير کې} \end{array} \right\} + \left\{ \begin{array}{l} \text{د توليد په دوره کې} \\ \text{د مصارف جمع} \end{array} \right\}$$

**مثال:** د الکوزي شرکت د مصارفو د اصطلاحاتو برخه په لاندې ډول ده:

د توليد مستقيم مزد ۱۸۳۰۰۰۰ افغانۍ، غير مستقيم مواد ۱۸۰۰۰۰ افغانۍ، مزد غير مستقيم

۷۰۰۰۰ افغانۍ، د کار کونکو د ټولنيزو بيمو لگښت ۳۸۰۰۰۰ افغانۍ، د برښنا او مرکز گرمۍ لگښت ۲۱۵۰۰۰ افغانۍ، د ماشينونو استهلاك ۲۴۵۰۰۰ افغانۍ، د حوادثو د لگښت بيمه ۱۵۴۰۰۰ افغانۍ، د ماشين آلاتو د بيمې لگښت ۱۱۱۰۰۰ افغانۍ، په لومړۍ دوره کې د متاع د جوړولو د موجودۍ جريان ۶۴۸۰۰۰ افغانۍ.

له دې سره د دورې په پای کې موجوده متاع ۷۵۳۰۰۰ افغانۍ سنجول شوې دي او وړاندې شويو اطلاعاتو ته په کتوسره د توليد لگښت په لاندې توگه تهيه کيږي.

### د موسسې څخه د باندې د لگښتونو سنجونه

له موسسې څخه د باندې د لگښتونو سنجونه، د لگښتونو هغه سنجونه ده، چې د وړاندې کولو لپاره حقيقي او حقوقي اشخاصو ته اړتيا لري.

له موسسې د باندې د لگښتونو سنجونه بايد د اصولو په اساس ومنل شي او د محاسبې استندردونه تنظيم شي، د موسسې څخه د باندې د لگښتونو سنجونه د مالي دورې په پای کې، د دايرې په واسطه محاسبه او تهيه کيږي.

غوره ده چې د موسسې څخه د باندې د لگښتونو سنجونه په تطبيقي او مقابلسوي توگه تهيه شي، ترڅو د گټه اخيستونکو له پاره د بررسۍ امکان، تجربه او زيات تحليل چمتو شي.

د موسسې څخه د باندې د ځينو لگښتونو سنجونه عبارت ده له: د پلورل شوې متاع د تمام شوي قيمت ارزيايي، د گټې او زيان سنجونه، د گرځيدلو سنجونه اونور.

د الکوزي توليدي شرکت			
په ۱۳۸۸ کال کې د توليد شوې امتعې د تمام شوي قيمت سنجش			
۶۴۸۰۰۰			د لومړۍ دورې په توليد کې د متاع موجوديت
	۳۲۷۰۰۰۰		په دوره کې لگول شوي مواد
	<u>۱۸۳۰۰۰۰</u>		مستقيم مزد
	۵۱۰۰۰۰۰		لومړني قيمتونه
			د توليد مشترکت لگښتونه
		۱۸۰۰۰۰	غير مستقيم مواد
		۷۰۰۰۰	غير مستقيم مزد
		۳۸۰۰۰۰	د کارگرانو د اجتماعي بيمې سنجول
		۲۱۵۰۰۰	د مرکز گرمي او برښنا لگښت
		۲۴۵۰۰۰	د ماشينونو استهلاك او لگښت
		۱۵۴۰۰۰	د بيمې د حوادثو لگښت
<u>۶۴۵۵۰۰۰</u>	<u>۱۳۵۵۰۰۰</u>	<u>۱۱۱۰۰۰</u>	د ماشينونو د لگښت بيمه
۷۱۰۳۰۰۰			د دورې د توليد په جريان تمام شوي قيمت
<u>۷۵۳۰۰۰</u>			کسر کيږي: د دورې په پای کې د توليد موجودي امتعه
<u>۶۳۵۰۰۰۰</u>			د جوړې شوي امتعې د توليد قيمت

### دلته يې ځينې برخې بيانوو:

د پلورل شوې متاع د تمام شوي قيمت سنجونه دغه سنجونه د هرې مالي دورې په پای کې د لگښتونو د سنجونې د لگښت د دايروي وسيلې په واسطه تهيه کيږي. له دې سنجش څخه گټې اخيستونکي کولای شي چې د دورې پر مهال د توليد په مصارفو پورې اړونده او همدارنگه د دورې په پای کې د موجوده جنسونو تمام شوي قيمتونه پيدا کړي. د خرڅې شوې امتعې د تمام شوي قيمت لاندې برخې لري.

### مصرفي مواد

د پورتنۍ سنجونې لومړۍ برخه چې شايد مهمه برخه يې وي ، د اطلاعاتو لنډ درج کول چې په مصرفي موادو پورې اړوند دي، د يوې دورې په ترڅ کې دتوليد لپاره حاصل کيږي.

### مستقيم مزد

د درج شويو لنډو اطلاعاتو د سنجونې دوهمه برخه ده چې په مستقيم مزد پورې اړه لري چې د اطلاعاتو د لگښتونو د سنجونې له دفتر، مدرک او مزد څخه خارج کيږي.

### د توليد مشترک مصارف

د اطلاعاتو د درج سنجش د توليد په مشترکو مصارفو ( د توليد غير مستقيم مصارف ) پورې اړه لري. د توليد په مشترکو مصارفو پورې اړونده اطلاعاتو ارايه (د توليد غير مستقيم مصارف) د امتعې د خرڅلاو په تمام شوي قيمت کې صورت نيسي. په واقعي مشترکو مصارفو او د توليد په اقلامو پورې ځيني تړلې توليدي واحدونه بلافاصله د توليد په جريان کې د امتعې د حساب له تحقق وروسته صورت نيسي. په بله ژبه، دا ډول واحدونه د تمام شوي قيمت په درې واړو عاملينو ( مواد، مزد، مشترک مصارف ) واقعي ارقامو ته په پام سره او د توليد په جريان کې د امتعې د حساب له درکه منظور کيږي. په دې توگه په مشترکو مصارفو پورې اړونده اطلاعات چې په يوه دوره کې ترسره شوي وي، د مصارفو اسنادو او مدارکو ته په کتو سره استخراج کيږي. خو له دې امله چې ډير وخت واقعي قيمت مشخص نه وي له همدې امله د اکثر وواحدونو ډيری مشترک مصارف د مشترکو مصارفو د هرې مالي دورې په پيل کې پوره کيږي. په دې پوره کولو کې له متداولو لارو چارو څخه کار اخلي او د مشترکو مصارفو د نرخ د جذب وړاندوينه کيږي. په دې توگه نرخ ته په پام سره د پلورل شوو محصولاتو تمام شوي قيمت د مشترکو مصارفو له هغه نرخ څخه تعين کيږي چې وړاندوينه يې په پام کې نيول شويده. د پلورل شويو محصولاتو د تمام شوي د قيمت سنجش د لاندنيو قيمتونو د سنجش له مخې د امکان وړ دي.

\_خرڅلاو ته د تيارو محصولاتو د قيمت تعين په اوله دوره کې د موجودې امتعې د تمام شوي د قيمت او په دوهمه دوره کې جوړو شويو محصولاتو ته په پام سره په لاس راځي.

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{خرڅلاو ته د تيارو} \\ \text{محصولاتو تمام شوي} \\ \text{قيمت} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{l} \text{د لومړۍ دورې د جوړيو شويو} \\ \text{محصولاتو تمام شوي قيمت} \end{array} \right\} + \left\{ \begin{array}{l} \text{په لومړۍ دوره کې د} \\ \text{جوړو شويو محصولاتو} \\ \text{تمام شوي قيمت ته} \\ \text{په کتو سره} \end{array} \right\}$$

\_ د موجودې امتعې تمام شوی قيمت د دورې پای، چې دا سنجش د گدام داري او تمام شوي د قيمت پر اساس وضع کيږي د سنجونې د متداولو لارو چارو په مرسته سرته رسېږي.

\_ په دوره کې د پلورل شوو محصولاتو د تمام شوي قيمت تعين بايد د موجودې جوړې شوې امتعې د سنجونې په نتيجه کې د دورې په پای کې خرڅلاو ته د تيارو محصولاتو د تمام شوي قيمت له مخې کسر شي.

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{د محصولاتو تمام شوي} \\ \text{قيمت} \end{array} \right\} = \left\{ \begin{array}{l} \text{د هغې امتعې تمام شوي قيمت} \\ \text{چې په دوره کې خرڅلاو ته} \\ \text{چمتو وي} \end{array} \right\} + \left\{ \begin{array}{l} \text{د پای د دورې د امتعې} \\ \text{تمام شوی قيمت} \end{array} \right\}$$

مثال: که فرضا د الکوزي د شرکت د پلورل شوې امتعې د تمام شوي د قيمت خلاصه، د لومړۍ جوړې شوې امتعې ۱۶۵۰۰۰۰ افغانۍ، او د دورې په پای کې د جوړې شوې موجودې امتعې تمام شوی قيمت ۱۵۰۰۰۰۰ افغانۍ سنجول شوې وي، په لاندې توگه چمتو کيږي.

د الکوزي توليدي شرکت	
د ۱۳۸۸ کال لپاره د خرڅې شوې امتعې لپاره د تمام شوي قيمت سنجش	
۱۶۵۰۰۰۰	په لومړۍ دوره کې د جوړې شوې امتعې موجودي
<u>۶۳۵۰۰۰۰</u>	اصافه کيږي: په دوره کې د امتعې تمام شوي قيمت
۸۰۰۰,۰۰۰	خرڅلاو ته تيارې امتعې قيمت
<u>۱۵۰۰,۰۰۰</u>	دوروستي جوړې شوې دورې موجودي کسر کيږي.
<u>۶۵۰۰,۰۰۰</u>	د امتعې تمام شوي قيمت



## د تقسیمي مصارفو سنجش:

مثال: د سمنټ جوړولو په فابریکه کې لاندې مصارف موجود دي.

- ۱- د تخنکي کارکونکو مصارف ۱۶۰,۰۰۰  
 ۲- د اداري کارکونکو مصارف ۱۷۷,۰۰۰  
 ۳- د انرژۍ مصارف ۸۵,۰۰۰  
 ۴- معاونه مصارف ۱۵۰,۰۰۰  
 ۵- د استهلاك مصارف ۲۲۰,۰۰۰  
 ۶- د خاص خرڅلاو انفرادي مصارف ۱۸,۰۰۰

ځواب ۱۸۰,۰۰۰

که له ټاکلي ډول څخه ۹۰۰۰ خلطې سمنټ تولید شوي وي، د بي واحد تولید بیه روښانه کړي؟  
 که د ۹۰۰۰ تولید شويو خلطو څخه یې د ۵۰۰ پلورل شويو خلطو مصرف ۷۵۰۰ افغانۍ وي، او یا هم د ۱۰۰۰ نورو پلورل شويو خلطو مصرف ۱۰۵۰۰ افغانۍ وي، او پاتې ۷۵۰۰ تولیدات په خپله په کارخانه کې پلورل شوي وي، نو له همدې امله د هر خرڅلاو تولیدي قیمت توپیر سره لري.

$$1 - \frac{110000}{810000} = 90$$

$$2 - \frac{7500}{500} = 15$$

۸۱۰۰۰۰

$$\frac{110000}{792000} \text{ انفرادی}$$

$$d \text{ بي واحد د تولید مصرف } = 88 + 15 = 103 = \frac{792000}{9000}$$

$$3 - \frac{792000}{9000} = 10,5 + 88 = 98,5$$

د بي واحد امتعې تمام شوی قیمت: د بي واحد تمام شوی قیمت مو ورساوه او د خرڅلاو ځای هم معلوم شو، کله چې تولیدي مصارف ( ۸۸ ) روښانه شول، د ترانسپورت او د خرڅلاو ځانگړي مصارف معلوموو، او په معینو تولیداتو یې ور اضافه کوو. که د موضوع د لا روښانتیا له پاره مصارف په اداري مصارفو او د خرڅلاو په مصارفو وويشو، نو په دې صورت کې تولیدي مصارف په تولید تقسیموو، خو اداري مصارف او خرڅلاو هغه مهال په تولید ویشو چې یاد شوی تولید خرڅ شي. د لا ډیرو معلوماتو له پاره لاندې مثال ته پام کوو.

ټول مصارف ۱۵۰۰۰  
 د پلورلو انفرادي ځانگړي مصارف ۱۰۰۰ افغانۍ، د ۴۰۰ پلورل شويو واحدونو له پاره  
 د توليد تعداد ۱۰۰۰ واحد  
 پلورل شوی تعداد ۸۰۰ واحد  
 په ټوله کې ۳۰۰۰ افغانۍ اداري مصارف  
 په ټوله کې ۱۰۰۰ افغانۍ د خرڅلاو مصارف  
 که ۳۰٪ گټه په پام کې ولرو، په دې توگه د هر واحد د پلور قيمت معلوم کړی.  
**حل:**

$$\text{مجموعي مصارف} = \frac{15000}{1000} = 15,0$$

$$\text{د توليد اندازه} = \frac{15,0}{1,5} = 10,0$$

$$15 + 4,5 = 19,5 \text{ د بي واحد د پلور بيه}$$

$$\text{انفرادي مصارف - مجموعي مصارف} = \frac{1000 - 15000}{1000} = 14,2$$

$$\text{مقدار} = 14,2 + 4,2 = 18,2$$

$$18,2 + 2,5 = 20,7$$

خاص انفرادي مصارف د خرڅه شوې اندازه	۱۰۰۰	خاص اداري انفرادي مصارف، پلورل ۲،۵=فی واحد
	۴۰۰	

$$\text{د خرڅلاو اداري مصرف} - \text{د خرڅلاو انفرادي مصرف} = \frac{\text{د توليد اندازه}}{15000 - 1000 - 4000} = \frac{10000}{1000} = 10$$

$$\frac{4000}{1000} = 4$$

$$10 + 4 = 14$$

$$14 + 4,5 = 18,5$$

$$18,5 + 2,5 = 21,0$$

د پلور خاص انفرادي مصرف  
 د خرڅلاو بيه

په صنعتي تصديو کې بايد نيمه کاره او په نيمایي کې پاتي شوي توليدات ونه پلورل شي او دا توليدات يواځې په توليدي قيمت، قيمت گذاري کيږي. (د احتياط له پرنسيپ څخه استفاده)

#### د متناسبو خانگو په اساس د تقسيمی لگښتونوسنځونه

په عمومي ډول تصدی يودول توليد نه لري، بلکه بيلابيل توليدات لري او داچې توليدات يې له عين موادو يا د معين جنس څخه په مختلفو اندازو سره وي، نوله دې مخې بايد د توليداتو مختلف لگښتونه، متناسبو خانگونه په کتو سره ويشل کيږي. په دې موضوع د لاسې پوهيدنې لپاره لاندې مثالونو ته پام وکړي.

**مثال:** په يوه تصدی کې درې ډوله سيخ گول په اندازه د ۱cm, ۲cm, ۰.۵cm توليديږي، دغه سيخ گولونه د يو جنسيت څخه دي. خو يواځې اندازې يې فرق سره کوي، د لومړي سيخ گول ۵۰۰m دويم ۶۰۰m اودريم ۵۰۰m وي، مجموعي لگښتونه افغانی ۱۷۰۸۰۰ دی.

#### د هر متر سيخ گول قيمت:

دغه پوښتنه څو واري د نقطو په پام کې نيولو سره، په مختلفو طريقو حل کوو:

۱- که پورتنی پوښتنې، د وېشل شوي سنجونې د فورمول په اساس حل کړو، د في متر سيخ گول ځواب په لاندې توگه لاسته راځي.

$$د\ في\ متر\ شوی\ قيمت = \frac{مجموعي\ لگښتونه}{د\ توليد\ اندازه} = \frac{۱۷۰۸۰۰}{۱۶۰۰} = ۱۰۶,۷۵\text{ افغانی}$$

دغه لاسته راغلي ځواب د قناعت وړ نه دی، ځکه د سيخ گول قطرونه، په محاسبه کې په پام کې نه دي نيول شوي، نوځکه د هر باريک او ډبل سيخ گول قيمت مساوي لاسته راغلی، چې دغه موضوع اخیستونکي او پلورونکي ته د منلو وړ نه ده. د کار د آساني او دقت لپاره لاندې جدول په پام کې نیسو.

شېره	متناسبه شاخص	مقدار	متناسب مقدار	د في واحد متوازن لگښتونه	د هرې نوعې مجموعي لگښت	د في متر لگښت
۱	۱ cm	۵۰۰ m	۵۰۰	۸۷,۵۸۹۷	۴۳۷۹۴,۸۴	۸۷,۵۸۹۷
۲	۲ cm	۶۰۰ m	۱۲۰۰	۸۷,۵۸۹۷	۱۰۵۱۰۷,۶۴	۱۷۵,۱۷۹۴
۳	۰,۵ cm	۵۰۰ m	۲۵۰	۸۷,۵۸۹۷	۲۱۸۹۷,۴۲۵	۴۳,۷۹۴۸۵
			۱۹۵۰	۱	۲	۳

$$1- \frac{170800}{1950} = 87,5897$$

$$2- 43794,45 = 500 \times a - 87,5897$$

$$105107,64 = 1200 \times b - 87,5897$$

$$21897,425 = 500 \times c - 87,5897$$

$$a- \frac{4379,85}{500} = 87,5897 \quad 3-$$

$$b- \frac{105107,64}{600} = 175,1794$$

$$c- \frac{21897,425}{500} = 43,79485$$

د پورتنۍ پوښتنې په اساس ، لیدل کیږي، چې د یو متر ضخیم سیخ دوه برابره د نازک سیخ او د یو باریک جنس قیمت د متوسط جنس د نیمایي اندازې پورې دی. د پورتنۍ پوښتنې ځواب په لومړي سر کې کار اچولو ته په کتوسره د اطمینان وردی، خو دا باید ووايو چې د کار له پلوه چندان فرق په کې نه لیدل کیږي. تر دې چې په ځینو مواردو کې د کوچیني جنس کار ډیر وي. له همدې امله پورتنۍ سنجونه د لگښتونو د شعبو په سنجولو کې د نسبي او تجربوي اعدادو په واسطه اصلاح کیږي او پورتنۍ ستونزې له منځه وړي او تجربی عددونه د پخوانیو کارکوونکو او همداراز د هغو امرانو چې کلونه یې د خپلې مطابق په دوکان کې کار کړی او کافي تجربه لري ، لاسته راوړی شو، چې د پورتنیو نسبي اعدادو د هرې لومړنۍ نوعې لپاره ۱ ، د دویمې نوعې لپاره ۱,۵ او د درېیمې نوعې لپاره ۰,۶ فکر شوی دی. نو پورتنۍ پوښتنه نسبي عددونو ته په کتوسره حل کوو.

شمېره	متناسبه شاخص	مقدار	نسبي اعداد	موازنه شوی، نسبي مقدار	د حساب فکتور	مجموعي قیمت	د فی متر قیمت
۱	۱ cm	۵۰۰ m	۱	۵۰۰	۱۰۰,۴۷۰۵	۵۰۲۳۵,۲۵	۱۰۰,۴۷۰۳
۲	۲ cm	۶۰۰ m	۱,۵	۹۰۰	۱۰۰,۴۷۰۵	۹۰۴۲۳,۴۵	۱۵۰,۷۵
۳	۰,۵ cm	۵۰۰ m	۰,۶	۳۰۰	۱۰۰,۴۷۰۵	۳۰۱۴۱,۱۵	۶۰,۲۸۰۳
				۱۷۰۰			

$$\frac{176800}{1700} = 100,4705$$

د فی متر قیمت		تولیز قیمت	مقدار	حسابی فکتور
۱۰۰,۴۷۰۵	۵۰۰=÷	۵۰۲۳۵,۲۵	۵۰۰=x	۱۰۰,۴۷۰۵
۱۵۰,۷۵	۶۰۰=÷	۹۰۴۲۳,۴۵	۹۰۰=x	۱۰۰,۴۷۰۵
۶۰,۲۸۰۳	۵۰۰=÷	۳۰۱۴۱,۱۵	۳۰۰=x	۱۰۰,۴۷۰۵

### د کار مرحلو ته په کتوسره د تقسیمي لگښتونو سنجش

دا سنجش هغه وخت دگتې اخیستنې وړ دی، چې تولید د جنس په بڼه وي. د کار د حاصل نتیجې څو تولیدي مرحلې پرمخ وړی او بدولونونه په کې رامنځته شي.

**مثال:** بریکت په تولیدي مرحله کې څو مرحلې طی کوی، ترڅو چې تکمیلې شکل ځانته غوره کړي. په دې صورت کې په لومړۍ مرحله کې تولیدي لگښتونه په هماغه تولید ویشو، چې په لومړۍ مرحله کې لاسته راغلی او وروسته دویمې مرحلې ته لیردول کېږي. د لومړۍ مرحلې لگښتونه له دویمې مرحلې سره جمع کېږي، د دویمې مرحلې په تولیداتو ویشل کېږی او په دې ترتیب که څو تولیدي مرحلې شتون ولري سنجونه ترسره کېږي. تولیدی قیمت په وروستۍ مرحله کې تثبیت کېږي. په دې سنجونه کې د کارڅو مرحلې ترلاسه کېږي، ځکه په هره مرحله کې ضایعات لري.

یا په مربوطو گدامونو کې تغیرات رامنځته کېږي. مثال: که په یوه دوره کې د ډبرو د سکرو اندازه او استخراج  $2000t$  وي، په دفترونو کې لگښتونه په لاندې ډول دي:

په لومړۍ مرحله کې د فی ټن سکرو مجموعي لگښتونه عبارت دي له:

- ۱- فرد ۲۶۰۰,۰۰۰
- ۲- معاش ۳۷۵۰,۰۰۰
- ۳- مواد ۱۴۵۰,۰۰۰
- ۴- برقی مصرف ۲۶۰۰,۰۰۰
- ۵- د استهلاک مصرف ۱۸۷۵۰۰۰
- ۶- اداری مصارف ۵۸۰۰,۰۰۰
- ۱۸۰۷۵۰۰۰

په لومړي پړاو کې د ډبرو سکرو د یو ټن ټول لگښت عبارت دي له:

$$\text{د یو ټن لگښت} = \frac{\text{ټول لگښتونه}}{\text{د تولید اندازه}} = \frac{18075000}{20000} = 903,75$$

د ذکر شوی تولید دترانسپورت څخه تر بریکت پورې کرایه ورکول کيږي چې په دې اساس د فابريکې پورې د فی ټن ډبرو سکرو د رسولو کرایه ۷۵ افغانۍ کيږي.

۹۰۳,۷۵	تولیدی مصرف
۷۰	د ترانسپورت مصرف
۹۷۳,۷۵ د یو ټن رسیدلو د ډبرو سکرو بیه	

$$\frac{1400000}{20000} = 70$$

هغه لگښتونه چې د بریکت جوړونې په دستګاه کې رامنځته کيږي په لاندې ډول دي: که د تولید اندازه له ضایعاتو وروسته ۱۵۰۰۰ ټنه وي ، د بریکت شوي فی ټن تمام شوی قیمت پیداکړی.

د لومړۍ مرحلې لگښتونه	۱۸۰۷۵۰۰۰	۷۰۰۰	د موادو مصرف
دترانسپورت لگښتونه	۱۴۰۰۰۰۰	۱۱۰۱۲۵	د برښنا لگښت
د دوهمې مرحلې لگښتونه	۸۴۵۸۷۵	۲۴۸۷۵۰	د مزد لگښت
		۲۶۲۵۰۰	داستهلاک مصرف
مجموعي لگښتونه	۲۰۳۲۰۸۷۵	۱۷۵۰۰۰	اداري لگښت
		۳۰۰۰۰	د معاشونو لگښت
		۱۲۵۰۰	متفرقه لگښت
		۸۴۸۵۷۵	د یوې مرحلې ټولیز لگښت

$$\frac{203220875}{15000} = 1354725 \quad \text{د فی ټن بریکت تمام شوی لگښت}$$

د تقسيمي لگښتونو سنجول د کار موضوعاتو ته په کتو سره په لاندې ډول رامنځته کيږي.

الف - د هغو تولیداتو د لگښتونو سنجول چې یو له بل سره ارتباط لري.

د دې تولید په اړه هغه وخت خبرې کیدای شي چې د تولیدی کار په جریان کې پر اصلي تولیداتو سربیره ، نورضمني تولیدات هم رامنځته شي. مثال: دگاز د تولید په وخت کې د ذغالو د تولیداتو څخه لکه کوکس ، قیر او نور لاسته راځي، چې د دغو تولیداتو تمام شوی قیمت همیشه د یو تناسب په اساس چې یو له بل سره ارتباط لري ، رامنځته کيږي ، ځکه رامنځته شوي تولیدات

تل د یوه تناسب په اساس، چې یو له بل سره ارتباط لري رامنځته کیږي، رامنځته شوي تولیدات د تصدې لپاره ډیر اهمیت لري.

فرعي تولیدات په خپله تصدې کې د هغې په خپله فعالیت کې په کار اچول کیږي یا داچې ذکر شوي مواد د نه گټه اخیستل کیدونکو ضایعاتو په کتار کې شمېرل کیږي یا د فرعي تولید په توگه پلورل کیږي اود دغو تولیداتو په تمامه شوې سنجونه کې مختلف میتودونه شتون لري، چې په دې ځای کې یواځې له هغو څخه یادونه کوو.

#### د تفریقي میتود په اساس سنجش

له دغه میتود څخه هغه وخت گټه اخیستل کیږي چې په لومړي گام کې عمده او فرعي تولیدات وویشل شي او د فرعي تولیداتو د پلورنې عاید د مجموعي عاید په پلورنه کې لږ سهم ولري. مثال: د نجاری په یوې دستگانه کې د ارې بوره د فرعي تولیداتو د تخمینی پلورنې عاید له مجموعي لگښتونو څخه وضع کیږي او پاتې بیسې یې د عمده تولیداتو په توگه پیژندل کیږي.

#### د مثال په توگه:

په یوه معینه دوره کې د یوې اړه کشۍ په دستگانه کې رامنځته شوی فعالیت ۱۰,۰۰۰ کنډې چهارتراش په مختلفو اندازو قطع شوي او مجموعي لگښت یې ۹۱۳۴۰۰ افغانۍ کیږي، همداراز پر یادو لگښتونو سربیره ۲۸۵۰ (منه) رامنځته شوې بوره اړه چې د هر من قیمت یې ۳۵ افغانۍ کیږي، په دې صورت کې د عمده تولیداتو لگښتونه عبارت دي له:

مجموعی مصارف	۹۱۳۴۰۰
د فرعی تولید د پلور عاید	$۲۸۵۰ = ۹۹۷۵۰ \times ۳۵$
د عمده تولیداتو مصارف	۸۱۳۴۵۰

#### د بازار د قیمت په اساس سنجش

په دغه میتود کې دوه حالتونه توپیر سره لري.

۱- د تولیداتو لگښت د بازار د قیمت په اساس تثبیت کیږي.

۲- د موادو کیمیاوي او تخنیکي خصوصیاتو ته په کتوسره د هغوی لگښتونه سنجول کیږي.

مثال: د گاز د تولید په یوه فابریکه کې د ۶۸۰۰m گاز په څنگ کې، نور تولیدات لکه کوکس، قیر، نبرول او امونیا تولیدیږي، مجموعي لگښتونه یې ۱۴۴۰۰۰۰ افغانۍ دي، د هر ډول تولید پلورل، د پلورنې د لاندې تولیداتو څخه لاسته راځي.

د هرې برخې لگښتونه	فکتور	نسبت	په افغانیو باندې د بازار قیمت	د تولید نوعیت
۷۲۰۰۰۰	۱۸۰۰۰	۴۰	۸۰۰۰۰۰	ګاز
۴۵۰۰۰۰	۱۸۰۰۰	۲۵	۵۰۰۰۰۰	کوکس
۱۲۶۰۰۰	۱۸۰۰۰	۷	۱۴۰۰۰۰	قیر
۱۰۸۰۰۰	۱۸۰۰۰	۶	۱۲۰۰۰۰	بنرول
۳۶۰۰۰	۱۸۰۰۰	۲	۴۰۰۰۰	امونیا
۱۴۴۰۰۰۰	۱۸۰۰۰			

۱۴۴۰۰۰۰	=۱۸۰۰۰	$۱۸۰۰۰ \times ۴۰$	=۷۲۰۰۰۰
۸۰		$۱۸۰۰۰ \times ۲۵$	=۴۵۰۰۰۰
		$۱۸۰۰۰ \times ۷$	=۱۲۶۰۰۰
		$۱۸۰۰۰ \times ۶$	=۱۰۸۰۰۰
		$۱۸۰۰۰ \times ۲$	=۳۶۰۰۰

مثال: په یوه معدن کې  $۱۷۰۰۰\text{T}$  د مسو او سربو تیري استخراجیږي، چې  $۹۰۰۰\text{T}$  یې مس او پاتې نور یې سرب دي، د مسو په تیره کې ۵٪ خالص مس او د سربو په تیره کې ۱۰٪ خالص سرب شتون لري، د تجربې په وخت کې د مسو ضایعات ۱۰٪ او په سربو کې ۲۰٪ دي.

په بازار کې د فی ټن مسو قیمت ۴۰,۰۰۰، او د فی ټن سربو بیه ۲۵,۰۰۰ افغانۍ ده، د بازار قیمت ته په کتوسره د هر تولید ونډه وسنجو؟

نسبت	مجموعي قیمت	د فی ټن قیمت	د تولید خالص مقدار	خالص تولید	مقدار	د تولید ډول
۸۱	۱۶۲۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۵	۴۵۰	۹۰۰۰	مس
۸۰	۱۶۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰	۶۴۰	۸۰۰	۸۰۰۰	سرب



فکتور	د هر ډول مصرف
۱۰۲۴۸,۴۴۷۲	۸۳۰۱۲,۲۲
۱۰۲۴۸,۴۴۷۲	۸۱۹۸۷۵,۷۸
۱۶۵۰۰۰۰	مجموعي قيمت

I	$۹۰۰۰-۵\%=۴۵۰$
	$۸۰۰۰-۱۰\%=۸۰۰$
	$۴۵۰-۱۰\%=۴۵$

II	$۸۰۰-۲۰\%=۱۶۰$
	د ضايع شوې فيصدي د ضايعاتو اندازه $۴۵۰-۴۵=۴۰۵ \times ۴۰۰۰ =$
	$۸۰۰-۱۶۰=۶۴۰ \times ۲۵۰۰ =$

د دوهم طرز لپاره مثال: که د بازار قيمت معلوم نه وي او د لگښت د سنجولو لپاره هر ډول توليد له نورو لارو لکه فزيکي خواص يا کيمياوي توليداتو څخه گټه واخيستل شي، موضوع په لاندې توگه وړاندې کوو.  
فرضاً  $۱۵۰۰\text{kg}$  د ډبرو سکاره په کار اچول شويدي، او له هغو څخه لاندې توليدات لاسته راځي.

گاز  $۳۲۰\text{m}^3$ ، کوکس  $۷۵۰\text{kg}$ ، قير

مجموعي مصارف  $۳۵۰۰\text{AF}$

ځکه د بازار قيمت معلوم نه دی او د يادو توليداتو فزيکي خواص د سنجونې اساس جوړوي.

$۱\text{m}^3$	گاز	$=۵۱۰۰\text{ kcal}$	د توليد قوت
$۱\text{kg}$	قير	$=۶۰۰\text{ kcal}$	
$۱\text{kg}$	کوکس	$=۶۳۰۰\text{ kcal}$	

د کالورۍ مقدار ته په کتو سره د هر تولید برخه پیدا کړئ:

لگښتونه	فکتور	نسبت خلص	د کالورۍ مجموعه	د کالورۍ مقدار	مقدار	توليدات
	۱,۵۷۷۲	۵۴۴	۱۶۳۲۰۰	۵۱۰۰	۳۲۰m <sup>۳</sup>	گاز
	۱,۵۷۷۲	۱۵۷۵	۴۷۲۵۰۰۰	۶۳۰۰	۷۵۰kg	کوکس
	۱,۵۷۷۲	۱۰۰	۳۰۰۰۰۰	۶۰۰	kg ۵۰۰	قیر
مجموعی لگښت = افغانی ۳۵۰۰ = ۳۴۹۹,۸۰۶۸			۲۲۱۹	۳ ÷ نسبت خالص		

د فکتور لنډ نسبتونه × فکتور	$\frac{۳۵۰۰}{۲۲۱۹} = ۱,۵۷۷۲$	مجموعی مصرف
		مجموعی نسبت

د کارگاه محاسبه

په لومړي سر کې محاسبه په دوه برخو ویشو، یعنی مالی محاسبه او د کارگاه محاسبه، له بلې خوا بیا هم محاسبه په دوو برخو ویشو.

۱- مجموعی محاسبه

۲- مصرفی محاسبه.

د پنځم څپرکي د مطالبو لنډيز:

۱- د هغو تصدیو د لگښتونو سنجول چې کتلوي تولیدات لري:

که دغه ډول تصدی یو ډول تولید ولري، نو لاندې فورمول ته په کتو سره د تولید د فی واحد لگښتونه لاسته راځي.

$$= \frac{\text{مجموعی لگښتونه}}{\text{دتولید اندازه}} \text{ د تولید د فی واحد لگښت}$$

۲- د هغو تصدیو د لگښتونو سنجش چې د سورت په اساس تولیدات لري:

یعنې هغه تصدی چې د یوه جنس څخه څو ډوله مشابه تولید ولري، دغه تصدی د یو ډول

موادو څخه په مختلفو اندازو توليدات کوي او د لگښت له تقسمي سنجونې څخه گټه اخلي، خوداچې دتوليداتو اندازې فرق کوي، د لگښت تقسمي سنجونې ته په پام سره د متناسبو ځانگړتياوو څخه گټه اخیستل کيږي.

### ۳- د هغو تصديو د لگښتونو سنجش چې مرحلوي توليدات لري:

د مرحله يي لگښتونو په سنجونه کې د توليد د لگښت سنجونه له لاندې درې څانگو څخه جوړه شوېده:

الف - د توليد مقداري جدول.

ب - د دايرې په حساب کې د منل شويو لگښتونو برخه.

ج - د دايرې د لگښتونو تخصیص.

د احمد شاکر توليدي کارخانه.

د برش دايره

د ۱۳۸۸ کال د سنبلې د مياشتې د توليد دلگښت راپور.

الف - د توليد مقداري جدول.

د لومړۍ مرحلې څخه ليرل شوي ۲۵۰۰ واحدونه او وروستۍ مرحلې ته ۲۰۰۰ بشپړ شوي او ليرل شوي واحدونه

د ۵۰۰ جوړولو په جريان کې د امتعې شمير او همداراز د % ۱۰۰ بشپړ شويو موادو له پلوه.

د بشپړ شوي  $\frac{۳}{۴}$  پلوه

د % ۲۰ بشپړ شوو لگښتونو بشپړ شوي ۲۵۰۰

ب - د توليد په حساب منل شوي لگښتونه

د يو واحد لگښت	ټول لگښت	
۵۰۰	۱۲۵۰,۰۰۰	د مخکينۍ مرحلې انتقالي لگښتونه.
۲۰۸	۵۲۰,۰۰۰	۲۵۰۰ واحده امتعه
۱۳۰	۳۰۸۷۵۰	د مصرفي موادو لگښت
۸۲,۵	۱۷۳۲۵۰	مزد
۹۲۰,۵	۱۰۰۲۰۰	مشترک لگښتونه
		د اضافه شويو لگښتونو جمع

### ۲- د دايرې د لگښتونو ځانگړي کول:

راتلونکې مرحلې ته ليردول شوې او بشپړه شوې متاع ۱۸۴۱۰۰۰

$$1841000 = 920,5 \times 200$$

د جوړولو په حالت کې متاع:

$$د مصرفي موادو له پلوه  $(500 + 208) \times 100 \times 500 = 354000$$$

$$د مزد له پلوه  $500 \times \frac{3}{4} \times 130 = 48705$$$

$$د مشترکو لگښتونو له پلوه  $411000 \times 82,5\% \times 500 = 102500$$$

$$225200 \text{ ځانگړې شوې مجموعي لگښتونه}$$

د هغو تصديو د لگښتونو سنجش چې مختلف توليدات لري:

په لاندې مثالونو کې سنجول کېږي.

په يوې تصدۍ کې درې ډوله سيخ گول د ۱cm, ۲cm, ۰,۵cm په اندازه توليديږي. د لومړۍ ډول ۵۰۰m, دويم ډول ۶۰۰m او دريم ډول ۵۰۰m توليدات لري، د هغوی مجموعي لگښت

۱۷۰۸۰۰AF دی، د هريوه د في متر قيمت وسنجوئ؟

شميره	شاخص	اندازه	متناسبه اندازه	د في واحد هم وزنه لگښتونه	د هرې يوې برخې مجموعي لگښتونه	في متر قيمت
۱	۱cm	۵۰۰m	۵۰۰m.cm	۸۷,۸۹۶۷	۴۳۷۹۴,۸۵	۸۷,۵۸
۲	۲cm	۶۰۰m	۱۲۰۰m.cm	۸۷,۵۸۹۷۴	۱۰۵۱۰۷,۶۴	۱۷۵,۱۷۵
۳	۰,۵cm	۵۰۰m	۲۵۰m.cm	۸۷,۵۸۹۷۴	۲۱۸۹۷,۴۲۵	۴۳,۷۹۵

$$\frac{170800 \text{ افغانۍ}}{1950m} = 87,58974 \times 500 \text{ m.cm}$$

د هرې برخې مجموعي لگښتونه = متناسب مقدار  $\times$  موازن لگښتونه

د هرې برخې مجموعي لگښت

مقدار

د هرې برخې د في واحد لگښت

د تقسيمي لگښتونو سنجول

په لاندې مثالونو کې تقسيمي لگښتونه سنجول کېږي:

۱- ۱۶۰,۰۰۰ د تخنيکي کارکوونکو لگښتونه.

۲- ۱۷۷۰۰۰ د اداري کارکوونکو لگښتونه.

۳- ۸۵۰۰۰ د برشنا لگښت.

۴- ۱۵۰,۰۰۰ معاونه لگښت.

۵- ۲۲۰,۰۰۰ د استهلاک لگښت.

۶- ۱۸۰۰۰ د پلورنې خاص انفرادي لگښتونه.

مجموعه ۸۱۰۰۰۰

کله چې د یوې مشخصې برخې څخه ۹۰۰۰ خلطې سمند تولید شوي وي، د فی واحد د تولید قیمت پیدا کړئ؟

که د ۹۰۰۰ خلطو سمندو له جملې څخه ۵۰۰ یې پلورل شوې وي، د هغه لگښت ۷۵۰۰ افغانۍ کیږي او یا دا چې ۱۰۰۰ خلطې نورسیمند پلورل شوي وي، د هغه لگښت ۱۰۵۰۰ افغانۍ کیږي او پاتې ۷۵۰۰ د خپلو تولیداتو څخه په خپله فابریکه کې پلورل شوي وي، نو د هریوه تولیدي تمام شوی قیمت د هر پلورل شوي قیمت سره تفاوت لري.

I  $\frac{81000}{9000}$  = ۹۰ د فی واحد تولید مصارف

II  $\frac{7500}{500}$  = ۱۵

$\frac{792000}{9000} = 88 + 15 = 103$  انقراولي  $\frac{810000}{792000}$

III  $\frac{10500}{1000} = 10,5 + 88 = 98,5$  ۱۰۳

د امتعې د فی واحد تمام شوی قیمت مو د پلورنې په ځای کې ترلاسه کړ او وروسته له دې چې ۸۸ تولیدي لگښتونه معلوم شول، د ترانسپورت لگښتونه، د پلورنې د ځانگړو لگښتونو سره په جلا توگه پیدا کوو او په معینو تولیداتو یې ور زیاتوو.

**د تفریقي میتود په اساس د لگښتونو سنجونه**

له دغه میتود څخه هغه وخت گټه اخلو چې په لومړي قدم کې تولیدات په عمده او فرعي توگه وویشو او د فرعي تولیداتو د پلورنې عاید، د پلورنې په مجموعي عاید کې لږه برخه ولري. مثال: د یوې نجارۍ په دستگاه کې د اړې بوره، چې د فرعي تولیداتو د پلورنې تخمیني عاید له مجموعي لگښتونو څخه وضح شوې وي، او پاتې د عمده تولیداتو په توگه پیژندل کیږي.

### د بازار د قیمت په اساس د لگښتونو سنجونه

په دې میتود کې دوه حالته په خپلو کې فرق لري.

۱- د بازار د قیمت په اساس د تولیداتو لگښتونه تثبیت کیږي.

۲- د موادو تخنیکي او کیمیاوي ځانګړتیاوو ته په کتوسره لگښتونه سنجول کیږي.

### د پنځم څپرکي پوښتنې:

۱- په صنعتي تصدیو کې د لگښتونو سنجول د مثال په وړاندې کولو سره بیان کړئ؟

۲- د هغو تصدیو د لگښت سنجول چې کتلوي تولیدات لري، د مثال په وړاندې کولو سره بیان کړئ؟

۳- د حاجي زاده تولیدي شرکت د خپلو محصولاتو د تولید لپاره له څو ډوله لومړنیو موادو څخه کټه اخلي. د الف ماده یې د لومړنیو موادو په نوم په دې شرکت کې مصرف شوی، د الف د مادې په اړه معلومات د مالي دورې په لړ کې په لاندې ډول ده.

د لومړۍ دورې موجود مواد ۱۶۲۰,۰۰۰ افغانۍ

د دورې په لړ کې دموادو پیرودل ۷۹۴۰,۰۰۰ افغانۍ

د تخفیف او پیرودلو مستردیدل ۳۰۰,۰۰۰ افغانۍ

د اخیستل شویو موادو لیردول ۲۴۰,۰۰۰ افغانۍ

د وروستۍ دورې موجودي ۲۸۶۰۰۰۰ افغانۍ دی.

د مصرفي موادو تمام شوی قیمت د دورې په لړ کې پیدا کړئ؟

۴- د پلورل شوي امتعې تمام شوی قیمت ولیکئ؟

۵- د هغو تصدیو د لگښت سنجول چې مرحله یې تولیدات لري، د مثال په وړاندې کولو سره بیان کړئ؟

۶- د پلورنې لپاره د چمتو محصولاتو فورمول ولیکئ؟

## د پروسې او وظیفې د مصارفو سنجول

### ټولیزه موخه:

د پروسې د لگښتي عملیو په اړه پیاوړتیا رامنځته کول او د دندې برآورد .

**د زده کړې موخې:** د دې فصل په پای کې محصلین له لاندې معلوماتو سره آشنا کیږي:

- د تولید د بیلابیلو سیستمونو او د ارزیابي او لگښت د بیلابیلو سیستمونو د څرنگوالي په اړه معلومات.
- د وظیفوي لگښتونو د سنجونې په اړه معلومات.
- د پروسې د لگښتونو د سنجونې په اړه معلومات.
- د پروژې په اړه معلومات.
- د پروژې د تولید په اړه معلومات.
- د عملیې د سنجونې په اړه معلومات.
- د لگښت د جریان اساسي موډل.
- د بازار موندنې او ادارې لگښت.
- د وسطي لگښتونو په اړه معلومات.

## د وظیفوي لگښتونو سنجونه

د مطلبونو درک: د دې فصل په پای کې باید پوه شئ چې:

- ۱- بیان کړئ چې څرنگه د لگښتونو د ارزولو مختلف سیستمونه، د تولید په مختلفو سیستمونو کې طرحه او عملي کېږي.
- ۲- د لگښت د اساسي جریان موډل بیان کړئ.

**وظیفه:** هغه واحدونه چې په آسانۍ سره یې د نورو واحدونو سره توپیر کېږي.

کله چې تاسې هغه ځای وینی، چې خلک د کورونو په جوړولو مصروف دي او سرکونه جوړ وي، د ساختمانونو او دفترونو په مډل کې بدلون راولي او یا د تیز سیستم د انتقال پروسه جوړوي، دا د یوه تولید د واحدونو وظیفې دي، چې په آسانۍ سره د نورو واحدونو څخه جلا او توپیر یې کیدای شي، کله چې تاسې او یا ستاسې کورنۍ نوی کور جوړوی او یا د کور په مډل کې بدلون راولي، نو دغه بنايي کار یې د یوې وظیفې په نوم یادېږي، ځکه په آسانۍ سره یې د ساختمان د نورو برخو سره توپیر کیدای شي.

ځای ناستی تولید او د مصارفو د سنجش سیستمونه

### د و وظیفې د مصارفو سنجش

د مصارفو د سنجش یو داسې سیستم چې مصارف په انفرادي واحدونو یا د قراردادونو او تولیدي ګروپونو په مشخصو وظایفو کې څیړي او محاسبه کوي یې.

### د پروسې د مصارفو سنجش:

کله چې متجانس واحدونه، د هم شکله تولید د مراحلو له سلسلې سره سم تولید شوي وي، د مصارفو د سنجش له همدې سیستم څخه ګټه پورته کېږي.

د وظیفې د مصارفو د سیستم سنجش، د هرې برخې مصارف او عواید په انفرادي توګه تثبیتوي. خو په مقابل کې د مصارفو د سنجش پروسه هر واحد په انفرادي توګه نه تثبیتوي. اوس تاسو یو غیر الکولي څښاک لري، پام وکړئ چې تولید کونکي د همدې څښاک (نوشابې) څه قیمت څه ډول سنجش کوي.

په ډیر احتمال سره د دا ډول گاز لرونکو مشروباتو تولیدونکي، د پروسې د مصارفو سنجش عملي کوي. له دې پروسې څخه هغه مهال استفاده کېږي چې متجانسه تولید شوي واحدونه له هم شکله تولیدي سیستمونو څخه تولید شوي وي. تاسو شاید د دندې پر مهال تفتیش ووسی،



مشاور او يا د داسې کمپنی کارکوونکې اووسې چې انفرادي تولید لري، په داسې حالاتو کې به پوه شى چې په دې صورت کې د وظيفې د مصارفو له سنجش څخه کار اخيستل کېږي. دا مهمه ده چې تاسو بايد په پيل کې د تصديو د تولید طريقې وپيژنئ، تر څو وروسته په دې پوه شى چې مصارف څنگه او په څه ترتيب محاسبه کېږي.

۱-۶ شکل: د تولید د میتودونو ځنځير يې په داسې توگه ترتيب کړی چې د وظيفې د مصارفو سنجش او د پروسې د مصارفو سنجش راښيي. کومې کمپنۍ چې د وظيفې د مصارفو سنجش راښيي، لکه موريسون او کرسن، قرارداد کونکي، دفاعي پیمان کاران لکه تودهيد او بفرید اوب، روغتونونه لکه مايو ( هغه ځای چې وظيفې بايد په مواضع ډول ونومول شي) فلم جوړونکي لکه يونيورسل سټوډيو گاني، رسمي حساب داري شرکتونه (حرفوي) لکه د اتر کمپنۍ او داسې نور. پروژه: يو پېچلی کار چې د بشپړیدو له پاره شايد مياشتې او کلونه وخت وغواړي. دا کار په مختلفو سيمو او يا هم مختلف فرعي پیمان کارانو ته اړتيا لري او د پروژې د ځينو دندو په نوم نومول کېږي. پروژې مختلفو قراردادونو ته اړتيا لري، لکه، د خرڅلاود مرکزونو بلونه، د دعوا طرح ( دارلوکالې ) او داسې نور.

### پروسه يي تولید

هغه توليدي سيستمونه چې په کتلوي شکل ساده اومتجانس جنسونه په روانو مرحلوکې په متحدالشکله توگه تولیدوي.

### کتلوی تولید

مرحله وی سيستمونه په کيمياوي صنايعو او د غوړيو په تصفيه کولو کې ورڅخه گټه اخيستل کېږي.

هغه تصدي چې پروسه وي توليدات لري، د لگښتونو د سنجونې له مرحلوي میتود څخه گټه اخلي.

د ۱-۶ شکل: ځايي تولید او د ارزيايی سيستم ښی.

د حسابدارۍ سيستم	د لگښتونو ارزيايی	د عملياتی لگښتونو ارزيايی	د وظيفوي لگښتونو ارزيايی
د تولید شکل	مرحلوي توليدات، د غوړيو او د کاغذ د رنگ تصفيه	گروپي تولید دلباس تهیه کول ، موټر جوړونه ، کمپيوتر	د ساختماني وظيفې موده د فلمبرداري استديوگانې روغتون
د تولید شکل	ستندرد شوي توليدات	د يو ستندرد گروپ په دننه کې د تولید مختلف گروپونه	سفارشي تولید

۱- عملیاتی سنجونه هغه مخلوط دی چې د وظیفوي او پروسه یي لگښتونو له سنجونې څخه جوړ شوی وي.

د کورجوړونې یوه موسسه باید د لگښتونو د سنجولو د پروسې څخه گټه واخلي، همدا موسسه باید د وظیفوي لگښتونو د پروسې څخه گټه واخلي، په هغه صورت کې چې د یوه کور عادي طرحه د یوه اخیستونکي لپاره انفرادي شکل ولري، د ویل کمپنۍ چې یوه با تکتیکه کمپنۍ ده د پروسه یي لگښتونو د سنجولو د پروسې له سیستم څخه گټه اخلي. په هغه حالت کې چې د مخصوصو تولیداتو لپاره چې د دفاع مخصوص سیستم لري او همداراز د تړون کارونه هم د وظیفوي ارزیابي له سیستم څخه استفاده کوي. عملیه: استاندارد شوی یا تخنیکي میتود چې په دوامداره توگه ورڅخه گټه اخیستل کیږي.

### د عملیې سنجش

د ترکیبي لگښت د سنجونې سیستم په معمولي ډول په صنعتي تولیداتو کې چې ځینې عام او ځینې خاص شکلونه لري، ورڅخه گټه اخیستل کیږي. ډیرې کمپنۍ د یوه مرکب او وظیفوي سیستم څخه گټه اخلي، چې د عملیې د سنجونې سیستم په نوم یادېږي.

عملیه د استاندارد شوي میتود څخه عبارت ده، چې په مکرر ډول په تولید کې کارول کیږي. هغه کمپنۍ چې د عملیې د سیستم د سنجونې څخه کار اخلي، خپل محصولات د ستندرد تولید د میتود مطابق تولیدوي، خو مواد کولای شي د هر تولید یا د مختلفو تولیداتو گروپ وي، لکه څرنګه چې په ۶-۱ شکل کې وښودل شول.

د مثال په توګه، د نیسان کمپنۍ د سورلۍ او باروړونکي مختلف موټر تولید کړل، چې د سورلۍ او باروړونکي ټول موټر هماغه یوه ورکشاپ ته وړل کیږي او په هماغه یوه ورکشاپ کې ورته رنګ ورکول کیږي، په هر حال د موادو دغه اختلاف هغه وخت ښکارېږي چې باروړونکي او د سورلۍ موټر مقایسه کړو.

### د لگښت د جریان اساسي مډل

د لگښتونو د ثبت لپاره اساسي چوکاټ، د لگښت د جریان اساسي مډل دی، تاسو دغه مډل. مخکې د محاسبې په صنف کې وکارولو، په دې ځای کې د ډیر اهمیت او همداراز د لگښتونو د ښودلو لپاره، دا وظیفه د دوهم ځل لپاره تکرارېږي.

وروستۍ موجودي + داخلي لیردول = داخل ته لیردول + لومړۍ موجودي

$$BB+TI=TO+E\&B$$

**کارول:** دغه مډل له تاسو سره د پیژندل شویو قضیو په حل کې مرسته کوي، چې د حساب لرونکو او دمدیرانو لپاره گټور دی. د دې کیلی په واسطه مجهول حسابونه خوځلی پیداکولای شو.

**د مثال په توگه:** وروستی طوفان د شرکت دگدام یوه برخه چې قیمتي البسه پکې وه له منځه وړې، د گدام د لگښتونو بيمه به دغه کموالی بیرته پوره کړي. خو تاسو باید موجود تمام شوی ثابت کړی، لیکن هیڅوک نه شي کولای داېمي موجودي حساب پیداکړي، له بده مرغه هیڅوک له وروستی طوفان وړاندې د حساب پروسې ته چمتو نه وو، نوله همدې امله د حساب ورکونکی اساسی مډل تاسي ژغوري.

**د مډل پر اساس**

$$BB + TI = TD + EB$$

موږ د گدام د موجود کموالي د دوهم ځل تنظیمولو لپاره اصطلاحات کاروو، چې په گدام کې وروستی توپیر، له طوفان څخه وړاندې څومره و؟

$$EB = BB + TI - TD$$

اوس تاسو د تیرکال د مالی حساب څخه پیداکولای شی چې د تیرکال وروستی شتمني ۵۰۰,۰۰۰ ډالره وه، چې د سربکال د لومړۍ برخې موجودي ده، د تامین کونکي (عرضه کونکي) له لارې تاسو پیداکولای شی چې سربکال د ۱۲۰۰,۰۰۰ ډالرو په ارزښت، البسه اخیستل شوې وه، او تاسو د پلورلو د ثبت څخه پیداکولای شی، چې شرکت د ۱۴۰۰,۰۰۰ ډالرو په ارزښت، البسه پلورلې ده، همداراز تاسو پوهیږئ چې لومړۍ موجودي ۵۰۰,۰۰۰ ډالره وه، نو موجودي ته لیردوونکي پیسې ۱۲۰۰,۰۰۰ ډالره ده. له همدې امله له موجودی څخه د لیردولو پیسې ۱۴۰۰,۰۰۰ ډالره کیږی، له اساسی مډل څخه په گټې اخیستنې سره:

$$EB = BB + TI - TD$$

$$۱۲۰۰۰۰۰ - ۱۴۰۰۰۰۰ = ۳۰۰۰۰۰ + EB = ۵۰۰۰۰۰$$

اوس د شرکت گدام لرونکي کولای شي، چې په طوفان کې ۳۰۰۰۰۰ ډالره، د له لاسه ورکړیو پیسو راپور ورکړي.

**یو بل مثال:** د سوپر سویت کارخانې په سپورتي مغازه کې د تنیس راکتونو پلورلو ته پام وکړی، چې دمارچ په میاشت کې یې لومړۍ موجودي ۱۵ راکته وه، د گدام موجودي چې د مارچ په ۳۱ سرته ورسیدله وروستی پلټنې وشودله چې ۱۵ راکته پیدا شول، د پیروولو د ثبت په اساس مدیر پوهیږي چې د ۴۰ تنیس راکتونو پیرودل شوي دي، د مارچ د میاشتې په جریان کې ټول راکتونه چې هریوې په ۱۰ امریکایي ډالره اخیستل شوي، ټولې تمام شوې پیسې عبارت دی له:

د ۱۰ دانو راکتونو لومړۍ لومړۍ موجودي (۱۰×۱۰۰) ډالر ه  
د ۱۵ دانو راکتونو وروستۍ موجودي (۱۰×۱۵) ډالر ۱۵۰ ډالره  
د ۴۰ دانو راکتونو اخیستل (۱۰×۴۰) ډالر ۴۰۰ ډالره

د اصلي مډل پراساس د لگښت جریان:

$$BB + TI = TO - EB$$

مدیریت ، د پلورل شویو توکو قیمت چې مجهول وي او یا  $TO$  په دې ترتیب پیداکوي.

$$TO = BB + TI - EB$$

$$150 - 400 + TO = 100$$

$$TO = 350$$

یوه دایمې موجودي ، دوره یې موجودۍ ته په کتوسره ډیر ارقام وړاندې کوي. د مثال په توګه: د دایمې موجودې په یو سیستم کې د موجودی تفاوت پیداکول او همداراز ټول پلورل شوي توکي، تل چمتو او د گټې اخیستنې وړ وي ، خو په یوه دوامدار موجودي سیستم کې دغه معلومات یواځې د موجودي د فزیکي شمیرنې وروسته د گټې اخیستنې وړ وي. دایمې موجودی د کنټرولي مقصدونولپاره هم گټوره وي، ځکه د ثبت دفتر کولای شي، په فزیکي شمیرنې سره یې مقایسه کړي چې د غلا او خرابوالي ، او یا نورو ستونزو څخه ډاډ ترلاسه کړای شي. دوامدار میتود او ښه اطلاعات د ساتنې د سیستم لپاره یوه ښه بیلګه ده او په کمپیوټرونو اونورو برقي وسایلو کې د کود څخه په گټې اخیستنې سره ټولې موسسې کولای شي چې خپل هرڅه په ښه او غوره طریقه سره وساتي. له هرو شپږو میاشتو وروسته باید د کموالي د معلومولو ، د غلا د مخنیوي ، د ادارې دقت ، د کورنیو او بهرنیو رضاکارانو د خوښې لپاره یوه فزیکي موجودي رامنځته شي.

د دندې د سنجولو گټې

د دندې د لگښتونو سنجول د لگښتونو د قیمت او کنټرول لپاره ډیر اهمیت لري ، لوی اخیستونکي تل د پخوانیو لاسته راوړنو غوښتنه کوي او په معمولي ډول ټول کارونه یو رقابتي اساس شمیري ، په هغه صورت کې چې عرضه کوونکي د رقابت له لارې د کار غوښتونکي وي او وغواړي ترڅو گټه ترلاسه کړي ، نو باید په دې وتوانېږي چې خپل لگښتونه په دقیقه توګه تخمین کړي. د مثال په توګه یو شرکت چې خپل د حساب ورکونې سیستم په سفارشي توګه دولتي موسسو ته چمتو کوي، نو په پای کې یې د حساب ورکونې سیستم د ددو شهرکونو له پاره تیار کړی دی.

د گورام شهر سیستم د ۷۰۰۰ کاري ساعتونو له پاره دی، چې څو پیچلیو کمپیوټرونو ته اړتیا لري، د مصارفو د ثبت له پاره د هر ښار له پاره د یو ډول سیستم د جوړولو سنجش چې یو ډول قیمتونه په پام کې نیول شوي وي او یو ډول تخمین او مصارف په پام کې نیول شوي وي، سم کار نه دی. د د وظیفوي د مصارفو سنجش دا اجازه راکوي چې شرکت باید د هرې پروژې مصارف بیل او په دقیقه توګه ثبت کړي.

که څه هم هغوی توانیدلي چې یو رقابتي وړاندیز وړاندې کړي.

### د ادارې او بازار موندنې لګښت

په موجودو حسابونو کې د بازار موندنې او اداري سیستم مصرف نه ثبتیږي. دغه لګښتونه، دوره یې لګښتونه دي، چې د حساب ورکونکې دورې په وروستیو ټول شویو حسابونو کې ثبتیږي. لګښتونه د ۲-۶ په شکل کې د ګټې او زیان په حسابونوکې ښودل شوي دي.

په دې شکل کې ۲-۶ زیان او ګټه

د ګټې او زیان صورت حساب: ۳۱ جنوري

د پلورنې حاصلات ۱۲۰۰۰\$

د پلورل شوې متاع لګښتونه (د ښکته حساب په صورت کې)

۸۳۰۰۰\$

تولیدي مشترک لګښتونه چې ګټه ورڅخه نه وي اخیستل شوې (۱)

۸۰۰۰\$

۲۹۰۰۰\$

نا خالصه ګټه

منفي: د بازار موندنې او ادارې لګښتونه

۱۰۰۰۰\$

۱۹۰۰۰\$

عملیاتي ګټې

د تولید شوي او پلورل شوي ټولې متاع د لګښتونو حساب.

د جنوري لومړۍ نیټه، نیمه کارول شوي لومړني مواد

۶۱۰۰۰\$

د میاشتي په اوږدو کې تولیدي لګښتونه:

مستقیم مواد:

۱۰۰۰\$

لومړی موجودیت----- د جنورۍ لومړۍ

۶۰۰۰۰\$

+ پیروډنې

۷۰۰۰۰\$	لاسته راغلي مواد
۲۸۰۰۰\$	د متاع وروستی موجودیت ۳۱ دسمبر
۴۲۰۰۰\$	ټول کارول شوي مواد
۲۰۰۰\$	غیرمستقیم او نه کارول شوي مواد
۴۰۰۰۰\$	د تولید په جریان کې مستقیم مواد
۸۰۰۰۰\$	مستقیم کار
۹۶۰۰۰\$	مشترک لگښتونه
۲۱۶۰۰۰\$	د میاشتي په اوږدو کې مجموعي تحمیل شوي لگښتونه
۲۷۷۰۰۰\$	د میاشتي په اوږدو کې دمتاع نیمه مجموعي لگښتونه
۸۲۰۰۰\$	د جنوري ۳۱ نیټه، د نیمه کارول شوي متاع موجودیت
۱۹۵۰۰۰\$	د دورې په جریان کې د تولید شوي متاع لگښتونه
۰	د بشپړ شوي کار لومړنۍ موجودیت، د جنوري لومړۍ
۱۱۲۰۰۰\$	د تمام شوي کار وروستی موجودیت د جنوري ۳۱
۸۳۰۰۰\$	د پلورل شوي متاع ټول لگښتونه

- الف:** دغه پیسې د میاشتي په اوږدو کې د نه کارول شویو مشترکو تولیدي لگښتونو څخه عبارت دي.
- ب:** دغه پیسې د میاشتي په اوږدو کې له مجموعي نیمه کارول شوي متاع څخه عبارت دي.
- ج:** دغه پیسې د جنوري د میاشتي په اوږدو کې د بشپړ شوي کار د متاع څخه عبارت دي.
- د:** دا مبلغ د جنوري په میاشت کې د امتعې د کار تمامو کریډیټونو څخه عبارت دی.

#### د پروسي د لگښتونو سنجش

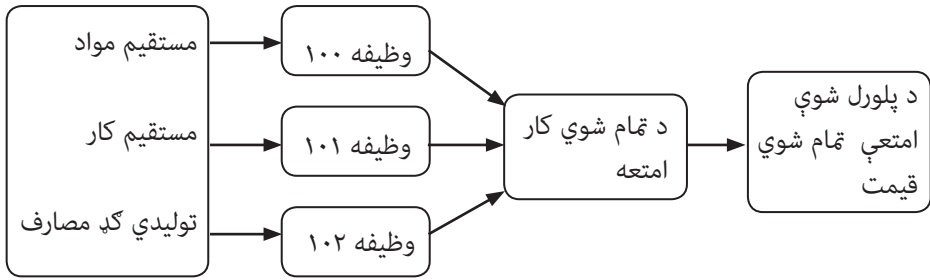
دا د ارزونې داسې یو میتود دی، چې د متجانسو واحدونو لگښتونه په یوه مشخصه دوره کې ښيي. دغه میتود په وضعه شویو کتلوي او سلسلوي تولیداتو کې د گټې اخیستنې وړ وي.

د دې ځنځيرې شكله فصل په لومړۍ برخه كې د توليد د ميتود او د سنجونې سيستم وښودل شو، چې همركز يې په هغو موسساتو وو چې وظيفوي توليدات يې لرل. خو اوس د پروسه يي توليد د ارزونې ( سنجش ) په ميتود خبرې كوو. د پروسې سنجونې په هغو تصديو كې كارول كيږي، چې سلسلوي يا كتلوي توليدات لري ، لكه د Sherwin-Williams كمپنۍ (نقاشي) Shell (د نفتو صنعت). Dowchemical. هم د كوكولا يوه بله كمپنۍ ده.

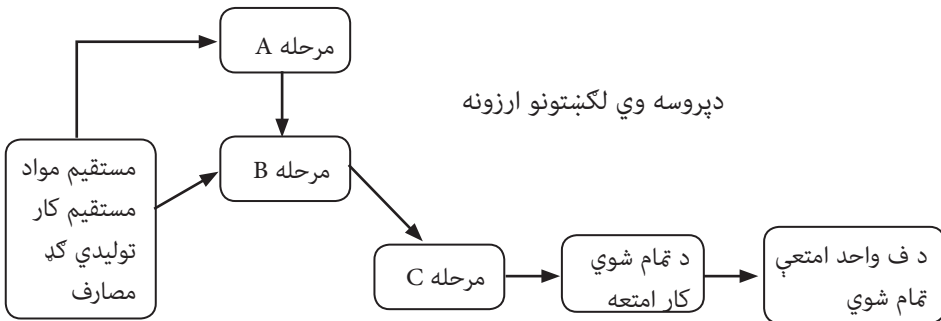
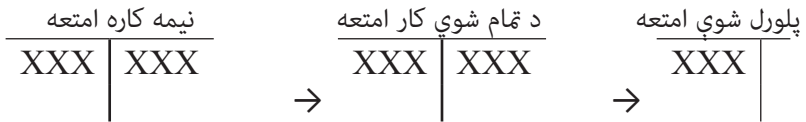
د كوكو كمپنۍ د كوكولا شيره توليد وي، چې د كولا يوه كيلنه شيره د توليد يو واحد حسابيږي. په يوه وظيفوي توليد كې ځانگړي مصارف ثبت كيږي او په كتلوي او سلسلوي توليد كې په هره موضوع كې لومړني مصارف ثبت كيږي او وروسته په توليد شويو واحدونو كې د توليد د مواضعو له لارې ( د بيلگې په توگه د كوكاكولا په بوتل كې شيره ) توزيع كيږي. دا توپير د وظيفې د مصارفو د سنجش ( د كار هر واحد ) او په ۳-۶ شكل كې د پروسې په سنجش كې ښودل شويدي. توليد چې د له هري توليدي برخې څخه تيريږي، د هغه برخې مصارف پر توليد اضافه كيږي. په عمل كې شايد ځيني توليدات په تصدى كې له يو شمير توليدي برخو څخه استفاده وكړي، او په بل مورد كې شايد ځيني توليدات دوه ځله يوې برخې ته داخل شي. د پروسې د مصارفو د سنجش هدف دادى چې د توليد په برخو كې د هر واحد پر اساس د توليداتو مصارف وښيي. دا مصارف د مديريتې تصميم نيونې لكه د استفادې وړ قيمت ټاكنه او د مصارفو كنترول څيږي. كه يوه برخه يا دگدام لومړى موجودي او يا هم وروستۍ موجودي په يوه مرحله كې نه وي، د دورې ټول ثبت شوي مصارف په ( انتقال په ) واحدونو كې چې له دې دپارتمنټ څخه انتقال شوي دي، حواله كيږي. ددې مثال هغه مهال وړ كولاى شو چې يوې كمپنۍ د الساحة توليدي ميتود څخه استفاده كړي وي او د نيمه كاره موادو موجوده گدام ونه لري.

#### د ثقلت لرونكو ( وزن لرونكو ) منځنيو مصارفو سنجونه

دا ميتود د هغه موجودي د پيدا كولو لپاره دى چې په يوه دوره كې مصارف ، د لومړى موجودي له يو رنگه واحدونو سره د توليد له تمام شوي قيمت سره تركيب كړي. تصدى معمولاً د موجودي مصرف د تعينولو له پاره له دغو دوو نه يوه طريقه د ځاي ناستې له پاره په كار اچوي. د ( FIFO ) له لومړنۍ واردي څخه لومړنۍ صادره او د ثقلت لرونكې اوسط سنجش\_ د ثقلت لرونكي لومړني مصرفي وسطي سنجش\_ له هغو مصارفو سره چې د دورې پر مهال تحميل شويدي د محاسبې له پاره تركيب كيږي، تر څو دا معلومه كړي چې له تصدى څخه د خارج شوې امتعې مصرف ( ته انتقال ) او د وروستۍ موجودي اندازه څومره ده. دې ميتود ته ځكه ډير پام شوى چې هم يې زده كول اسانه دي او هم عملي جنبه لري. له همدې امله لومړى د همدې ميتود په اړه خبرې كوو. ۱-۶ شكل: د پروسې د سنجش او وظيفې څخه مقايسه.



د وظیفوي مصرف سنجش



نیمه کاره A امتعه		نیمه کاره B امتعه		نیمه کاره C امتعه		د تمام شوي قیمت کار امتعه		د پلورل شوې امتعې تمام شد XXX	
X	X	X	XX	XX	XXX	XXX	XXX	XXX	XXX
		→				→			→

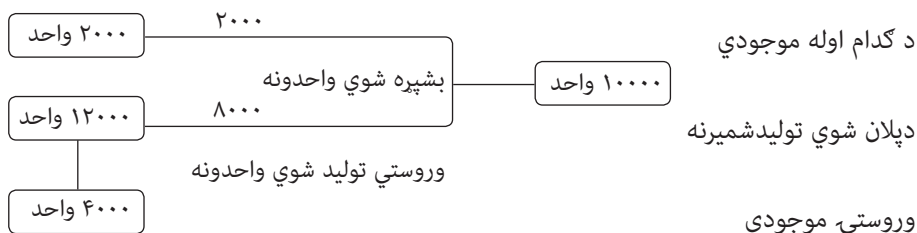


د مرحلو په جريان کې مستقيم مواد، کار او توليدي گډ مصارف اضافه کيږي. د پروسې د محاسبې د سنجش له پاره د وسطي ثقلت لرونکي سنجش له طريقې څخه په استفادې سره تصوّر وکړي چې د Spirite Berenoge شرکت يوه داسې کمپنۍ ده چې غير الکولي مشروبات توليدوي. دوی کولای شي چې خپل توليدات هم په انفرادي توگه او او هم په مارکیتونو (رستورانټونو او د خوراکي موادو په پلورنځيو) وپلوري. د ۶\_۴ شکل الف عنوان د دسامبر د مياشتې د توليدي واحدونو د حرکت جريان يو دياگرام ښيي. دا موضوع د ۲۰۰۰ ام کال کې د گدام د موجوده واحدونو له پاره د مياشتې په جريان کې استفاده ترې شوېده. د دسامبر په مياشت کې چې کوم ۱۲۰۰۰ واحدونو توليد شوي دي، په هغوی کې ۰۸۰۰ واحد د تمام شوي کال محصول گڼل کيږي، دا په داسې حال کې ده چې ۴۰۰۰ نور واحدونه د نيمه کاره امتعې په بڼه د موجودۍ په پای کې پاتې شويدي.

۶\_۴ شکل د اسپرايت د نوشابې د مخلوط کوونکي په اړه معلومات:

### الف- مخلوط کوونکې برخه: د توليد د جريان دياگرام

د دسمبر ۳۱ مه



ب

د تعداد او مصرف معلوماتي منابع	واحدات	د تکميل فيصدي	مصارف
د نيمه کاره امتعې موجودي			
په اول د دسمبر کې موجودي	۲۰۰۰	٪۸۰	۲۵۸۰
په دسمبر کې تحمیل شوي مصارف			۲۱۶۰
له مخلوطي موضع څخه انتقال	۱۰۰۰۰	٪۱۰۰	X
د نيمه کاره امتعې وروستۍ موجودي			
د گدام موجودي د دسمبر ۳۱ مه	۴۰۰۰	٪۶۰	X

د ثقلت لرونکي د منځني اوسط د سنجش له پاره اړ نه يو، تر څو پوه شو چې کوم توليدات بشپړه شويدي. کوم يې د ( اولي موجودی ) څخه وو او کوم يې په جاري دوره کې تکميل شويدي.

دا موضوع لږ وخت ته اړتیا لري ، همدارنگه په درسي کتابونو کې د ستونزو د کمېدو لامل گرځي او هم يې په واقعي نړۍ کې کارونه اسانه دي چې وروسته به بحث ورباندې وکړو. ثقلت لرونکی منځنی سنجش د جاري دورې په اړه ډير معلومات يا ارقام نه وړاندې کوي، ځکه د لومړۍ موجوده مصارفو سنجش ، د جاري دورې له مصارفو سره مخلوط کيږي. د گدام لومړي موجود مصارف په روانه دوره کې نه تحميل کيږي، بلکې په مخکينۍ دورې پورې اړه لري.

۶-۴ شکل ، د ب عنوان ، اول موجود مصارف را ښيي چې ۲۵۸۰ ډالره کيږي. همدارنگه د دسامبر په مياشت کې تحميل شوي مصارف ۲۱۶۰۰ ډالره دي. په دې صورت کې د مخلوط کونکي موضو ۲۴۱۸۰ ډالره دي چې د دسامبر د مياشتې په حساب کې يې لري. (  $24180 = 2580 + 21600$  ) لومړۍ موجودې او د دسمبر په مياشت کې ۲۱۶۰۰ ډالره تحميل شوي مصارف ) په موجوده بڼه په ۶-۴ شکل کې د ب تر عنوان لاندې په نښه شويدي. له دغو ۲۴۱۸ ډالرو ۱۰۰۰۰ واحده انتقال شويدي، په گدام کې له نيمه کاره واحدونو ۴۰۰۰ يې د دسمبر په ۳۱ مه د مخلوط د موضو موجودې ده.

#### د لگښت د جريان اساسي مدل ته پام کول

پام وکړی چې مور د اساسي مدل په واسطه د لگښت په جريان کې کوشښ کوو او د مدل په اساس دې ستونزو ته پام کوو : نو د مدل پر اساس:

$$BB+TI=TO+EB$$

$$TI=21600 \quad BB=2580$$

مور پوهيږو او کوشښ کوو ترڅو معلوم کړو چې د دې لگښتونو څخه څومره بايد د TO واحد ته ولېږدوو او څومره بايد د گدام د وروستي واحد موجوديت ته EB ځانگړې کړو ، وروسته پنځه گونې مرحلې د لېږدلوپه واحد TO او د گدام وروستۍ موجودې EB راښيي ، بحث کوو.

#### د لگښتونو په تعينولو کې پنځه گونې مرحلې

- ۱- د فزيکي واحداتو د جريان خلاصه کول.
- ۲- د همجنسو توليداتو محاسبه او اجرايت.
- ۳- په لنډ ډول لاسته راغلي مجموعي لگښتونه.
- ۴- د همجنسو توليدي واحدونو د لگښتونو محاسبه.
- ۵- TO ته د توليد د لېږلو د لگښتونو ښودل.

لومړۍ مرحله: د فزیکي واحداتو د جریان خلاصه کول.

دغه مرحله دواحداتو فزیکي جریان د تکمیلی مرحلې ته د پام نه کولو پرته مشخص کيږي او په دوه برخو ویشل شوې.

۱- د تولید په وخت کې واحدات

۲- تولید شوي واحدات.

موردغه واحدات د سپریت په شرکت کې په لاندې ډول مشخص کوو .

۱- د تولید په وخت کې واحدات:

د نیمه کارول شوې متاع د لومړنیو واحداتو موجودیت  
په دې مرحله کې د تولید پیل  
د تولید په وخت کې ټول واحدات

۲۰۰۰ واحد  
۱۲۰۰۰ واحد  
۱۴۰۰۰ واحد

۲- تولید شوي واحدات:

هغه واحدونه چې بهر ته لیږدول شوي  
د نیمه کار اچول شوې متاع وروستی موجودیت  
ټول تولید شوي واحدات

۱۰۰۰۰ واحد  
۴۰۰۰ واحد  
۱۴۰۰۰ واحد

په دې مرحله کې ښودل کيږي، چې موږ باید د ۱۴۰۰۰ واحدو لگښتونه چې له ۲۰۰۰ لومړنیو موجودو واحدونو نیمه کاره اچول شوي متاع او ۱۲۰۰۰ واحدونه چې د دغې مرحلې تولید شوي محصول جوړ وي او د ډسمبر په آخر کې تثبیت کوو. له دغه ۱۴۰۰۰ واحدونو څخه ۱۰۰۰۰ واحد، بهرته لیږدول کيږي، او ۴۰۰۰ پاتې واحدونه باید د ډسمبر په ۳۱مه په وروستي موجودي کې ثبت کړو.

دویمه مرحله: د همجنس ( یو ډول ) محصول د واحدونو محاسبه

دا هغه مرحله ده، چې ځینې کسان هغه د پروسې د لگښتونو د سنجونې یوه مهمه برخه گڼي، خو زده کول یې ورته ستونزمن ښکاري، موږ غواړو چې دا مرحله د امکان تر کچې ساده او اسانه کړو، ثقلت لرونکي، د محاسبې اوسط فورمول او همداراز د تولید شوي جنس واحدونه د یوې دورې په جریان کې عبارت دي له:

د موجودیت په پای کې همجنس واحدونه + ټول انتقال شوي واحدونه = تولید شوي همجنس اوسط ثقلت لرونکي واحدات.

دغه فورمول د همجنسو (يو ډول) توليد شويو واحدونو د محاسبې د فورمول لپاره په راتلونکي ډسمبر مياشت کې بيانوو.

له ۴-۶ شکل څخه پوهيږو، چې ۱۰۰۰۰ واحدونه د ډسامبر په مياشت کې له دې برخې څخه بهر ته ليردول شوي او ۴۰۰۰ واحدونه اوس هم په وروستي موجود گدام کې شته، همدارنگه په ۴-۶ شکل کې ښودل کيږي، چې د دغه ۴۰۰۰ وروستيو واحدونو ۶۰ فيصده يې د مياشتې په جريان کې بشپړيږي، دې عواملو ته په کتوسره همجنس (يو ډول) موجود واحدونه چې ۲۴۰۰ واحدونه دي محاسبه کوو

(تکمیل ۶۰ فيصده  $4000 \times$  واحد) هغه ۴۰۰۰ واحد چې ۶۰ فيصده يې بشپړ شوي، له ۲۴۰۰ واحد سره مساوي دي، او ۱۰۰ مشابه (يو رنگه) توليدات تکمیل شوي. د مشابه واحداتو د محاسبې لپاره له دې فورمول څخه گټه اخلو او له ثقلت لرونکي فورمول څخه پوهيږو چې: په وروستي موجودیت کې همجنس واحدونه + خارج ته ټول ليردول شوي واحدات = د همجنسو توليد شويو ثقلت لرونکو واحدونو څخه.

$$= 10000 + (60 \text{ فيصده} \times 4000)$$

$$= 12400 \text{ همجنس واحدونه}$$

**درېيمه مرحله: د رامنځته شويو مجموعي لگښتونو خلاصه (لنډيز):**

لاسته راغلي مجموعي لگښتونه له لومړنيو موجودو لگښتونو څخه عبارت دي، يا دغه لگښتونه واحداتي لگښتونه دي چې په لومړۍ مرحله کې لاسته راشي. په دې ترتيب فرضا د سپرايت په شرکت کې ۲۰۰۰ موجوده لومړني واحدونه او ۱۲۰۰۰ خارج ته انتقال شوي واحدونه داسي ښودلی شو:

هغه لگښتونه چې رامنځته شوي:

د نيمه کارول شوې متاع لومړنی تمام شوی موجودیت ۲۵۸۰ ډالره.

د جاري دورې لگښت ۲۱۶۰۰ ډالره

مجموعي لگښتونه چې رامنځته شوي ۲۴۱۸۰ ډالره.

**څلورمه مرحله: د في همجنس واحد د لگښت محاسبه:**

مثلا لومړی موجودي ۲۴۱۸۰ ډالره پيسې معلومې کړې، همداراز په دوهمه مرحله کې مو د واحدو ډولونو تعداد ۱۴۴۰۰ واحد محاسبه کړل، نو اوس رامنځته شوي مصارف په تعداد او همجنسو (يو ډول) واحدونو ويشو.

هغه لگښتونه چې رامنځته شوي

د توليد د في واحد لگښتونه

هم جنس (اوسط ثقلت دار)

د سپرايت لپاره في واحد عبارت دی له:

$$24180 \div 12400 = 1,95$$

پنځمه مرحله: د هغې متاع د لگښت معلومول چې بهرته انتقال شوې وي اود گدام وروستی

موجودي:

د دندې د سرته رسولو لپاره ارقامو او محاسبوته اړتيا لرو، تر څو په گدام کې د پاتې امتعې او هغې امتعې چې بهر ته انتقال شوې، تر مينځ مصارف تقسيم کړو.

د پنځمې مرحلې د سرته رسولو لپاره د محاسبې د في واحد د لگښت محاسبه او څلورمه مرحله، د واحدونوپرشمېر د لگښتونو د معلومولو لپاره د گدام له وروستی موجودۍ سره ضرب کوو.

په گدام کې د وروستۍ موجودي د همدوله واحدونو تعداد  $\times$  د في واحد همجنسه توليد مصارف =  
د گدام اخيري موجود مصارف

همجنس واحدونه  $2400 \times 1,95 = 4680$ ، او د همجنس توليد د في واحد تمام شوی قيمت دهمجنسو واحدونو شمير ته ليردوو او په بهر کې يې د لگښتونو د لاسته راوړلو لپاره، له ليردول شوي همجنسه متاع سره ضرب کوو. خو پام وي چې يو ډول (هم جنسه) توليدات وي. بهر ته انتقال په هر واحد کې بهر ته د انتقال شويو واحداتو څخه شمېرل کيږي چې د يوې تجربې په پام کې نيولو او د ځانگړې موضوع د تحليل په مرسته بشپړتيا مومي.

بهر ته همجنسه توليد د واحدونو شمير د في هم جنس واحد مصارف = خارج ته د انتقال شوي امتعې تمام شوي مصارف

$$19500 = 10000 \times 1,95$$

د دې نهايي مرحلې د خلاصه کولو لپاره:

رامنځته شوي لگښتونه:

$$19500 = \text{بهرته د واحداتو دليردولو لپاره ثبت شوي لگښتونه}$$

$$4680 = \text{د موجودې نيمه کارول شوي متاع لگښت}$$

$$24180 = \text{رامنځته شوي لگښتونه}$$

پام وکړئ چې رامنځته شوي مجموعي لگښتونه د مجموعي محاسبه شويو لگښتونو سره مساوي

دي، چې په درېيمه مرحله کې وڅيرل شوه. دغه مساوات بايد په دواړو مواردو او هر ميتود کې چې تاسي ورڅخه گټه اخلي په پام کې ونيسی، ځکه رامنځته شوي لگښتونه بايد له هغو لگښتونو سره برابر وي، چې رامنځته کېږي.

**د لگښت د جريان د اساسي ميتود اصل په ياد وساتي:**

$$BB+TI=TD+EB$$

هغه مصارف چې رامنځته کېږي، د معادلې کيڼ خوا ته وړاندي شوي  $BB+TI$  په داسې حال کې هغه لگښتونه چې رامنځته شوي، د معادلې د ښي خوا نماينده گي کوي ( $TD+EB$ ). اوس خپله دنده د پنځمې مرحلې د مصارفو د تعينولو په صورت کې پای ته رسوو، دا هغه مصارف دي چې پنځمه مرحله يې رامينځته کړې وه او دا برخه بايد ډيره مهمه وگڼو.

**د شپږم څپرکي لنډيز:**

**د وظيفي او پروسې د لگښتونو سنجول**

۱- د وظيفي د لگښتونو سنجول: د لگښت د سنجول يو سيستم دی چې لگښتونه په انفرادي واحدونو يا د تړونونو په مشخصو دندو او يا د توليداتو په گروپ محاسبه او تعقيب کوي.

۲- د پروسې د لگښتونو سنجول: د سنجولو له دې سيستم څخه هغه وخت گټه اخيستل کېږي چې چې متجانس واحدونه د توليد د مرحلو له لارې په هم شکله بڼه توليد شوي وي، يا د لگښت د سنجولو يو ميتود چې د متجانسو واحدونو لگښتونه په يوه مشخصه دوره کې ښيي. پروژې: يو لانجمن کار دی چې کله ناکله د بشپړېدو له پاره مياشتې او کلونه په پام کې نيسي.

د پروژې توليد: توليدي سيستمونه دي چې په کتلوي ساده او متجانس شکل د مرحلي د جريان په متحدالشکلې بڼې سره توليدوي.

**عملیه:** استندرد او تخنیکي ميتود دی، چې په دوامداره توگه سرته رسېږي.

د عمليې سنجول: د ترکیبي (مخلوط) لگښت د سنجونې سيستم دی، چې ډير وخت په صنعتي توليداتو کې چې ځينې يې عام او ځينې يې خاص شکلوته لري، ورڅخه گټه اخيستل کېږي.

### د لگښت د جريان اساسي مډل:

$$BB + TI = TO + EB$$

لومړی موجودیت + داخل ته ليردول = بهرته ليردول

د ثقلت لرونکو منځني مصرف سنجش: دا د موجودي د پيدا کولو له پاره هغه میتود دی چې د لومورنیو همدوله واحدونو لگښتونو، د تولید د تمام شوي قیمت د تعین له پاره یو له بل سره ترکیبوي.

### د لگښتونو ( مصارفو ) د تعینولو لپاره پنځه گونې مرحلې:

- ۱- د واحداتو د فزیکي جريان خلاصه کول
- ۲- د همجنسو تولیداتو محاسبه او اجرائیت
- ۳- په لنډ ډول رامنځته شوي لگښتونه.
- ۴- د هر یوه همجنسه تولیدي واحد د مصارفو محاسبه.
- ۵- د ليردونې د تولید د لگښتونو ښودل، TO د گدام وروستی موجودیت EB

لگښتونه چې رامنځته شوي همجنس واحدات (اوسط ثقلت دار)	د تولید د في واحد د لگښتونو فورمول
--	------------------------------------

د اخيري موجودیت د لگښتونو فورمول

په گدام کې د وروستیو همجنسو واحداتو تعداد × د همجنسه تولیداتو في واحد مصرف =  
 د اخيري موجودي مصارف

بهرته د ليردول شوې متاع د تمام شويو لگښتونو فورمول

بهر ته د انتقال شوي همجنسه تولید د واحداتو تعداد × د في همجنسه واحد مصرف =  
 بهر ته د انتقال شوې امتعې تمام شوي لگښتونه

### د شپږم څپرکې پوښتنې:

- ۱- د وظيفوي لگښتونو سنجونه تعريف كړئ؟
- ۲- په كوم وخت كې د وظيفوي لگښتونو له سنجونې څخه گټه اخيستل كيږي، بيان يې كړئ؟
- ۳- د پروسې د لگښت سنجونه د مثال په بيانولو سره بيان كړئ؟
- ۴- په كومو برخو كې د پروسه يي لگښتونو د سنجونې څخه گټه اخيستل كيږي؟
- ۵- د توليدي پروژو په اړه معلومات وركړئ؟
- ۶- پروژوي توليد بيان كړئ؟
- ۷- عمليه تعريف كړئ؟
- ۸- د عمليې سنجونه د مثال په بيانولو سره بيان كړئ؟
- ۹- د لگښت د جريان اساسي مډل وليكئ او هره سنجونه يې بيان كړئ؟
- ۱۰- د لگښت په تعينولو كې پنځه گونې مرحلې بيان كړئ؟
- ۱۱- د توليد د في واحد د لگښتونو فورمول وليكئ؟
- ۱۲- د وروستي موجوديت د لگښت فورمول وليكئ؟
- ۱۳- بهرته د ليردول شوې متاع د تمام شويو لگښتونو فورمول وليكئ؟



## په موضوعو باندې د لگښت توزیع

### ټولیزه موخه:

د تصدې پر موضوعو باندې د لگښتونو د عملیاتو د اجرا په اړه معلومات.

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې به محصلین له لاندې معلوماتو سره آشنا شي.

- د لگښت ویشل څه ته وایي؟
- د مصرف طبیعت النفسی وېش.
- په تولیدي او خدمتي موضوعاتو باندې د لگښت د وېشلو میتودونه.
- د لگښت د وېشلو میتودونه.
- د انجیري د موضوعو د لگښت وېشل.
- د لگښتونو وېشل، د کارخانې د سرپرستۍ موضع.
- د مکاني خدماتو د لگښت وېشل.
- په موضوعو باندې د لگښتونو وېشل.

### پر موضوعو د لگښتونو ویش

د لگښت ویش: د لگښت په موضع کې د مستقیمو لگښتونو د عملیې شودل.

د لگښت موضوع: هغه څه چې د لگښت لامل گرځي.

**عمومي لگښت:** په استهلاك کې د لگښت سهم ( برخه ) ، محصولات او يا خدمات.  
د لگښت د ویشلو ارزونه د یو غیر مستقیم لگښت څخه عبارت ده.

#### د مثال په توګه:

که د یوه ساختمان د تسهیلاتو ( اسانتیاوو) برخه ۱۵۰۰۰ ډالره قیمت ولري او د ویشلو وړ لگښت د غیر مستقیم یا عمومي لگښت په توګه وپیژندل شي ، او مور تصمیم ونیسو چې لگښتونه باید د یو معیار په اساس ووېشل شي مثال ، د هرې موضوع د کارکوونکو شمیر یا د ویشلو په اساس وړ کارکوونکي او شمیر جوړ وي.  
په لومړۍ مرحله باندې بحث کوو.

که ۴۰٪ کارکوونکي په لومړۍ موضوع کې وي، وروسته ۴۰ فیصده ۱۵۰۰۰ ډالره په موضع پورې اړه لري او یا ۶۰۰۰ ډالره چې د لگښت په لومړۍ موضع ویشل شوي وي او ۶۰ فیصده باقی پاتې وي او یا ۹۰۰۰ ډالره په دویمې موضع وېشل شوي وي ، ټول وېشل شوي لگښتونه د هغوی د فیصدي د برخې په اساس ویشل شوي وي.

په دې ترتیب ټول ۱۵۰۰۰ ډالره چې په مواضعو وېشل شوي وي، شمیر دی.

#### ولې لگښتونه وېشل کېږي؟

په موسسو کې د لگښت د ویشلو لپاره ډیر مثالونه موجود دي، د تولید مشترک لگښت یو عمومي لگښت دی، چې ډیر وخت د تولید کوونکو لخوا په هر واحد وېشل کېږي.

دغه ویش یا تقسیم د مالي راپور د ورکولو لپاره اړین دی ، لویې موسسې د مرکزي دفترانو لگښتونه په انفرادي څانګو وېشي، د مثال په توګه: د Kmant شرکت یو مدیر چې د خورده فروشي څه له پاسه ۲۵۰۰ لویې مغازې لري راته وویل: د شرکت د دفترانو د لگښتونو په ویشلو کې هرمدیر باید په دې پوه شي چې په دې پیسو کې مشترک لگښتونه وجود لري او باید د انفرادي مغازو له لارې جبران شي، ترڅو د شرکت ګټه په عمومي توګه خوندي وساتو. د ویشلو دغه طریقه په اداره کې د یوې مهمې طریقي په توګه په کار اچول کېږي.

د لویې شتمنۍ فرسایش ( خرابوالی ) په مالیه کې د راپور ورکولو د لگښت د ویشلو یو بل شکل دی ، د فرسایش هدف دادی ترڅو د شتمني اصلي لگښت په زماني دورو ووېشي، چې دغه شتمني د عوایدو په لاسته راتلو کې مرسته کونکې ده.

په لنډ ډول وېشل په مختلفو دلایلو اړین دي، د نقدي جریان (Cosh Flow) د وېشلو اغیزې او د وېشلو معیار باید په دقیقه توګه وټاکل شي، په دې معنا چې د وېشلو د معیار په وخت کې باید جدي پام وشي.

## ۷\_۲: د مصرف د توزيع طبيعت النفسي

د هغو عمومي مصارفو د تصديق پراساس چې دارايي ( شتمني ) په دوو او يا هم تر دوو ډيرو موضعو مصارف دي، دا امکان لري چې په يو ډول فردي قضاوتونو توزيع شي. په اختياري او النفسي توگه د انتخاب د معيارونو ټاكل ددې لامل شوي، تر څو منتقدین ادعا وكړي چې شايد د مصارفو په توزيع كې په لوی لاس او اختياري توگه تېروتنه شویده او ددې لامل شي چې په راپوروركونه كې اشتباه وكړي او يا هم په تصميم نيونه كې ضعف رامینځته كړي.

له دغو ستونزو سره سره د شركت د توزيع د مصرف په اړه يوې مطالعې يا څيړنې دا بډولې دي چې د احصايه اخیستنې ۸۴٪ شركتونو د مركزي دفترينو مصارف د تصديو په مواضع توزيع كې تصدي شويدي. مطالعې بډولې دي چې د مديرانو په وينا د مصارفو د توزيع له پاره هدف گډ مشترك مصارف دي او ددغو مصارفو جبران د مفادو ( گټې ) څخه لاسته راوړی شي.

### د لگښت وپشلو میتودونه.

**لومړۍ مرحله:** د لگښت د وپشلو مرحلې په دوه برخو تقسیم شوې دي. په لومړۍ مرحله كې لگښتونه د توليدي فعاليتونو په مركزونو وپشل كيږي. په دوهمه مرحله كې لگښتونه په ټول فعاليت وېشي. په دې فصل كې لومړۍ مرحلې ته پام كوو.

### د خدمت د موضع طبيعت:

د خدمت موضع: هغه موضع چې د خدمت په فعاليت خونو كې په نورو فرعي موضوعاتو كې وړاندې كيږي.

**د گټې اخیستونكي موضع:** هغه موضع چې د خدمت د ترلاسه شوي موضع څخه گټه اخلي. د خدمت موضع: هغه موضع ته ويل كيږي چې لاسته راوړنې نورو موضع گانوته وړاندې كوي. **د گټې اخیستنې موضع:** د گټې اخیستنې موضع هم كولاى شي د خدمت يوه بله موضع وي، تجارتي، خدماتي او توليدي موسسې ټولې د توليد او پلورلو مواضع لري

د خدمت د موضع د بازار موندنې او توليد لپاره ډير مثالونه شته، چې عبارت دي له:

موسسه	د توليد موضع	د خدمت موضع
منفكچرينگ پلانت	مونتاژ	ساتنه
مارشال فيلدرز	سپورتي جامې	د عددونو اومعلوماتو طبقه بندي
عمومي روغتون	مايوچست عاجل اتاق	كالي مينځل
شهر مبابى	د ښار پاركونه	د نقلیه وسايطو پاكول

**تولیدي موضع:** هغه اصطلاح چې د تولید د موضوعو لپاره په صنعتي او تولیدي موسسو کې ورڅخه گټه اخیستل کېږي، لکه د مونتاژ موضع. د لگښت مرکز: د لگښت یو وسطي مرکز چې لگښتونه یې په موسسه کې په نورو موضع کانو ویشل کېږي.

**د لگښت وروستی مرکز:** د لگښت یو مرکز لکه د تولید او بازار موندنې موضع چې د لگښتونو څخه یې د لگښت په نورو موضوعو ویشل کېږي.

د جوړونې او تولید اصطلاح مترادفه نه ده، تولید د جوړونې څخه لوی دی، په دې کتاب کې چې د جوړونې په اړه خبرې کوو، په ځانگړې توگه به زموږ هدف د هغو موسساتو په اړه وي، چې امتعه تولید وي. لکه د یوه مونتاژ موضع، دا د تولیدي موضع یو مثال دی چې په خدماتي موسسې کې عبارت دی له د حرفې په حساب کې د شرکت د مالیاتو موضع. دیلویټ Deloitte او تاوچ Toueh، د خدمت موضع کله ناکله د مصرف د ارتباطي موضوعو په نوم هم یادېږي، او دا هغه وخت وي چې د تولید موضع او بازار موندنه د مصرف وروستي مرکزونه وي.

باید پوه شو چې موږ د مصرف د وېش په اړه یوه ډیره پېچلې او ستونزمنه شرح وړاندې کوو. د استفاده کونکو موضوعو د توزیع ورکولو له پاره معیاري ټاکنه:

### د توزیع د معیار ټاکل:

د توزیع اساس: هغه معیار چې په مرسته یې نا مستقیم او یا گډ لگښتونه د دوو یا څو لگښتي موضوعگانو تر منځ ویشل کېږي

محرك لگښت : د یو ډول تولیدي فعالیت د لگښت محرک یا لامل دی.

مشترک مصارف به د څلورگونو گروپونو په داخل کې ( وروسته توضع کېږي ) تقسیم بندي کېږي. د توزیع مشخص اساسات په عمومي توگه یو بل ته نږدې دي، د توزیع یو معیار په عمومي توگه د مصرف له موضوعاتو سره اړیکې لري چې معمولا غیر مستقیم مصارف او مشترک مصارف د هغه په واسطه د مصرف په موضوعاتو توزیع کېږي. د توزیع معیارونه باید د مشترکو مصارفو علتونه منعکس کړي.

د هر گډ (مشترک) مصرف له پاره کيدای شي چې د مصرف يو او يا هم تر يوه ډير د مصرف محرک د استفادې وړ وگرځي.

۱- کار - اړونده مشترک لگښتونه: په کار پورې اړونده مشترک لگښتونه ډير وختونه د استخدام کوونکو د شمير او يا کارمندانو ته په کتوسره ویشل کيږي. د کار ساعتونه، د مزد ورکول او يا مشابه کار، ارتباطي معيارونه دي. ( ۱ او ۲ شکل ۷-۲ شکل ته پام وکړی. )

۲- ماشين - اړونده مشترک لگښتونه: په ماشين پورې اړونده مشترک لگښتونه ډير وخت د ماشين د کار د وخت، د ماشين د ځای د ارزښت، د ماشينونو د شمير او يا له دوی سره د اړونده معيارونه له مخکې چې په مشابه ماشينونو کې ورڅخه گټه اخيستل کيږي، ویشل کيږي.

۳- مکان - اړونده مشترک ارزښتونه: په مکان پورې اړونده عمومي لگښتونه ډير وخت په استخدام پورې اړه لري ( په ( ۱۲ تا ۱۶ ماده) شکل ۲-۷ ته وگورئ )

۴- خدمت - اړونده عمومي لگښتونه: په خدمت پورې اړوند، مشترک لگښتونه کولای شي د مقدار او وخت په ارزښت او په خدمت پورې اړونده معيارونو وویشل شي، ده ۱۶ تا ۱۲ ماده، په دې شکل کې ۲-۷ وگورئ ).

مدیران غواړي چې د لاندې درې گونو معيارونو څخه په گټې اخيستني سره د مناسبې ویشني يو اساس پيدا کړي.

۱- له پيښې سره ارتباط: د امکان په صورت کې غواړي د لگښت او موضوع ترمنځ يوه اغيزمنه اړيکه پيدا کړي. د مثال په توگه: هرکله چې د يوې الوتکې ساتنه د الوتونو وخت ته په کتوسره ترسره شي، او وروسته د پرواز ساعتونه، د ساتنې د لگښتونو مناسبو معيارونو ته په کتوسره مشخص کيږي.

۲- د گټې ترلاسه کول: په هغه صورت کې چې يوه اړيکه د لگښت له موضوع سره د لگښتونو د موندلو لپاره ونه موندل شي، د توزيع د يوه معيار ټاکل، د گټې د ترلاسه کولو لپاره کولای شي يوه طريقه ووسي.

د مثال په توگه دکارکوونکو د روزنې لگښت د کیفیت د لورلو په خاطر نه، بايد يومشخص محصول وي، خو د محصول گټه بايد د ښوونيز پروگرام د اثر له امله پورته شي.

۳- د منلو قابليت: په هغه صورت کې چې مدیران د يوه توزيعي معيار سره چې د توليد يا د گټې د ترلاسه کولو لپاره موافقې ته ونه رسېږي، نودوی بايد يو توزيعي معيار چې د منلو وړ وي وټاکي، د مثال په توگه: د اړونده مکان د توزيع لپاره لکه د يوه کور په ساتنه کې چې د طولي معيار پراساس د لگښت وپشل وي، په ۷-۲ شکل کې د لگښتونو ویشل ښيي.

د ۷-۲ شکل کې د مشترکو لگښتونو د اساساتو ویشل.

مشترک (ګډ) لگښتونه	د توزیع لپاره ځانګړی معیار
د کار په ارتباط کې:	
۱- سرپرستی	د مستخدمینو شمیر
۲- د پرسونل خدمات	د معاش ورکول یا د مستخدمینو د کاري ساعتونو شمیر
د ماشین په اړه:	
۳- د تجهیزاتو بیمه	د تجهیزاتو ارزښت
۴- د تجهیزاتو مالیه	د تجهیزاتو ارزښت
۵- د تجهیزاتو فرسایش ( خرابېدل)	د ماشین د کار ساعتونه او د ارزښت تجهیزات
۶- د تجهیزاتو ساتنه	د ماشینونو شمیر، د ماشینونو ساعتونه
د مکان په اړه ارتباط:	
۷- د ساختمان اجاره	د ګټې اخیستنې وړمکان
۸- د ګټې اخیستنې وړمکان بیمه	د ګټې اخیستنې وړمکان
۹- بخاری، اوکولر	د ګټې اخیستنې وړمکان، د ګټې اخیستنې مقدار
۱۰- د اجارې حق الامتياز	د ګټې اخیستنې وړمکان، مطلوب مکان
۱۱- د داخلي تعمیر ساتنه	د ګټې اخیستنې وړمکان
د خدمت په اړه:	
۱۲- کمکی مواد	مقدار یا د موادو ارزښت
۱۳- د جامو مینځل	د مینځل شوي امتعې وزن
۱۴- دفتر داري او محاسبه	د اسنادو شمیر
۱۵- غیر مستقیم مواد	د مستقیمو موادو ارزښت
۱۶- خوراک	د غذا تعداد ( شمېر)

د خدمتي موضوعو د لگښتونو د ویشلو میتودونه.

په دې برخه کې د خدمت د موضوع د ویشلو درې مشترک لگښتونه بیانوو:

مستقیم میتود، مرحله یی او د طریقې میتود، چې موږ د آسانې پوهیدنې لپاره یو مثال وړاندې کوو، مثال د یوې تولیدي کمپنۍ په اړه دی، په پام کې ونیسي چې همدا میتودونه کولای شي چې په غیر تولیدي کمپنیو کې هم ورڅخه ګټه واخیستل شي.

فکر وکړئ چې د آل تکنیک تولیدي کمپنۍ د خدمت د موضوع یوه لاره ده، د انجینرۍ خدمات S۱ د ځای خدمات S۲ د کارخانې سرپرستي S۳، لگښتونه ثبت شوي، د خدمت په دې موضوع کې په دوه تولیدي موضوع ګانو P۱ او P۲ او د پلورنې یوه موضوع P۳ وېشل کېږي. ټولې شپږ ګونې موضوع ګانې په ساختمان وېشو.

د آل تکنیک تولیدي شرکت د تولید په موضوعو باندې لگښتونه په دوه موخو تقسیموي.

- ۱- د خپلو محصولاتو لپاره بازار موندنه او د تولید د لگښت پیداکول.
- ۲- د دې لپاره چې د موضوعو مدیران وهڅول شي، ترڅو د یوه بل لگښتونه تنظیم او کنټرول کړي، چې دا کار د موضوعو د مستقیم کنټرول د امر خلاف کار دی.

هره موضوع د مصرف د منځني مرکز خدمت یا داسې ځای دی چې په هغه کې مصارف د مخارجو تر عنوان لاندې ثبت کیږي. وروسته بیا د مصارفو په نورو مرکزونو باندې وېشل کیږي. د ال تخنیک د شرکت لپاره د انجنیري خدماتو موضوع ۵۱ د هغو کارمندانو د د موضوعو له مخې چې نورو موضوعو ته خدمت وړاندې کوي، توزیع شويدي. د ۵۲ د مکاني خدماتو موضوع د استفادې وړ ساحې په اساس، د استفاده کونکو د موضوع له مخې، او د ۵۳ د سرپرستي خدماتو د مواضع پر اساس د مواضع د کارگرانو په پام کې نیولو سره توزیع شويدي.

### د وېشلو (توزیع) معیارونه

۳-۷ شکل د مصرف د توزیع اساسات د خدمت د هرې مواضع او د وېشل شویو مصارفو فیصدي د استفاده کونکو د مواضع له پاره راښيي. د بیلگې په توګه:

د انجنیري د مصارفو د توزیع موضوع د تیرو شویو کاري ساعتونو د خدمت د مواضع په اساس د هراستفاده کونکي مواضع ته په کتو سره وېشل شويدي. د انجنیري مواضع د کاري دورې له پاره ۱۴۰۰۰ ساعتونه، تولیدي مواضع p۱، او ۵۶۰۰۰ ساعتونه د p۲ تولیدي مواضع له پاره په پام کې نیول شويدي، د انجنیري د تولید ۲۰٪ په p۱ مواضع توزیع شويدي.

(۲۰ فیصد = ۵۶۰۰۰ کاري ساعتونه + ۱۴۰۰۰ کاري ساعتونه / ۱۴۰۰۰ کاري ساعتونه)

له دې سره ۸۰٪ نور په p۲ معمولا یو رنگه میتودونه د فیصديو د پیدا کولو له پاره د کارخانې دمکاني خدماتو د معلومولو په منظور او د کارخانې د سرپرتي له پاره د استفادې په هدف په پام کې نیول شويدي. دا فیصدي په ۷\_۳ شکل کې ښودل شويدي. له دې فیصدي څخه مو په لاندې مثالونو کې ګټه اخیستې ده.

#### مستقیم میتود:

دا یو مصرفي توزیعي میتود دی چې د خدمت مواضع نورو استفاده کونکو موضوعو ته روښانه کوي، او د استفاده شوی خدمت نوري مواضع په پام کې نه نیسي.

۷\_۴ شکل پېژندل شوي مصارف او تقسیمات، د مستقیم میتود په واسطه راښيي. د لومړي خدمت د مواضع، مستقیم مصارف په هغه مواضع کې ثبت کیږي. دا مصارف د حساباتو د دبت د مواضع په برخه کې ښودل کیږي. وروسته بیا د خدمت د مواضع مصارف، استفاده کونکي مواضع ته په کتو سره توزیع کیږي.

د مستقیم میتود څخه په استفادې سره د خدمت د مواضع د مصارفو تر مینځ د مصارفو هیڅ ډول توزیع نشته.

د ال تخنیک په تولیدي شرکت کې د مصرف د توزیع مستقیم میتود په هغه مثال کې شرح کولای شو چې په ۷\_۵ شکل کې ښودل شويدي.

۷\_۳ شکل د خدمت مواضع مصارفو د توزیع معیارونه راپه گوته کوي. د ال تخنیکي تولیدي شرکت، د S۱ د انجنیري خدمت موضع.

### د توزیع معیار:

انجنیري خدمت، د استفاده کونکي په هر بشپړ شوي کاري ساعت کې. د استفاده کونکي موضع انجنیري خدمات ساعتونه

مجموعي فیصدي

استفاده شوی کار.

	P۱
۰,۲	۱۴۰۰
	P۲
۰,۸	۵۶۰۰۰
	P۳
-	-
۱۰۰	مجموعه
	۷۰۰۰

### د مکاني خدماتو موضع S۲

د توزیع معیار: ساحه د ( متر مربعې ) په اساس د استفاده کونکي په هره موضع کې

د استفاده کونکي موضع د مړیني له مخې اندازه مجموعي فیصدي

۰,۳۲	۸۰۰۰۰	P۱
۰,۲۴	۶۰۰۰۰	P۲
۰,۲۴	۶۰۰۰۰	P۳
۰,۰۸	۲۰۰۰۰	SI
۰,۱۲	۳۰۰۰۰	S۳



## د کارخانې سرپرستي S۳

د توزیع معیار: دگټې اخیستو د مواضع د کلني معاش لست.

د استفاده کونکي موضع      د معاشونو مقدار      مجموعي فیصدي

۰,۴۵	۳۶۰۰۰۰	P۱
۰,۳	۲۴۰۰۰۰	P۲
-	-	P۳
۰,۱۵	۱۲۰۰۰۰	SI
۰,۱۰	۸۰۰۰۰	S۳
۱۰۰	۸۰۰۰۰	مجموع

## د انجيزۍ د موضع د لگښتونو ویشل ( توزیع )

۳۶۰۰۰ ډالره په توليدي مواضعو باندې د انجيزۍ خدمتونو د لگښتونو ویشل P۱, P۲ او P۳ د کار د ساعتونو په اساس ویشل کېږي.

د ترلاسه شويو اطلاعاتو پربنسټ، چې په دې P۱ ۷-۳ شکل کې ۲۰ فیصده او P۲ ۸۰ فیصده د خدمت د موضوع د کار د ساعتونو S۱ گټه اخیستل کېږي. د مارکيټنگ موضوع P۳ کوم خدمت پیدا نه کړای شو.

د انجيزۍ د خدمت د موضوع د لگښتونو ویشل S۱ په دې ترتیب آسان شوی.

$$P1 \text{-----} 36000 \times 20\% = 7200$$

$$P2 \text{-----} 36000 \times 80\% = 28800$$

$$\text{-----} 36000 \times 100\% \text{مجموعه}$$

د دې فیصدي په اساس د خدمت د موضوع لگښت S۱ ویشل کېږي. د ۷-۵ شکل مطابق )

د خدمت S۱ مطالعه کړئ )

## د مکاني وضع شوي خدمت د لگښت ویشل

د وضع شوي مکاني خدمت د لگښت ویشل مستقیم تناسب د نیول شويو ساحو د فیصدي په اساس په جلا توګه د مربع او فټ په واسطه ویشل کېږي.

په مواضعو کې په فټ او مربع باندې اندازه شوې فیصدي P۱, P۲ او P۳. په ۷-۳ شکل کې ورکول شوی ارقام عبارت دی له:

$$P1 \quad 0,32$$

$$P2 \quad 0,24$$

$$P3 \quad 0,24$$

$$\text{مجموعه} \quad 0,8$$

په هغه صورت کې چې دا ۱۰۰٪ حساب کړو نو ویلای شو چې:

$$P_1 \% \dots\dots\dots ۴۰ = ۰,۳۲ \div ۰,۸$$

$$P_2 \% \dots\dots\dots ۳۰ = ۰,۲۴ \div ۰,۸$$

$$P_3 \% \dots\dots\dots ۳۴ = ۰,۲۴ \div ۰,۸$$

$$= ۱۰۰۰۰۰\% \text{ مجموعه}$$

لکه څرنګه چې په ۷-۵ شکل کې وښودل شول، په معمولي ډول د لګښتونو د ویشلو لپاره ، د مکاني خدماتو څخه ګټه نه ده اخیستل شوې.

د ۵۲ شکل ته پام وکړئ.

د کارخانې د سرپرستۍ موضوع د لګښتونو ویشل ( سوپروایزري )

همدا محاسبې د لګښتونو د ویشلو لپاره رامنځته کېږي چې د کار د مزد په اساس ویشل کېږي.

د ۷-۳ شکل ته پام وکړئ.

۰,۴۵	P۱
۰,۳۰	P۲
۰,۰۰	P۳
۰,۷۵	مجموعه

هغه وخت چې دا ۱۰۰ فیصده حساب کړو، نو ویلای شو چې :

$\%۶۰ = ۰,۴۵ \div ۰,۷۵$	P۱
$\%۴۰ = ۰,۳ \div ۰,۷۵$	P۲
$\%۰ = ۰ \div ۰,۷۵$	P۳
$\%۱۰۰$	مجموعه

دغه فیصدۍ په معمولي ډول د خدمتونو د موضوعاتو د ویشلو لپاره ( لکه څرنګه چې په

۷-۵ شکل کې هم ولیدل شول) ګټه ورڅخه اخیستل کېږي ، د کارخانې ۵۳ شکل ته پام وکړئ.

د ۷-۵ په شکل کې د مستقیم میتود د لګښت د ویشلو محاسبه:

د انتقال وړ ویشل (توزیع)	د A فیصدۍ
د مواضعو مستقیم لګښتونه P۱ P۲ P۳	مواضع خدمت

۰,۰	۰,۸	۰,۲	۶۰۰۰	د انجینیرۍ د خدمت موضع (S۱)
	۰,۳	۰,۳	۸۴۰۰۰	دمکاني خدمت موضع (S۲)
۰,۰	۰,۴	۰,۶	۲۵۰۰	د سرپرستۍ موضع (S۳)

### د B عنوان د لگښت د ویشلو مستقیم میتود:

تر	له			د خدمت مواضع
P۳	P۲	P۱	مبلغ	
۰	۲۸۸۰۰	۷۲۰۰	۳۶۰۰۰	د انجینیرۍ موضع (S۱)
۲۵۲۰۰	۲۵۲۰۰	۳۶۰۰۰	۸۴۰۰۰	د مکانی خدماتو موضع (S۲)
۰	۱۰۰۰۰	۱۵۰۰۰	۲۵۰۰۰	د سرپرستۍ موضع (S۳)
۲۵۲۰۰	۶۴۰۰۰	۵۵۸۰۰	۱۴۵۰۰۰	ویشل شوې موضع

### د C عنوان: ټاکل کیدونکې اضافی محاسبه

ویشل شوې پیسې	د A خانګې فیصدي	هغه پیسې چې ویشل شوې دي
۷۲۰۰	= ۰,۲	۳۶۰۰۰ ×
۳۳۶۰۰	= ۰,۴	۸۴۰۰۰ ×
۱۵۰۰۰	= ۰,۶	۲۵۰۰۰ ×

هغه وخت چې فیصدي محاسبه شي، د لګښتونو ځانګړي کول د لګښتونو د ویشلو په واسطه چې په ۷-۵ شکل کې هم وښودل شول، زیاتیري، \$۳۶۰۰۰ ډالره د انجینیرۍ د موضع د خدمت لګښتونه، او همداراز له ۷۲۰۰ یا د (۲۰ سلنې) له جملې څخه په مشترکو تولیدي لګښتونو ۲۸۸۰۰ یا په مشترکو تولیدي لګښتونو P۱ او یا ۸۰ فیصده مشترک تولید P۲ ویشل کېږي، مجموعي ویشل شوی لګښت ۳۶۰۰۰ یا ۲۸۸۰۰ + ۷۲۰۰ د انجینیرۍ مصرف د موضع له مجموعي مصارفو سره برابر دي. د منځنۍ موضع (سجش ۱۰۰٪ دا نتیجه تایدوي). C, B برخې د مصارفو توزیع دوو نورو خدماتي مرکزونو ته شرح کوي. د خدمتي موضع ټول لګښتونه چې پر نورو مواضعو باندې ویشل شوي وي، له ۵۵۸۰۰ څخه عبارت دي. د تولیدي موضع لپاره P۱ او د ۶۴۰۰۰ تولیدي موضع لپاره P۲ او د ۲۵۲۰۰ بازار موندنې موضع لپاره P۳.

### د مستقیم میتود محدودیتونه:

ځینې وختونه مستقیم میتود د یوې موضوع په بلې موضوع باندې، وړاندې شوي خدمت ته

په پام سره تر انتقاد لاندې راځي، که د لگښت د ویشلو هدف، د موضوعو غیر مستقیم کنټرول وي، نو په دې صورت کې د دې سیستم ستونزه په دې کې ده، چې: هغه لگښتونه چې په خپله خدمت موضوعو کې رامنځته شوي وي او د بلې موضوع په واسطه ورڅخه گټه اخیستل کېږي، ورته په کمه سترگه کتل کېږي. د دې ستونزې د حل لپاره د خدمت د موضوعو د لگښتونو د مرحلې د ویشلو د میتود د رامنځته کیدو لامل گرځي.

**مرحله یی میتود:** مرحله یی میتود د لگښت د ویشلو یو میتود دی، چې د خدمت د موضوعو ترمنځ د خدماتو ویشل توزیع کوي.

ویشل په معمولي ډول له خدمتي موضوع څخه پیلېږي، هغه دا چې د مجموعي خدماتو لویه موضوع، نورو موضوعو گانوته وړاندې کوي، او یا د مجموعي خدماتو لویه برخه نورو موضوعو گانوته وړاندې کوي، کله چې توزیع د خدماتو د یوې موضوع څخه رامنځته کېږي او وروسته هغه ویشنه یا توزیع په موضوع باندې تر سره کېږي، ځکه د خدمت یوه موضوع چې نورو موضوعو گانوته خدمات وړاندې کوي او همداراز د هغې موضوع خدمات پیدا کوي.

د وړاندیز شوې توزیع د طریقي په وړاندې کولو سره مونږ کولای شو هغه رابطې چې د توزیع په مراحلو کې ورته پام نه دی شوې کمی کړو. د مثال په توگه: هغه وخت چې مستقیم میتود د آل تکنیک په میتود کې د گټې اخیستنې وړ وگرځي، لگښتونه د کارخانې د سرپرستۍ له موضوع څخه په ساختماني موضوع ویشل کېږي او نه ددې برعکس چې په لاندې ډول بیان شوي دي.

د ال تکنیک شرکت د موضوعو د خدماتو څیړل ښیي چې د کار خانې سرپرستي ۲۵ فیصده خپله خدمات نورو موضوعو ته وړاندې کوي. په داسې حال کې چې دمکانی خدمت موضوع ۲۰ فیصده خپله خدمات نورو موضوعو ته وړاندې کوي، د ۷-۳ شکل ته وگورئ چې د انجینري موضوع خپله هیڅ ډول خدمات نورو موضوعو ته نه وړاندې کوي.

په مرحله یی توزیع کې دسته بندي د وړاندې شویو خدماتو په رڼا کې د خدمت په نورو موضوعو عبارت دی له:

درجه	د خدمت وضع
۱-	د کارخانې سرپرستي (s۳)
۲-	مکانی خدمت (s۲)
۳-	انجینري (s۱)

د کارخانې د سرپرستۍ موضعي لگښتونه کيدای شي چې د خدمت پر ټولو موضوعو چې د دغې موضع له خدمتونو څخه گټه اخلي توزیع شي. حال دا چې د مکاني خدمتونو موضعي لگښتونه يوازې خدمتي موضع ته چې لاندې يې د توزیع درجه شته، توزیع کيږي. دا په یاد ولری چې د زماني پراویز ویش تر عنوان لاندې چې د يوې خدمتي موضع لگښتونه پر نورو موضوعو توزیع شوي وي، بيا ورباندې نور لگښتونه نشي ویشل کيدای.

د آل تکنیک توليدي شرکت.

د الف عنوان: فیصدی.

مخ پر زیاتیدونکې فیصدي.

د خدمت واضع	مستقیم مصارف	S <sub>3</sub>	S <sub>2</sub>	S <sub>1</sub>	P <sub>1</sub>	P <sub>2</sub>	P <sub>3</sub> مواضع
S <sub>3</sub>	۲۵۰۰۰	۰	۰,۱	۰,۱۵	۰,۴۵	۰,۳	۰
S <sub>2</sub>	۸۴۰۰۰	۰	۰	۰,۰۹	۰,۳۷	۰,۲۷	۰,۲۷
S <sub>1</sub>	۳۶۰۰۰	۰	۰	۰	۰,۲	۰,۸	۰
	۱۴۵۰۰۰ ډالره						

د ب عنوان: د مرحله یی میتود توزیع

د لگښت توزیع:

له	S <sub>3</sub>	S <sub>2</sub>	S <sub>1</sub>	P <sub>1</sub>	P <sub>2</sub>	P <sub>3</sub>
مستقیم لگښتونه						
د خدمت موضع	۲۵۰۰۰	۸۴۰۰۰	۳۶۰۰۰			
مصارف موضع S <sub>3</sub>	(۲۵۰۰۰)	۰۰۲۵	۳۷۵۰	۱۱۲۵۰	۷۵۰۰	۰
مصارف موضع S <sub>2</sub>		۸۶۵۰۰	۷۷۸۵	۳۲۰۰۵	۲۳۳۵۵	۲۳۳۵۵
مصارف موضع S <sub>1</sub>			۴۷۵۳۵	۹۵۰۷	۳۸۰۲۸	۰
				۵۲۷۶۲	۶۸۸۸۳	۲۳۳۵۵s

د مکاني خدماتو د موضع د لگښتونو توزیع

د مکاني خدماتو دلگښتونو د ویشلو په محاسبه کې د لگښتونو د مرحله یی میتود په پام کې نه نیول کيږي ځکه د دې موضع وړاندې لگښتونه ویشل شوي دي. نتیجه دا ده چې د مکاني خدماتو د مصارفو موضع فیصدی مخکې توزیع شوېده. د انجنیري موضع په ۲۰۰۰۰ فته مربع استفاده شوې او د دې موضوع په مرسته ښودل شويدي (۷\_۳ شکل). او د ۲۲۰۰۰۰ فته مربع

په واسطه په اساس د ( ۲۵۰۰۰۰ فته مربع، مجموعي منفي ۳۰۰۰۰ د کارخانې د سرپرستي موضع په واسطه تصرف شوې ساحه ) ارايه کيږي. نتيجه تقريبا ۹ فيصده ده.

### له وضعه شوي مکانی خدمت څخه مجموعي ویشل شوي خدمات

۸۶۵۰۰ افغانۍ دی چې له ( ۴۰۰۰ ) ډالرو سره برابر دي، د مستقیمو لگښتونو د حاصل د جمعې سره همداراز ۲۵۰۰ ډالره د کارخانې د سرپرستۍ موضوع او همداراز د انجنیرۍ د انتقال موضع له ۸۶۵۰۰ ډالره څخه ۹ فیصده ده چې له ۷۷۸۵ ډالره سره برابره ده، په دې ترتیب خدماتو د موضع لگښتونه ۱ په ۶-۷ شکل کې ښودل کيږي.

### د ۵۱ انجنیري موضعی لگښتونو ویش

د ۳-۷ شکل د توضیحاتو له مخې د انجنیرۍ موضعي ۲۰٪ تولیدات د توليدي p۱ موضع او ۸۰٪ د توليدي p۲ موضع په مرسته کارول شوي دي. دغه خدمتونه د نورو مواضعو په مرسته نه دي کارول شوي. نو دا ټول مستقیماً د کاروونکي پر مواضعو ویشل شوي وو. (۲۰٪ پر p۱ او ۸۰ سلنه پر p۲).

په پراویز میتود کې د لگښتون جریان د دیاگرام په مرسته په VE-۷ بڼه کې ښودل شوی دی. په پام کې ولرئ چې د VE-۷ بڼه د ۴-۶ بڼې سره چې د لگښت جریان یې د مستقیم میتود په مرسته څرگند او، توپیر لري. ځکه ځینې لگښتونه د خدمت له یوې موضع نه د خدمت بلې موضع ته لیردیري، په ټول کې د خدمت پر مواضعو باندې ویشل شوي لگښتونه یوازې د خدمتی مواضع مستقیم لگښتونه نه دي، بلکې ټول هغه ویشل شوي لگښتونه پکې شاملیږي چې پرې د خدمت مواضع ویشل شوي وي.

### د پراویز میتود محدودیتونه

پراویز میتود د مستقیم میتود په پرتله د پام وړ ویش لري، ځکه دا میتود څرگندوي چې د خدمت ځینې مواضع د نورو خدمتي مواضعو د کاروونکو په توګه وي. حال دا چې دغه میتود دوه اړخیز خدمتونه نشي توپیر کولی.

د مثال په ډول: د مکاني خدماتو موضع او د کارخانې سرپرستي موضع، دواړه یو بل ته خدمتونه چمتو کړل او ګټه یې ترې واخسته، که چیرې د استفادې ګټه او زیان د لگښت له ویش څخه وشمېرل شي، نو په دغسې حالت کې پراویز میتود لزوماً له مستقیم میتود څخه غوره نه دی. یوه کمپنۍ له پخوا نه مستقیم میتود کاروي، شاید د میتودونو بدلون غیر اقتصادي وګڼي، په ځانګړي ډول که د لگښت د ویش موخه یوازې د موجودۍ ارزونه او بهرنی مالي راپور ورکول وي.

### دوه اړخيزه ( متقابل ) ميتود:

د خدماتو د ويشلو دغه ميتود چې په متقابله توگه تبادله کيږي، تر بحث او څيړنې لاندې نيسي. دوه اړخيزه ميتود په مرحله يي مستقيم ميتود کې شته محدوديتونه د لگښتونو په دوه اړخيزه لگښتونو کې روښانه کوي، کله چې د خدمت مواضع، متقابل خدمت يو پر بل سرته رسوي، ټول وړاندې شوي خدمات د خدمت د مواضعو په واسطه په نورو مواضعو باندې تشخيص کيږي. په دوه اړخيزه ميتود کې د توليد لگښت، بازار موندنه او د خدمت د موضوع لگښتونه د معادلې په شکل ليکل شوي وي.

لگښتونه چې په نورو مواضعو ويشل شوي وي + د خدمت د موضوع مستقيم لگښت =  
مجموعي لگښتونه.

وروسته دمعادلاتو سيستم په يووخت کې د الجبري ميتريکس معادلاتو څخه په گټې اخيستنې سره حل کيږي، د دغو معادلاتو په حل کيدوسره د مواضعو ټول لگښتونه د خدمت په منځ کې ويشل کيږي. دغه ميتود ته دوه اړخيزه ميتود ويلای شو، ځکه د مستقيم جريان لگښت په هرو دواړه سمتو ( لورو ) کې محاسبه کوي او همدارنگه دغه ميتود د حل زمان ميتود په نوم هم ياديږي.

د مرحله يي او کليدي ميتود ترمنځ اختلاف په ۷-۷ او ۸-EV شکلونو کې ليدلای شو. پام وکړئ چې د خدماتو دوه اړخيزه ميتود د کارخانې مکاني خدمات او د سرپرستي موضوعات محاسبه کوي.

دوه اړخيزه ميتود کله چې د خدمت درې موضوع گانې او يا له هغه څخه زياتې شتون ولري د معادلاتو د حل لپاره د الجبري ميتريکس څخه گټه اخلي. د دغو معاملاتو د حل لپاره له کمپيوټر څخه هم استفاده کولای شو. د ۷-۹ په شکل کې ويشل شوي لگښتونه، د توليد اوبازار موندنې په مواضعو او په هرو درې گونو ميتودونو د آل تکنیک توليدي شرکت ته چمتوکوي. نو تاسو د ويشل شويو لگښتونو اغيزې په گټه اخيستونکو مواضعو باندې ليدلای شئ.

۷-۸ شکل کې د دوه اړخیزه میتود د لگښت د جریان ویشل.

د آل تکنیک تولیدي شرکت

د خدمت مواضع

موضع انجینیري S1

په تولیدي مشترکو مصارفو وېشل شوی P1 P2	د انجینیري د موضع له مستقیمو مصارفو څخه پیدا شوي: د کارخانې د مکاني خدماتو موضع مکاني خدماتي موضع S2
مکاني خدماتي موضع S2	
په تولیدي مصارفو وېشل شوي: P1 P2 بازاریابی P3 د انجینیري موضع S1 د کارخانې سرپرستي S3	د مکاني خدماتو مستقیم مصارف چې له مشترکو تولیدي مصارفو څخه په لاس راغلي، د سرپرستي موضع
د کارخانې د سرپرستي موضع S3	
په مشترکو تولیدي مصارفو وېشل شوي P1 P2 د انجینیري خدماتو موضع S3 ساختماني موضع S2	د کارخانې د سرپرستي د مستقیمو مصارفو موضع چې استفاده شوي وي. د مکاني خدماتو موضع

۷-۹ شکل: توزیع شوي ډالري مبلغ ، د ال تکنیک د تولیدي شرکت هر یو میتود تر اغېرې لاندې، توزیع شوي خدمات.

مواضع	مستقیم میتود	مرحله لرونکی میتود	دوه اړخیزه میتود (الف)
P1	۵۵۸۰۰	۵۳۳۶۱	۵۲۷۶۲
P2	۶۴۰۰۰	۶۸۸۸۳	۷۰۳۲۸
P3	۲۵۲۰۰	۲۳۳۵۵	۲۱۰۱۱
مجموعه	۱۴۵۰۰۰	۱۴۵۰۰۰	۱۴۵۰۰۰



الف: دغه لگښتونه ددې فصل سره په ضميمه کولو کې محاسبه کېږي. دوه اړخيزه میتود د الجبري معادلو څخه په گټې اخیستنې سره حل کولای شو، خو په دې شرط چې د خدمت دوې موضع موجودي وي. د توزیع یا ویشلو ستونزې یواځې د الجبري معادلو څخه په گټې اخیستنې سره حل کولای شو. ددې لپاره چې وښیو چې څرنگه دا عمل سرته رسوو، په دې اړه موږ یو ساده مثال وړاندې کوو. فرض کړی چې یو شرکت د خدمت دوه موضع  $s_1$  او  $s_2$  او درې تولیدی موضوع گانې  $p_1, p_2, p_3$  لري، او  $p_3$  په مستقیمو لگښتونو او د لاندې توزیع په فیصدۍ بیانوي.

$P_3$	$P_2$	$P_1$	$S_2$	$S_1$		
۱۰٪	۳۰٪	۳۰٪	۳۰٪	-	۷۹۰۰۰	$S_1$
۶۰٪	۱۵٪	۱۵٪	-	۱۰٪	۲۶۰۰۰	$S_2$

د خدمت د دوه گونو مواضعو لگښتونه کولای شو په لاندې معادلو کې بیان کړو. هغه لگښتونه چې د خدمت په موضع وویشل شي + د خدمت د موضوع مستقیم لگښتونه = مجموعي لگښتونه.

$$I \quad S_2 \quad ۰,۱+۷۹۰۰۰=S_1$$

$$II \quad S_1 \quad ۰,۳+۲۶۰۰۰=S_2$$

دوه مجهوله معادلې چې کولای شي، د تعویض په توگه حل شي. د (I) معادلې په دننه کې د (II) معادلې په تعویض سره ویلای شو چې:

$$S_1 \quad ۰,۳+۲۶۰۰۰+۷۹۰۰۰=(۰,۳۵۱+۲۶۰۰۰)۰,۱+۷۹۰۰۰=S_1$$

$$۸۱۶۰۰=S_1 \quad ۰,۹۷$$

$$۸۴۱۲۴=۰,۹۷/۸۱۶۰۰=S_1$$

او اوس له  $S_1$  ارزښت په (II) معادله کې تعویض کوو او بیا وایو چې:

$$(۸۴۱۲۴)۰,۳+۲۶۰۰۰=S_2$$

$$۲۵۲۳۷+۲۶۰۰۰=S_2$$

$$۵۱۲۳۷=S_2$$

په دې صورت کې لگښتونه په یووخت کې د خدمت د دواړو مواضعو ترمنځ ویشل کېږي. د  $۸۴۱۲۴=s_1$  ارزښت او د  $۵۱۲۳۷=s_2$  دی، چې وروسته د مجموعي لگښت په توگه ورڅخه گټه اخیستل کېږي. د خدمت مواضع باید د تولید په مواضع وویشل شي، چې توزیعات په دې شکل دی:

له مجموعی لگښتونو څخه توزیع شوي

P۳		P۲		P۱			
مبلغ	فیصدي	مبلغ	فیصدي	مبلغ	فیصدي		
۸۴۱۲	۱۰٪	۲۵۲۳۷	۳۰٪	۲۵۲۳۷	۳۰٪	۸۴۱۲۴	S۱
۳۰۷۴۲	۶۰٪	۷۶۷۸	۱۵٪	۷۶۸۷	۱۵٪	۵۱۲۳۷	S۲
۳۹۱۵۴		۳۲۹۲۳		۳۲۹۲۳			مجموعه

محاسبه

$$\begin{array}{l}
 \text{P۱ او P۲ لپاره} \\
 ۸۴۱۲۴ \times ۰,۱ = ۸۴۱۲ \\
 ۵۱۲۳۷ \times ۰,۶ = ۳۰۷۴۲ \\
 ۰,۱۵ \times ۷۶۸۶ = ۵۱۲۳۷ \\
 \\
 \text{P۳ د} \\
 ۰,۳ \times ۸۴۱۲۴ = ۲۵۲۳۷ \\
 \\
 \text{S۲ لپاره}
 \end{array}$$

د خدمت په موضوعو باندې مجموعي توزیع شوي لگښتونه په دې سره زیاتېږي:

$$(۳۹۱۵۴ + ۳۲۹۲۳ + ۳۲۹۲۳) = ۱۰۵۰۰۰$$

چې مساوي کيږي له هغو لگښتونو سره چې د خدمت د موضوعو لخوا ویشل کيږي.

$$(۷۹۰۰۰ + ۲۶۰۰۰) = ۱۰۵۰۰۰$$

### د میتودونو مقایسه

د توزیع د میتودونو د مقایسې لپاره درې طریقې وجود لري. لومړۍ طریقه :  
 آزمایشت کوو چې څرنګه هرلګښت د خدمت په ترلاسه شویو موضوعو ویشل کيږي، چې د دې  
 مسلې د روښانتیا لپاره د آل تکنیک شرکت لپاره وړاندې شوي مثال ته فکر کوو.

### دویمه طریقه:

هر نهايي ( وروستي ) توزیعي لگښتونه چې د بازار موندنې د موضوعو په تولید باندې  
 رامنځته شوي وي، آزمایشو یې، لکه څنګه چې په ۷-۹ شکل کې وښودل شول، د لگښتونو په  
 ویش به د هر ډول سیستم په کارولو سره هماغه پیسې ۱۴۵۰۰۰ د آل تکنیک شرکت لپاره لاسته  
 راځي، نو له همدې امله یې تفاوت د بازارموندنې او د تولید په موضوعو کې یواځې په ځانګړو  
 پیسو کې دی.

## د آل تکنیک تولیدي شرکت

د میتود په هره توزیع کې د لگښتونو ترلاسه شوې مواضع

د خدمت موضع	ورکړل شوي لگښتونه	مستقیم میتود	مرحله لرونکی میتود	دوه اړخیزه میتود (الف)
انجینیري S1	P1 ←	P2	-	P1
	P1 ←			
	←	P2	-	P2
ساختماني S2	S1 ←	S1	-	S1
	S3 ←	-	-	S3
	←	P1	P1	P1
	←	P2	P2	P2
سرپرستي S3	←	P3	P3	P3
	S1 ←	-	S1	S1
	S2 ←	-	S2	S2
	P1 ←	P1	P1	P2
	P1 ←		P2	P2

د دغو توزیعاتو موثر لامل دی. د مکاني خدماتو د مصارفو موضع ده. په مستقیم میتود کې مکاني استفاده د خدمت په نورو مواضعو کې په پام کې نه نیول کېږي. دا د دې لامل ګرځې چې د بازارموندنې موضع ته ډیر مصارف توزیع شي. ځکه هغه موضع د خدمت له نورو مواضعو څخه استفاده نه کوي. د بازارموندنې موضع د مصرف له توزیع څخه کمېږي او یا هم لږ صورت نیسي. د مکاني خدماتو له موضع څخه د استفادې په اساس د خدمت د نورو مواضعو له خوا تشخیص کېږي. که د مصارفو د کښته راوستو په برخه کې د اجرايوي مدیرانو څیړنې د هغوی د لیاقت او توانیې له مخې وي، هغوی به په دې کار کې د مصرف د توزیع یوې توزیع ته ترجې ورکړي. د ۷-۹ شکل په اساس د بازار موندنې موضع، دوه طرفه میتود غوره کوي او د یوې عمومي قاعدې په سترګه ورته ګوري. په دې برخه کې مختلف میتودونه شته، کله چې د خدمت په برخه کې د مواضعو فعالیتونه موجود نه وي، وروسته به د درې واړو میتودونو پایلې یو ډول راووخې.

## د اووم څپرکې د مطالبو لنډیز:

۱- د لګښت ویشلو ارزونه: د لګښت په موضع باندې د یو غیر مستقیم لګښت څخه عبارت ده، د مثال په توګه: که د یوه ساختمان د تسهیلاتو برخه ۱۵۰۰۰۰ افغانۍ قیمت ولري او د ویشلو وړ لګښتونه د غیر مستقیمو لګښتونو یا عمومي لګښتونو په توګه وشمیرل شي، او هرکله چې مور

تصميم ونيسو چې لگښتونه بايد د يو معيار پراساس وويشل شي ، مثلا، د هرې موضوع د کارمندانو تعداد د کارمندانو د توزيه د اساس د تعداد له مخې جوړيږي او مصرف موضوع دپارتمنتونه وي.

لومړۍ مرحلې ته پراختيا ورکوو: که په لومړۍ موضوع کې ۴۰٪ کارمندان وي، وروسته په دې موضوع پورې ۱۵۰۰۰۰۰ افغانۍ تعلق نيسي، او يا هم ۶۰۰۰۰۰۰ افغانۍ د لومړۍ موضوع له پاره توزيع شوی مصرف په پام کې نيول کيږي، او ۶۰٪ پاتې شوې او يا هم ۹۰۰۰۰۰۰۰ افغانۍ په دوهمه موضوع توزيع کيږي.

۲: **ولې مصارف توزيع کيږي:** په موسساتو کې د مصرف د وېش په اړه ډير مثالونه شته. توليدي مشترک مصرف، يو عمومي مصرف دی چې ډير وخت د توليدونکو له خوا د توليد په هر واحد وېشل شوی وي. دا توزيع د مالي راپور ورکونې له پاره ضروري گڼل کيږي. لويي موسسې ډير وخت د مرکزي دفتر مصارف په انفرادي څانگو کې توزيع کوي.

۳- **د لگښت د ويشلو انفيسي طبيعيت:** د عمومي لگښت تعريف ته په کتوسره دا امکان شته چې هغه د لگښت په موضوع باندې د يو ډول فردي قضاوت په اساس ويشل شوي وي. په انفيسي او اختياري توگه د معيار ټاکل د دې لامل شوی، ترڅو انتقاد کوونکي ادعا وکړي چې شايد په اختياري توگه دلگښتونو ويشل په ملي اويا مجربه راپور ورکونه کې تيروتنه رامنځته کړي او د تصميم نيولو په کار کې کمزوري راولي.

ددې ستونزو سره سره د مصرف د وېش په اړه د يوه شرکت يوې څيړنې ښودلې ده چې ۸۴٪ تصدۍ (د احصايه نيونې په شمول) د مرکزي دفترونو عمومي مصارف د توزيع په موضوعو تصدي کړيدي.

۴- **د لگښت د ويشلو ميتود:** د لگښت دويشلو مرحلې په دوه برخو ويشل شوې دي. په لومړۍ مرحله کې لگښت د توليدي فعاليتونو په مرکزونو ويشل کيږي. په دوهمه مرحله کې د فعاليت د مرکزونو فعاليتونه د توليد په واحداتو ويشل کيږي.

۵- **د خدمت موضوع:** د خدمت په فعاليتونو کې چې موضوع نورو فرعي موضوع گانو ته وړاندې کيږي.

۶- **د استفاده کونکي مواضع:** هغه مواضع چې د خدمت دموضوع د فعاليتونو څخه گټه اخلي.

۷- **توليدی موضوع:** هغه اصطلاح چې د توليد د شرح شويو مواضعو لپاره ورڅخه گټه اخيستل کيږي، لکه د مونتاژ موضوع.

۸- **د لگښتونو مرکز:** د لگښت يو منځنی مرکز چې لگښتونه يې د موسسې په نورو مواضع وو ، ويشل شوي وي.

- ۹- د لگښت وروستی مرکز: د لگښت یو مرکز لکه ، د تولید یا بازار موندنې یوه موضع چې دهغې د لگښت څخه د نورو مرکزونو په لگښت ویشل کیږي.
- ۱۰- د توزیع اساس: هغه معیار دی، چې د هغه څخه په گټې اخیستنې سره غیر مستقیم او یا مشترک لگښتونه د لگښت په دوه یا زیاتو موضوعو ویشل کیږي.
- ۱۱- حرکتی لگښت: هغه عامل چې د هغه په واسطه محرک لگښت یو ډول تولیدي فعالیت رامنځته کړي، لکه کار ، د مکان او خدمت ماشین.
- ۱۲- د توزیع د اساس د موندلو لپاره درې گونې معیارونه: په واقعي ( پیسې ) پورې ارتباط. د گټې پیدا کول. د قبول قابلیت.
- ۱۳- د لگښتونو د ویشلو میتودونه ، د خدمت مواضع.
- الف - مستقیم میتود.
- ب - مرحله یي میتود.
- ج - دوه اړخیزه میتود.
- ۱۴- مستقیم میتود: د لگښت د ویشلو یو میتود دی، چې د خدمت مواضع په نورو گټه اخیستونکو موضوعو باندې ویشي.
- ۱۵- مرحله یي میتود: د واضح خدمتونو د لگښتونو د ویشلو یو میتود دی.
- ۱۶- دوه اړخیزه میتود: د خدماتو د ویشلو دغه میتود د لگښتونو د مواضعو په منځ کې ترحث او څیړنې لاندې نیول کیږي.
- ۱۷- مجموعي لگښتونه: له هغو لگښتونو څخه عبارت دي، چې په نورو موضوعو ویشل کیږي.

### د اوم څپرکې پوښتنې:

- ۱- د لگښت د ویشلو ارزونه د مثال په وړاندې کولو سره بیان کړئ؟
- ۲- ولې لگښتونه په موضوعو ویشل کېږي؟ معلومات ورکړئ؟
- ۳- د لگښت د ویشلو طبیعت انځورې بیان کړئ؟
- ۴- د لگښت د ویشلو لگښتونه په څو برخو ویشل شوي، معلومات ورکړئ؟
- ۵- د خدمت موضع تعریف کړئ؟
- ۶- د تولیدي موضع په اړه معلومات ورکړئ؟
- ۷- گټه اخیستونکی موضع د مثال په وړاندې کولو سره ووايي؟
- ۸- د لگښتونو د مرکز په اړه معلومات ورکړئ؟
- ۹- دلگښت نهایی مرکز تعریف کړئ؟
- ۱۰- دتوزیع اساس بیان کړئ؟
- ۱۱- محرک لگښت څه ته وايي، بیان یې کړئ؟
- ۱۲- د مناسبې ویشنې د اساس د موندلو لپاره درې گونې معیارونه بیان کړئ؟
- ۱۳- د خدمت د موضوعو د لگښتونو د ویشنې میتودونه کوم دي؟
- ۱۴- د مرحله یي میتود په اړه معلومات ورکړئ؟
- ۱۵- دوه اړخیزه میتود بیان کړئ؟
- ۱۶- مجموعي لگښتونه بیان کړئ؟

## د لگښتونو د موضوعو ارزونه

### ټوليزه موخه:

د توليدي موسساتو د موضوعو د سنجش په اړه معلومات او توانايي پيدا کول.

د زده کړې موخې: محصلين به د دې فصل په پای کې لاندې معلومات تر لاسه کړي.

- د لگښتونو د موضوعو د سنجش مفهوم او هدفونه.
- د يوې تصدۍ د تصنيف امکانات د مصرف په موضوعو.
- د لگښت په موضوعو باندې د بيلابيلو لگښتونو ویشل.
- د لگښتونو سنجول د موضعگانو په توگه د تصدۍ د پانې سنجول کول.
- د تصدۍ په دننه کې د توزيع د فعاليتونو طريقې.

۱- د مصارفو د موضوعو د سنجش او اهدافو مفهوم: د وضعه شويو لگښتونو (مصارفو) د سنجول معلومات د تصدۍ په هره څانگه باندې، چې په هغه کې دغه لگښتونه په يوه اقتصادي پړاو کې وړاندې کيږي.

د وضعه شويو لگښتونو په سنجونه کې، په وضعه شويو لگښتونو باندې د توليد مشترک لگښتونه په مستقيمه توگه ویشل کيږي.

د وضعه شويو لگښتونو د سنجونې مهم هدفونه په لاندې ډول دي  
د خدماتو په لگښتونو باندې، د مشترکو لگښتونو د وسيلې په توگه د اقتصاد کنترول، او د لگښتونو په اړه د معلوماتو وړاندې کول.

۲- په وضعه شوو لگښتونو باندې د یوې تصدۍ د تصنیف امکانات: کولای شو چې یوه تصدی د مختلفو اړخونو له لارې په وضعه شویو لگښتونو وویشو.

مثال: د ساحوي ، تشکيلاتي، د لگښتونو د ليردولو، د لگښتونو د سنجولو د تخنيک او وظيفې له پلوه.

له وظيفوي پلوه يوه تصدی په معمولي ډول په لاندې وضعه شویو لگښتونو ویشل شوې ده.

۱- عمومي وضعه شوي لگښتونه.

۲- توليدي وضعه شوي لگښتونه.

۳- د وضعه شویو لگښتونو مواد.

۴- د وضعه شویو لگښتونو پلورل

۵- د اداري لگښتونو وضعه کيدل.

پورته یادې شوې مواضع په نورو ضمني مواضعو هم ویشلی شو چې دا تقسیمات د تصدی په لویوالي او وسعت پورې اړه لري.

۳- د مصرف په مواضعو باندې د مصارفو د مختلفو ډولونو توزیع: په وضعه شویو لگښتونو باندې د لگښتونو د ډولونو د ویشلو په وخت کې له هرڅه وړاندې لگښتونه ، په انفرادي لگښتونو ، د لگښتونو په حمل ، او په مشترکو لگښتونو باندې ویشل کېږي.

مشترک وضعه شوي لگښتونه د نسبي قیمتونو په مرسته په وضعه شویو لگښتونو باندې ویشل کېږي. په دې صورت کې کوشن کېږي، ترڅو د لگښتونو او نسبي کمیت ترمنځ رابطه رامنځته شي. په هره اندازه چې د دغو لگښتونو د ویشلو لپاره مناسبه لاره پیدا شي ، په هماغه اندازه د وضعه شویو لگښتونو ارزيايي او د لگښتونو د سنجولو علت دقیق وي.

مقداری معیارونه عبارت دی له:

- مقدار ( اندازه ): مثال: د تولید شویو په کار اچول شویو او یا پلورل شویو واحدونو شمیر اونور.

- ځای: مثال: طول ، مساحت ، حجم اونور ،

- وزن: مثال: د په کار اچول شویو موادو وزن ، د ترانسپورت شویو موادو وزن ، د تولید داندازې وزن اونور.

- تخنیکي معیارونه: مثال: کالوری ps کیلو، ولت او نور

کلیدي او ارزښتناکه معیارونه په لاندې ډول دي

- لگښتونه ( مصارف ): لکه د تولید شوي مزد لگښت ، د توليدي موادو لگښت ، د تولید لگښت ، اونور

- د په کار اچول شویو موادو لگښت، مثال د موادو ارزښت اونور.



- د پلورلواندازه. مثال: د متاع پلورل اونور
- موجود ارزښت: مثال: د خامموادو ارزښت ، د وروستيو توليداتو ارزښت ، د ثابتې شتمنۍ ارزښت اونور.
- دارزيبايي کمیت: لکه د ارزيبايي قيمت اونور
- د لگښتونو د ویشلو لپاره مناسبې لارې په درې ډوله دي.
- الف - د کلیدي واحد لگښت  $\times$  د کلیدي واحد شمیر = د لگښتونوسهم ( برخه )

د لگښتونوسهم (ب) =	اضافه فیصدی $\times$ دکلیدي واحدونوشمیر
	۱۰۰

د لگښتونوسهم (ج) =	د فیصدی سهم $\times$ مجموعي لگښتونه
	۱۰۰

د کلیدي لگښتونو لومړی شکل، په تېره بیا د مقداري کلید په توگه مناسب دی. مثال: که د بریښنا لگښت د کیلوواټ په اساس او استهلاک شوې یوساعت برښنا په لگښتونو وضعه کړو، په دې صورت کې له دې میتود څخه گټه اخلو:

د یوې موضوع استهلاک شوې بریښنا د کلیدي واحدونوپه توگه وړاندې کیري.

د یوې تصدی د بریښنا مجموعي لگښت = ۲۰۰۰۰۰

د تصدی د مجموعي بریښنا استهلاک = ۲۵۰۰۰۰۰ کیلوواټ ساعت

کیلوواټ ساعت افغانی ۰,۰۸ =  $\frac{۲۰۰۰۰۰}{۲۵۰۰۰۰۰}$  = په یوساعت کې دفی کیلو واټ لگښتونه (في واحد کلید

د ساعت دکیلو واټ ۳۷۵۰۰ = د (A) د موضع د برق د استهلاک اندازه (د کلیدونو تعداد)

افغانی ۰,۰۸  $\times$  ۳۷۵۰۰ = د (A) د موضع د برق د استهلاک اندازه (د کلیدونو تعداد)

د یوې مشخصې موضع د مصارفو د یوې دورې بر خه ( سهم ) د زمان ( وخت ) د دوهم شکل په اساس تثبیت کیري ، خو شرط یې دادی چې له ارزشي کلید څخه استفاده وشي. په دې ځای کې د کلیدونو تعداد اضافي خاصیت لري. مثلا: په یوه تصدی کې د رخصتو مزد باید د مصارفو د معاش د مواضعو او د مزد په اساس په یوه دوره کې تقسیم شي. د یوې دورې د مزد او معاش او د رخصتو د مزد له مجموعي نسبت څخه اضافه فیصدی سنجش کیري. د مصارفو د یوې موضع

مجموعي مزد د كليدونو د شمېر په توگه وړاندې كېږي، او دا د اضافي فيصدي په نرخ كې ضرب كېږي او په سلو تقسيمېږي. په دې اساس د يوې موضع د مصارفو برخه سنجش كولى شو. مثال:

۱۵۰۰۰۰ افغانۍ = په يوه دوره كې د تصدى د رخصتي مزدونه

۲۰۰۰۰۰۰ افغانۍ = په همدې دوره كې د تصدى د مزد او معاشاتو مجموعه

$$\text{د اضافه فيصدي نرخ} = \frac{۱۵۰۰۰۰ \times ۱۰۰}{۲۰۰۰۰۰۰} = ۷,۵\%$$

۵۰۰۰ افغانۍ = A د موضع مجموعي مصارف (د كليدونو تعداد)

افغانۍ ۳۷۵۰ =  $\frac{۵۰۰۰ \times ۷,۵}{۱۰۰}$  برخه، د A د مواضع د رخصتو د مزدونو برخه (د كليدونو شمېر)

د وخت يا زمان له درېيم شكل څخه گټه اخيستل كېږي، كله چې استعمال شوي كميتونه د يوه محدود وخت لپاره تثبيت شي (مثال، د لويوالي او غټوالي په اساس د لگښت ویشل اونور) په دې شكل كې د كليدي واحدونو د فيصدي برخه، د كليدي واحدونو په مجموعي شمير كې تثبيت كېږي او بيا د تصدى له لگښتونو سره ضرب كېږي.

مثال: د حجم د موضع په اساس د تسخين د لگښتونو ویشل چې په  $m^3$  اندازه كېږي.

په يوه دوره كې د تصدى د تسخين لگښتونه = ۲۵۰۰۰ افغانيو سره

د وضع شويو لگښتونو ټوله مجموعي ساحه =  $m^3 ۳۵۰۰۰$

د وضع شويو لگښتونو ساحه =  $m^3 ۷۰۰۰۰$

$$\text{د وضع شويو لگښتونو د نرخ د فيصدي سهم} = \frac{۷۰۰۰۰ \times ۱۰۰}{۳۵۰۰۰۰} = ۲۰\%$$

$$\text{د وضع شويو لگښتونو د تسخين سهم} = \frac{۲۵۰۰۰ \times ۲۰}{۱۰۰} = ۵۰۰$$

په لنډه توگه ويلای شو چې د مصارفو په توزيع باندې د مصارفو د توزيع ډولونه په لاندې توگه بنودلى شو.

**لومړی گام:** د مصارفو ډولونه په انفرادي مصارفو چې د مصارفو عامل دي او مشترک مصارف د - صارفو په حاملينو وېشل كېږي.

د مصارفو د حامل انفرادي مصارف په مستقيمه توگه د مصارفو په حامل تقسيم كېږي. دا په داسي

حال کې ده چې د مصارفو د مشترکو مصارفو حامل د مصارفو د موضوعو له لارې د مصارفو په حامل توزیع کېږي.

په دوهم گام کې د مصارفو مواضع په پخوانیو اود مصرف په اخیري مواضع وېشل کېږي. د مصارفو وروستۍ مواضع په مستقیمه توگه د مصارفو په حامل تقسیم کېږي. په داسې حال کې چې د مخکینۍ مواضع مصارف د مصارفو په اخیري مواضع وېشل کېږي. په درېیم گام کې د ډیروالي فیصدي د مصارفو په هره اخیرنی مواضع کې سنجش کېږي.

### د تصدی د سنجش پاڼه (BAB) د مصرف د مواضع د سنجش د وسیلې په توگه:

د مواضع د مصرف سنجش کولای شو چې په حسابي بڼه او یا هم په حسابي شکل کې د پرمخ بیولو د تابلو په بڼه وټاکو. په حسابي شکل کې د مصرف د هرې موضع له پاره یو حساب افتتاح شوی دی او په دې حساب کې په هره مواضع پورې د تړلو حسابونو مصرف درج کړو. په هغه صورت کې چې د مصرف د مواضع سنجش د تابلو په اساس مخکې لار شي، له دوه اړخیزه محاسبې څخه ډډه کوو او د (BAB) د تصدی د سنجش د پاڼې یوه نمونه وړاندې کوو. د تصدی د سنجش پاڼه یوه داسې تابلو ده چې په هغې کې په عمودي ډول د مصارفو ډولونه او په افقي ډول د مصارفو انواع د مصارفو د مواضع په توگه راوړل کېږي. له همدې امله د مختلفو سنجشونو د وسیلې په توگه او د مصارفو مواضع هم یادیدي شي. د (BAB) د تصدی د سنجش د اساسي پاڼې ساختمان په لاندې توگه د کتنې (ملاحظې) وړ ده.

د مصارفو مواضع دمصارفو ډولونه	د بالغو مجموعه	د مصارفو مخکینۍ مواضع			د موادو کمکي مواضع	د مصارفو اخیري مواضع			د خرڅلاو مواضع	
		عمومي مواضع				د موادو مواضع	د تولید مواضع			د ادارې مواضع
		۱	۲	۳			A	B		
د مختلفو گډو مصارفو ډولونه										
د لومړنیو مصارفو مجموعه										
د مصارفو توزیع ، د مصارفو مواضع										
مجموع										
د پوښتن توازن (د مصارفو انحراف)										
مجموعي مصارف										
اضافي فیصدي										

لکه څنگه چې په پورتنۍ تابلو کې لیدل کیږي، د مواضع مخکینی مصرف او د مواضع وروستی مصرف له یو بله تفکیک کیږي. د مصارفو مخکینی مواضع د تولید عمومي مرسته کونکې مواضع په داسې حال کې رانغاړي چې د مصارفو اخیږې مواضع او د موادو مواضع، تولید، اداره او خرڅلاو هم په ځان کې رانغاړي. پورته هره یوه یاده شوې موضع په څو نورو ضمني (لاندنۍ) مواضعو هم د وېش وړ دي. دا تقسیم د تصدی یوه وسعت (پراخوالي) د اقتصادي معلوماتو په اړتیا او اقتصادي پرنسپونو پورې اړه لري. په دې تابلو کې په افقي توګه لومړی د یوې تصدی په متعددو مواضعو باندې ګډ مختلف مصارف توزیع کیږي، وروسته د مخکینی مواضع د مصارفو انتقال په وروستی مواضع باندې لیدلې کیږي.

کله چې د مصارفو د سنجش پلان په پام کې ونیول شي، په دې توګه د مصارفو تفاوت سببي او د مصارفو پلان د وروستی موضع، د پوښن په توګه د مصارفو د توازن انحراف ښکاره کوي. همدارنګه د (BAB) تابلو د وروستی موضع اضافي فیصدۍ او مجموعه هم راښيي.

#### د تصدی په دننه کې د فعالیتونو د ویشلو لارې چارې

په تصدی کې ځینې داسې بیلابیل وسایل (امتعې) هم تولیدیږي، چې په مارکیټ کې نه پلورل کیږي، بلکې د دوهم ځل لپاره د تولید په پروسه کې د تصدی په داخل کې ورڅخه ګټه اخیستل کیږي. د دغو سامان آلاتو د قیمت لګولو پروسه، چې د تولید په پروسه کې ورڅخه ګټه اخیستل کیږي (د فعالیتونو د ارزښتۍ پر وړاندې د ستونزو) په نوم یادېږي.

دغه تولید شوي سامان آلات که مادي وسایل وي لکه ثابت شتمني، او یا غیر مادي سامان وي لکه د انساني کار قوت، کولای شي، چې د تصدی په دننه کې اصلي او فرعي فعالیتونه رامنځته کړي. د وسایلو هغه عمده ګروپونه، چې په هغو کې دغه ستونزې رامنځته کیږي، عبارت دي له: ثابت شتمنی، چې د تصدی په داخل کې تولید شوي وي، د تصدی مواد چې د تصدی په دننه کې تولید شوي دي، او هغه قوت چې د تصدی په دننه کې تولید شوي وي.

هغه وسایل چې تر څو دورو پورې دوام کوي او د استفادې وړ وي، لکه ثابت شتمنی چې په یو فعال بیلانس کې فعالیتېږي او کلنۍ فرسایش (خرابوالی) چې د لګښتونو په سنجولو کې د ثابتو لګښتونو په توګه ثبتېږي.

د تصدی په دننه کې د فعالیتونو د ارزولو په وړاندې اساسي ستونزې دادې، چې په کومه اندازه د دغو فعالیتونو لګښتونه په وضع شویو لګښتونو وویشو. د دغو لګښتونو ویشل په وروستیو وضع شویو لګښتونو باندې اغیزه کوي، د تصدی په دننه کې د دغه فعالیتونو په ارزولو کې له لاندې فعالیتونو څخه ګټه اخلو:

۱- د لګښتونو د ډولونو طریقې.

۲- د لگښتونو د انتقال مصارف د مواضع مصرف.

۳- د لگښتونو د انتقال مصارف د مواضع مصرف.

۴- د وضع شویو لگښتونو د توازن طریقه.

۵- د لگښتونو حامل طریقه.

د لگښتونو ( مصارفو ) د ډولونو په طریقه کې یواځې د لومړنیو لگښتونو یوه برخه چې هغه هم د تصدی د داخلی محصول څخه لاسته راغلې وي، په اخیستونکي وضع شوي لگښت کې ارزول کېږي ، هغه لگښتونه چې په مستقیم ډول د تصدی په داخلی محصول ویشل کېږي ، د مشترکو مستقلو لگښتونو په توګه او یا هغه لگښتونه چې په مستقیمه توګه د تصدی په محصولاتو ویشل کېږي د مشترکو او مستقلو لگښتونو اویا د تصدی د سنجونې په پاڼه کې د لگښتونو د نورو ډولونو په توګه په پام کې نیول کېږي.

په وضع شویو لگښتونو کې فعالیت کونکي نه لیدل کېږي، بلکې په مستقیمه توګه په وضع شویو لگښتونو باندې، چې په هغه کې تولیدي محصولات په کار اچول شوي وي، ویشل کېږي.

برعکس هغه پاتې لگښتونه چې، د تصدی د داخلی محصولاتو له امله منځته راغلي وي، په هغه کې لگښتونه، لیردوونکي وضع شوي لگښتونه شتون لري، په دې ترتیب مجموعي لگښتونه چې د تصدی د داخلی محصولاتو لپاره منځته راغلی وی مثال:

د یوه ماشین د ترمیم په وخت کې هغه مواد چې د هغه د ترمیم لپاره ترې استفاده کېږي، او هغه مزدورکاران چې دهغه ترمیم منځته وړي، همداراز د تصدی د ارزونې په پاڼه کې په تولیدي موضع کې چې په هغه کې له ماشین څخه ګټه اخیستل کېږي، په پام کې نیول کېږي ، او د ترمیم نور لگښتونه لکه، کمکي مزد، د تصدی د تجهیزاتو لگښت اونور، د لگښتونو په مواضعو کې شامل دی.

له دې امله چې د لگښتونو په ډولونو کې د تصدی په دننه کې رامنځته شوي محصولات نه تثبیت کېږي ، نو په همدې خاطر د اقتصاد کنټرول ، او د بازار د قیمت سره د هغه مقایسه کول د تولید لپاره نه عملي کېږي.

په دې طریقه کې د تصدی داخلی محصولات په پام کې نیول کېږي، د دغې طریقې څخه هغه وخت ګټه اخیستل کېږي، چې د تصدی داخلی محصولات د اختصاصي څانګو لخوا تولید شي. د دغو لگښتونو دقیقه ارزونه هغه وخت رامنځته کېږي چې د لاسته راوړنو له لارې دلگښت په ویشلو کې ورڅخه ګټه واخیستل شي. دغه ساده طریقه چې په دې ارتباط ورڅخه ګټه اخیستل کېږي ، د تقسيمي لاسته راوړنو په نوم یادېږي.

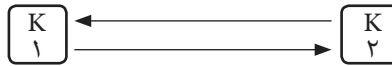
د وضع شويو لگښتونو د توازن په طريقه کې د تصدی د داخلي محصولاتو ټول لگښتونه د اخیستونکو په مواضعو ویشل کېږي، دغه طريقه هغه وخت په کار اچول کېږي چې د تصدی داخلي محصولات نه یواځې د اختصاصي څانګې، بلکې د څو وضع شويو لگښتونو په واسطه تولید شي.

په ځانګړي ډول دغه طريقه هغه وخت په وضع شويو تولیداتو کې مناسبه ده، چې په هغه کې منځني او وروستي تولیدات د خرڅلاو او د تصدی د نورو مواضعو لپاره تولید شي. د دې طريقې په اساس د تصدی د داخلي فرسایشونو مجموعي لگښت د محصولاتو په مواضعو ویشل کېږي.

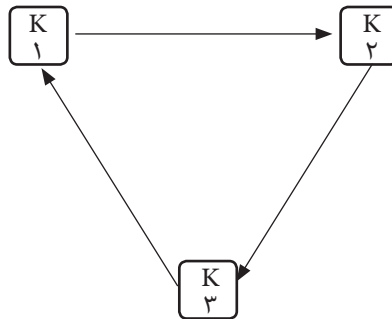
**د محصولاتو د متقابل بدلون په صورت کې د تصدی د داخلي محصولاتو د سنجش طريقه:**

ځانګړې ستونزې هغه مهال رامینځته کېږي چې د محصولاتو د مصارفو دوې او یا هم تر دوو ډیرې مواضع په مستقیمه او یا هم غیر مستقیمه توګه بدلې شي.

په ( الف ) حالت کې لاسته راوړنې ( محصول ) په مستقیم ډول او د ( ب ) په حالت کې لاسته راوړنې ( محصول ) په غیر مستقیمه توګه بدلېږي.  
د ( الف ) حالت - لاسته راوړنې په مستقیمه توګه بدلېږي.



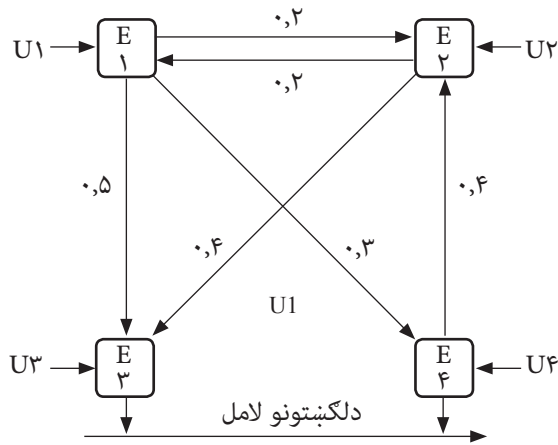
د (ب) حالت - لاسته راوړنې په غیرمستقیمه توګه بدلېږي.



په دې صورت کې د محصولاتو ( لاسته راوړنو ) مصارف په تدریجي توګه نه دي تقسیم شوي، بلکې په عین وخت کې د معادلاتو د سیستم په واسطه ویشل کېدای شي د موضوع د لا روښانتیا له پاره لاندې مثال وپړاندې کوو.

دوه مخکینۍ مواضع ۷۱ او ۷۲ چې په هغه کې متجانس محصولات تولیدېږي، په پام کې نیسو. فرض کړئ چې دواړه ذکر شوي موضوعات په متقابل ډول یو له بل سره محصولات

تولیدوي، په دې سربېره دوه وروستی- موضوعات  $E_3$  او  $E_4$  هم په پام کې نیسو، مخکینی- موضوع  $71,20$  فیصده خپله فعالیت د مخکینی- موضوع  $72$  او  $50$  فیصده په واک کې ورکوي او همداراز  $E_3$  د وروستی- موضوع په واک کې او  $30$  فیصده نور د وروستی- موضوع  $E_4$  په واک کې ورکوي. مخکینی- موضوع  $72,20$  فیصده خپل محصولات  $71,40$  فیصده مخکینی- موضوع ته او همداراز  $E_3$   $40$  نور د  $E_4$  په واک کې ورکوي. که چیرې  $71$  او  $72$  د پخوانی- موضوع لومړني لگښتونه وي، یا  $73,72$  د پخوانی- موضوع لومړني لگښتونه وي، او همداراز  $E_3$  او  $74$  د وروستی- موضوع لومړني لگښتونه وي، او بالاخره د وروستی- موضوع لومړني لگښتونه وي، نو په دې صورت کې کولای شو چې هغه په لاندې ډول بیان کړو.



د دې لپاره چې د هرې موضوع مجموعي لگښت تثبیت کړو، نو باید د هرې موضوع لومړني او دوهم لگښتونه په پام کې ونیسو، که د هر یوه وضعه شوي لگښت مجموعي لگښتونه په  $k_j$  ( $k_1-k_4$ ) باندې وښیو، نو په دې صورت کې د مخکینی- موضوع مجموعي لگښتونه په لاندې ډول دی.

$$0,2K_1 + U_1 = K_1$$

$$0,2K_2 + U_2 = K_2$$

د مخکینی- موضوع مجموعي لگښتونه عبارت دي له  $71$  مجموعي لگښتونو څخه او همداراز د مخکینی- موضوع د  $20$  فیصده مجموعي لگښتونو څخه چې د معادلو لگښتونو په دغه برخه کې د  $72$  موضوع د  $71$  موضوع لپاره تولید کوي.

د وروستی  $E_p$  او  $E_f$  موضوع لگښت عبارت دی له:

$$0,4K_p + 0,5K_1 + U_p = K_p$$

$$0,4K_p + 0,3K_1 + U_f = K_f$$

د څلورو ذکر شویو موضوع گانو لومړنی لگښت په لاندې ډول وي:

$$8000 = U_1$$

$$6000 = U_p$$

$$10000 = U_p$$

$$20000 = U_f$$

په دې صورت کې د پورته هرې ذکر شوې موضوع مجموعي لگښت په لاندې ډول دی.

$$K_0,2 + 8000 = \quad (1)$$

$$K_0,2 + 6000 = \quad (2)$$

$$K_0,5 + 10000 = K_0,4 + K_p \quad (3)$$

$$K_0,3 + 20000 = K_0,4 + K_p \quad (4)$$

د معادلاتو په دې سیستم کې باید دوه لومړنې معادلې په یوه وخت کې حل شي او وروسته باید  $K_1$  او  $K_p$  قیمتونو د وضع کولو په واسطه د  $K_p$  او  $K_f$  قیمتونه پیدا کړو. معادلې کولای شو د قیمتونو په وضع کولو سره حل کړو. د (1) معادله په (2) معادله کې وضع کوو او لیکو چې:

$$(0,2K_p + 8000) - (0,2 + 6000) = K_p$$

$$0,4K_p + 1600 + 6000 = K_p$$

$$K_p = \frac{7600}{0,96} = 7916 \frac{2}{3}$$

$K_1$  کولای شو چې له (1) معادلې څخه یې پیدا کړو.

$$K_1 = 8000 = 0,2 \times 7916 \frac{2}{3} = 9583 \frac{1}{3}$$



$K_p$  و  $K_f$  په لاندې توگه ارزيايي کوو.

$$K_f = 10000 = 0,5 \times 9583 \frac{1}{3} + 0,4 + 7916 \frac{2}{3} = 17958 \frac{1}{3}$$

$$K_f = 20000 = 0,4 \times 9583 \frac{1}{3} + 0,4 + 7916 \frac{2}{3} = 26041 \frac{2}{3}$$

کولای شو چې پورتنی مثالونه په حسابی ډول په لاندې توگه وليکو.

D	$V_1$	C	D	$V_1$	C
۸۰۰۰ لومړنې لگښتونه	۱۹۱۶ $\frac{2}{3}$ د $V_2$ لپاره فعالیتونه		۶۰۰۰ لومړنی لگښتونه =	۱۵۸۳ $\frac{1}{3}$ د $V_1$ لپاره فعالیتونه	
$V_2$ څخه گټه اخیستنه	۴۷۹۱ $\frac{2}{3}$ د $E_f$ لپاره فعالیتونه		$V_1$ څخه گټه اخیستنه	۳۱۶۶ $\frac{2}{3}$ د $E_f$ لپاره فعالیتونه	
	۲۸۷۵ د $N$ لپاره فعالیتونه			۳۱۶۶ $\frac{2}{3}$ د $E_f$ لپاره فعالیتونه	
۹۰۸۳ $\frac{1}{3}$ مجموعی لگښتونه	۹۰۸۳ $\frac{1}{3}$		۷۹۱۶ $\frac{2}{3}$ مجموعی لگښتونه	۷۹۱۶ $\frac{2}{3}$	

D	$E_f$	C	D	$E_f$	C
۱۰۰۰۰ مصارف اولی			۲۰۰۰۰ لومړنی لگښتونه =		
	۱۷۹۵۸ $\frac{1}{3}$ د لگښتونو د لیردولو توزیع			۲۶۰۴۱ $\frac{2}{3}$ د لگښتونو د لیردولو توزیع	
	۴۷۹۱ $\frac{2}{3}$ له $V_1$ څخه گټه اخیستنه		۲۸۷۵ = له $V_1$ څخه گټه اخیستنه		
	۳۱۶۶ $\frac{2}{3}$ له $V_2$ څخه گټه اخیستنه		۳۱۶۶ $\frac{2}{3}$ له $V_2$ څخه گټه اخیستنه		
۱۷۹۵۸ $\frac{1}{3}$ مجموعی لگښتونه	۱۷۹۵۸ $\frac{1}{3}$		۲۶۰۴۱ $\frac{2}{3}$ مجموعی لگښتونه	۲۶۰۴۱ $\frac{2}{3}$	

په دې حسابونو کې کينې خواته د لومړنيواودوهمو لگښتونو ترکيب د هرې مواضع لپاره ملاحظه شوی او ښی خواته د مخکنيو مواضعو حسابونه ليدل کيږي، چې څرنګه د هغوی لگښتونه د نورو لگښتونو مواضعو ته ليردولی شو ، په داسې حال کې چې ښی خواته د لگښتونو وروستی مواضع چې د لگښتونو د ليردولو لپاره ارزول کيږي ، د ملاحظې وړ ده. په هغه صورت کې چې د لگښتونو له دو موضوع گانو څخه زيات يوله بل سره متقابل فعاليت وکړي، نو په دې صورت کې د مترکس له ارزونې وروسته دقيق حل رامنځته کيږي. که څلور موضوعات وي ( دوه وروستی موضوعات اودوې نورې يې مخکينۍ موضوعات وي ) نو ويلای شو، چې ټولې څلور موضوع گانې په متقابل ډول محصولات توليد وي ، چې بيا په عمومي ډول ويلای شو چې:

$K_1=U_1+a_{11}$	$K_1+a_{12}$	$K_2+a_{13}$	$K_3+a_{14}$	$K_4$
$K_2=U_2+a_{21}$	$K_1+a_{22}$	$K_2+a_{23}$	$K_3+a_{24}$	$K_4$
$K_3=U_3+a_{31}$	$K_1+a_{32}$	$K_2+a_{33}$	$K_3+a_{34}$	$K_4$
$K_4=U_4+a_{41}$	$K_1+a_{42}$	$K_2+a_{43}$	$K_3+a_{44}$	$K_4$

د معادلاتو دغه سيستم په يو وخت کې دي او د  $U_j$  په اساس حل کيږي.

$U_1=K_1+a_{11}$	$K_1-a_{12}$	$K_2-a_{13}$	$K_3-a_{14}$	$K_4$
$U_2=K_2-a_{21}$	$K_1-a_{22}$	$K_2-a_{23}$	$K_3-a_{24}$	$K_4$
$U_3=K_3+a_{31}$	$K_1-a_{32}$	$K_2-a_{33}$	$K_3-a_{34}$	$K_4$
$U_4=K_4+a_{41}$	$K_1-a_{42}$	$K_2-a_{43}$	$K_3-a_{44}$	$K_4$

د مترکس په واسطه کولای شو چې پورتنۍ معادلې داسې ولیکو

$$\begin{pmatrix} U_1 \\ U_2 \\ U_3 \\ U_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} K_1 \\ K_2 \\ K_3 \\ K_4 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & a_{14} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & a_{24} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} & a_{34} \\ a_{41} & a_{43} & a_{43} & a_{44} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} K_1 \\ K_2 \\ K_3 \\ K_4 \end{pmatrix}$$

$$K = \begin{pmatrix} K_1 \\ K_2 \\ K_3 \\ K_4 \end{pmatrix} \text{ وکتور او } U = \begin{pmatrix} U_1 \\ U_2 \\ U_3 \\ U_4 \end{pmatrix} \text{ وکتور}$$

که چیرې : وکتور

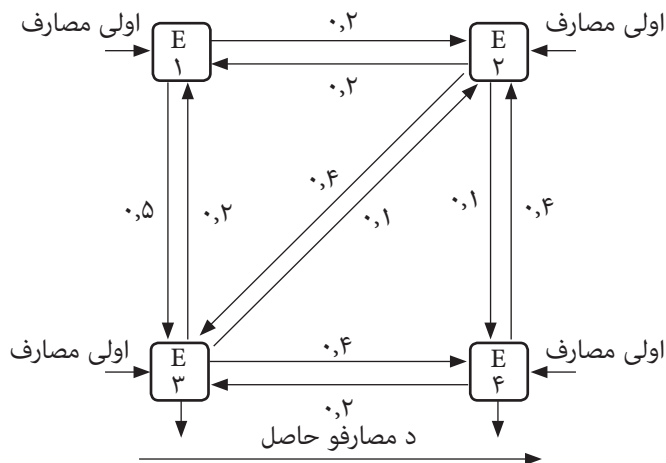
$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & a_{14} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & a_{24} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} & a_{34} \\ a_{41} & a_{42} & a_{43} & a_{44} \end{pmatrix} \text{ مترکس او } E \text{ واحد مترکس وی}$$

په دغسې حالت کې کولای شو چې د پاسنیو معادلو سیستم په لاندې توګه خلاصه کړو:

$$\begin{aligned} U &= K - AK \\ &= K(1 - A) \\ &= K(E - A) \\ K &= U(E - A)^{-1} \end{aligned}$$

د موضوع د ښې توضیح لپاره مخکنی مثال په پام کې نیسو او هغه داسې پراختیا ورکوو چې خلور واړه موضعیګانې یوې بلې ته مخامخ فعالیت وکړي. داسې فرض کوو چې د  $E_p$  وروستی موضع په ۰,۲ اندازه، د مخکنۍ موضع لپاره  $V_1$  او د ۰,۱ معادل د  $V_p$  مخکنۍ موضع لپاره خدمت کوي. د  $E_p$  وروستی موضع د ۰,۱ د  $V_1$  مخکنۍ موضع لپاره او ۰,۱ د  $V_p$  مخکنۍ موضع لپاره فعالیت کوي.

د  $E_p$  وروستی، موضع ټول لگښتونه د دغې موضع له هغو لومړنیو او دوهمو لگښتونو نه  
متشکل دي چې دغه موضع د  $V_1$  او  $V_2$  له مخکینو مواضعو او د  $E_p$  وروستی موضع نه پر لاس  
راغلي دي.



دغو عددونو ته په پام سره د پاسنیو معادلو سیستم داسې لیکو:

$$\begin{pmatrix} K1 \\ K2 \\ K3 \\ K4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1-0.2 & -0.2 & -0.1 & -1 \\ 0.2 & 1-1 & -0.1 & -0.1 \\ 0.5 & -0.4 & 1 & -0.4 \\ 0.3 & -0.4 & 0.2 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 8000 \\ 6000 \\ 10000 \\ 20000 \end{pmatrix}$$

د مترکس انځور په پام کې نیولو سره هغه داسې لیکو:

$$\begin{pmatrix} K1 \\ K2 \\ K3 \\ K4 \end{pmatrix} = \frac{1}{1409} \begin{pmatrix} 2040 & 760 & 600 & 530 \\ 715 & 1890 & \frac{835}{2} & \frac{855}{2} \\ 1810 & 1730 & 2190 & 1230 \\ 1260 & 1360 & 785 & 1985 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 8000 \\ 6000 \\ 10000 \\ 20000 \end{pmatrix}$$

د ټولو څلورو موضوع گانو لگښتونه عبارت دي له:

$$27026,25 = K_1$$

$$21139,10 = K_2$$

$$50645,84 = K_3$$

$$46693,28 = K_4$$

د هرې موضوع لپاره د T حسابونو په پام کې نیسو او کولای شو وليکو چې:

$V_1$	
لومړني لگښتونه = ۸۰۰۰	۵۴۰۵,۲۵ فعالیت د $V_1$
څخه گټه اخیستنه $V_1$ د ۴۲۲۷,۸۰	۱۳۹۱۳,۱۲ د $E_1$ لپاره فعالیت
څخه گټه اخیستنه $E_1$ د ۱۰۱۲۴,۱۶	۸۱۰۷,۸۷ د $E_2$ لپاره فعالیت
څخه گټه اخیستنه $E_2$ د ۴۶۶۹,۲۷	
مجموعي لگښتونه ۲۷۰۲۶,۲۴	۲۷۰۲۶,۲۴

$V_2$	
لومړني لگښتونه = ۶۰۰۰	۴۲۲۷,۸ د $V_2$ لپاره فعالیت
څخه گټه اخیستنه $V_2$ د ۵۴۰۵,۲۵	۸۴۵۵,۶۵ د $E_1$ لپاره فعالیتونه
استفاده از $E_1$ ۱۵۰۶۴,۵۸	۸۴۵۵,۶۵ د $E_2$ لپاره فعالیتونه
څخه گټه اخیستنه $E_2$ د ۴۶۶۹,۲۷	
مجموعي لگښتونه ۲۱۱۳۹,۱۰	۲۱۱۳۹,۱۰ مجموعي لگښتونه

$E_r$	
۱۰۰۰۰= لومړنی لګښتونه	۱۰۱۲۹,۱۶ د $V_1$ لپاره فعالیتونه
۱۲۵۱۳,۱۲= $V_1$ څخه ګټه اخیستنه	۵۰۶۴,۵۸ د $V_r$ لپاره فعالیت
۸۴۵۵,۶۵= $E_r$ څخه ګټه اخیستنه	۱۰۱۲۹,۱۶ د $E_f$ لپاره فعالیت
۱۸۶۷۷,۰۷= $E_f$ څخه ګټه اخیستنه	۲۵۳۲۲,۹۴ د لګښتونو د لیردولو لپاره توزیع
۵۰۶۴۵,۸۴ مجموعي لګښتونه	۵۰۶۴۵,۸۴ مجموعي لګښتونه

$E_r$	
۲۰۰۰۰= لومړنی لګښتونه	۴۶۶۹,۲۷ د $V_1$ لپاره فعالیت
۸۱۰۷,۸۷= $V_1$ استفاده از	۴۶۶۹,۲۷ د $V_r$ لپاره فعالیت
۸۴۵۵,۶۵= $E_r$ څخه ګټه اخیستنه	۱۸۶۷۷,۰۷ د $E_f$ لپاره فعالیت
۱۰۱۲۹,۱۶= $E_r$ څخه ګټه اخیستنه	۱۸۶۷۷,۰۷ لګښتونو د لیردولو لپاره توزیع
۴۶۶۹۲,۶۸ مجموعي لګښتونه	۴۶۶۹۲,۶۸ مجموعي لګښتونه

مثال د تصدی د پانې د ارزونې په اړه (BAB)

په یوه تصدی کې لاندې ارقام د مشترکو لګښتونو په توګه لیدل کېږي.

په افغانیو	ډول ډول مشترک لګښتونه
۴۰۰۰	دمشترکو موادو لګښت
۳۰۰۰	معاشونه
۱۰۰۰	قانوني اجتماعي لګښتونه

د مزد مشترک لگښتونه	۳۰۰۰
برښنا	۴۰۰
کرایه	۴۰۰
بیمه	۱۴۰
رامنځته شوی فرسایش	۵۰۰
رامنځته شوې ربح	۲۵۰

دغه لگښتونه د تصدی په مختلفو موضوعو په لاندې طریقو سره توزیع یا ویشل کیږي:

ډول ډول مشترک لگښتونه	کلید	وړاندینې مواضع			وروستۍ مواضع				
		عمومي مواضع		د تولید کمکی موضوع	د موادو موضوع	د تولید اصلي مواضع		د ادارې موضوع	د پلورنې موضوع
		۱	۲			B	A		
دموادو مشترک لگښت	د موادو د اخیستلو سند	کیلو ۱۰	کیلو ۲۵	کیلو ۱۵	کیلو ۱۰	کیلو ۵۰	کیلو ۸۰	کیلو ۱۰	-
معاشات	د نفروشمیر	نفر۲	نفر۲	نفر۱	نفر۱	کسان ۳	کسان ۴	کسان ۶	کس ۱
اجتماعي لگښتونه	دنفروشمیر	نفر۲	نفر۲	نفر۱	نفر۱	نفر۳	نفر۴	نفر۶	نفر۱
دمزد مشترک لگښت	دکمکي مزد سند	ساعت ۵۰	ساعت ۵۰	-	-	ساعت ۷۰	ساعت ۹۰	ساعت ۲۵	ساعت ۱۵
برق	استهلاك برق	کیلووات ۲۰	کیلووات ۵۰	کیلووات ۲۰	کیلووات ۹۰	کیلووات ۲۰۰	کیلووات ۳۰۰	کیلووات ۱۰۰	کیلووات ۴۰
کرایه	m <sup>۲</sup>	۸	۷	۵	۵	۲۵	۱۵	۳۰	۵
بیمه	د کسانو شمیر	نفر۲	نفر۲	نفر۱	نفر۱	نفر۳	نفر۴	نفر۶	نفر۱
د فرسایش براورد	د کارد ثبت وقت	ساعت ۵۰	ساعت ۶۰	۴۰ ساعت	-	ساعت ۱۵۰	ساعت ۲۰۰	-	-
د براوردي ربح	سرمایه	۲۰۰ افغانۍ	۳۰۰ افغانۍ	۲۰۰ افغانۍ	۱۱۰۰ افغانۍ	۲۰۰۰ افغانۍ	۱۶۰۰ افغانۍ	۴۰۰ افغانۍ	۲۰۰ افغانۍ

۳۲۴۸ افغانی = د توليدي موادو انفرادي لگښتونه

۳۰۰۰ افغانی = د A په توليدي موضع کې توليدي معاشونه

۶۰۰۰ افغانی = د B په توليدي موضع کې توليدي معاشونه

دعمومي موضع د لگښتونو ویشل: ۱:۱۰۰ افغانی په عمومي موضع

اوله ۴۰٪ فیصده پاتې لگښتونو څخه ۲ او ۲۱ افغانی د تولید مرسته کونکې ( کمکي )  
موضوع ، په هرې توليدي موضع او همداراز B,A و ۱۰ فیصده د ادراې په هرې موضوع پلورل  
اوویشل کیږي.

دعمومي موضع د لگښتونو ویشل ۲:۴۲ له ۵۰ فیصده باقی ( پاتې ) لگښتونو څخه ۱۰۰  
افغانی د تولید کمکی موضع ، په توليدي موضع باندي او همداراز A او ۶۰ فیصده د B په  
توليدي موضع ویشل کیږي.

د تصدی د ارزونې ( سنجش ) د توزیع پاڼه او اړونده حسابونه یې په لاندې ډول دي:

الف - د لگښتونو په هره مواضع باندي د لومړنیو لگښتونو ویشل.

۴۰۰۰ افغانی = د مشترکو موادو دلگښت توزیع

$$۲۰۰ = ۱۰ + ۲۵ + ۱۰ + ۵۰ + ۸۰ + ۱۰ \text{ کیلوگرام} = \text{د کلیدونو مجموعه}$$

$$۲ = ۲۰۰ \div ۴۰۰۰ = \text{د کلید د فی واحد لگښتونه}$$

په هرې مواضع باندي د مشترکو موادو د لگښتونو سهم ( برخه ) د کلید په اساس ( کیلوگرام )  
په لاندې ډول دی:

$$۲۰ \times ۱۰ = ۲۰۰ \text{ افغانی} \quad ۲۰ \times ۲۵ = ۵۰۰ \text{ افغانی} \quad ۲۰ \times ۱۵ = ۳۰۰ \text{ افغانی}$$

$$۲۰ \times ۱۰ = ۲۰۰ \text{ افغانی} \quad ۲۰ \times ۵۰ = ۱۰۰۰ \text{ افغانی} \quad ۲۰ \times ۸۰ = ۱۶۰۰ \text{ افغانی}$$

$$۲۰ \times ۱۰ = ۲۰۰ \text{ افغانی}$$



## د تصدی د سنجوني پاڼه (BAB)

دلگښت مواضع	پيسې	د لگښتونو مخکينۍ مواضع			د لگښتونو وروستۍ مواضع				
		عمودي مواضع		د توليد مرسته کونکې مواضع	د موادو مواضع	د توليد اصلي مواضع		اداره	پلورل
		۱	۲			A	B		
دلومړنيو لگښتونو توزیع									
د مشترکو موادو لگښت	۴۰۰۰	۲۰۰	۵۰۰	۳۰۰	۲۰۰	۱۰۰۰	۱۶۰۰	۲۰۰	-
معاشات	۸۰۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۴۰۰	۴۰۰	۱۲۰۰	۱۶۰۰	۲۴۰۰	۴۰۰
قانوني اجتماعي مصرف	۱۰۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۵۰	۵۰	۱۵۰	۲۰۰	۳۰۰	۵۰
دمزد مشترک لگښتونه	۳۰۰۰	۵۰۰	۵۰۰	-	-	۷۰۰	۹۰۰	۲۵۰	۱۵۰
بريښنا	۴۰۰	۱۵	۲۵	۱۰	۳۰	۱۰۰	۱۵۰	۵۰	۲۰
کرایه	۴۰۰	۳۲	۲۸	۲۰	۲۰	۱۰۰	۶۰	۱۲۰	۲۰
بیمه	۱۴۰	۱۴	۱۴	۷	۷	۲۱	۲۸	۴۲	۷
رامنځته شوی فرسایش	۵۰۰	۵۰	۶۰	۴۰	-	۱۵۰	۲۰۰	-	-
رامنځته شوې ربح	۲۵۰	۱۰	۱۵	۱۰	۵	۱۰۰	۸۰	۲۰	۱۰
لومړني مجموعي لگښتونه	۱۷۶۹۰	۱۷۲۱	۲۰۴۲	۸۳۷	۷۱۲	۲۵۲۱	۴۸۱۸	۳۳۸۲	۶۵۷

د لگښت ډول	د لگښت مواضع	د لگښتونو مخکني مواضع			د لگښتون وروستي مواضع				
		مبالغ		موضوع کمکي توليد	موضوع مواد	مواضع اصلي توليد		اداره	فروش
		موضوع عمومي	۱			۲	A		
II د مصارفو توزیع، د مصارفو مواضع	۱۷۲۱								
D لومړنۍ عمومي موضوع مصارفو توزیع	۱۷۲۱								
D دوهمې عمومي موضوع مصارفو توزیع									
ټول لیدنه	۱۷۶۹۰	-	-	۹۰۰	۸۱۲	۵۱۵۶	۶۲۵۸	۳۶۴۲	۹۱۷
III د کومکي موضوع د مصارفو توزیع									
D تولید پر اصلي موضوع تولید									
D وروستيو مواضعو ټول لگښت					۸۱۲	۵۵۲۱	۶۷۹۸	۳۶۴۲	۹۱۷
IV د سلنې برخه	۱۷۶۹۰				انفرادی مواد	تولیدی مزد	تولیدی مزد	د استحصالی مصارف	د استحصالی مصارف
اضافی اساس					۳۲۴۸	۳۰۰۰	۶۰۰۰	۲۵۳۷۹	۲۵۳۷۹
اضافی سلنه					%۲۵	%۱۸۴,۰۳	%۱۱۳,۳	%۱۴,۳۵	%۳,۱۷

د تصدی د ارزونې پاڼه (BAB) او اړونده حسابونه ېې په لاندې ډول دي:

الف - د لگښتونو په هرې مواضع باندې د لومړنيو لگښتونو ویشل.

۴۰۰۰ افغانۍ = د موادو د مشترکو لگښتونو له توزیع سره ( ۱ )

۲۰۰kg = ۱۰+۸۰+۵۰+۱۰+۱۵+۲۵+۱۰ = کیلوگرام = مجموعه کلید

۲۰ = ۴۰۰۰ ÷ ۲۰۰ = د کلید د فی واحد لگښتونه

د کیلوگرام په اساس په هرې مواضع باندې د مشترکو موادو د لگښتونو سهم ( برخه ) په لاندې ډول ده:

۳۰۰ = ۲۰ × ۱۵ افغانی	۱۵۰ = ۲۰ × ۲۵ افغانی	۲۰۰ = ۲۰ × ۱۰ افغانی
۱۶۰۰ = ۲۰ × ۸۰ افغانی	۱۰۰۰ = ۲۰ × ۵۰ افغانی	۲۰۰ = ۲۰ × ۱۰ افغانی
		۲۰۰ = ۲۰ × ۱۰ افغانی

۲- د معاشونو ویشل = ۸۰۰۰ افغانۍ

د کلید مجموعه کسان ۲ = ۱+۶+۴+۳+۱+۱+۲+ = ۲۰ = تن

د کلید د فی واحد لگښت ۸۰۰۰ = ۴۰۰ ÷ ۲۰ = افغانۍ فی نفر

د کلید په اساس و هر کس د لگښت مواضع د معاش برخه په لاندې ډول ده:

۴۰۰ = ۴۰۰ × ۱ افغانی	۸۰۰ = ۴۰۰ × ۲ افغانی	۸۰۰ = ۴۰۰ × ۲ افغانی
۱۶۰۰ = ۴۰۰ × ۴ افغانی	۱۲۰۰ = ۴۰۰ × ۳ افغانی	۴۰۰ = ۴۰۰ × ۱ افغانی
	۴۰۰ = ۴۰۰ × ۱ افغانی	۲۴۰۰ = ۴۰۰ × ۶ افغانی

۳- د اجتماعي لگښتونو توزیع ۱۰۰ = افغانۍ

۲۰ کسان = د کلید مجموعه

د هرې مواضع د لگښتونو لپاره د کلید په اساس د اجتماعي لگښتونو سهم په لاندې ډول دی:

۵۰ = ۱ × ۵ افغانی	۱۰۰ = ۲ × ۵۰ افغانی	۱۰۰ = ۲ × ۵۰ افغانی
۲۰۰ = ۴ × ۵۰ افغانی	۱۵۰ = ۳ × ۵۰ افغانی	۵۰ = ۱ × ۵۰ افغانی
	۵۰ = ۱ × ۵۰ افغانی	۳۰۰ = ۶ × ۵۰ افغانی

۴- دمزد د مشترکو لگښتونو توزیع = ۳۰۰۰ افغانی

د کلید مجموعه ۵۰ = ۱۵+۲۵+۹۰+۷۰+۵۰+ = ۳۰۰ =

د هر تن د فی واحد لگښت ۳۰۰۰ = ۳۰۰۰ ÷ ۱۰ = افغانۍ هر ساعت

د مزد د لگښتونو مشترک سهم ( برخه ) د فی ساعت په اساس د تصدی د هرې مواضع لگښت

په لاندې ډول دی:

افغانی ۷۰۰ = ۱۰ × ۷۰	افغانی ۵۰۰ = ۱۰ × ۵۰	افغانی ۵۰۰ = ۱۰ × ۵۰
افغانی ۱۵۰ = ۱۰ × ۱۵	افغانی ۲۵۰ = ۱۰ × ۲۵	افغانی ۹۰۰ = ۱۰ × ۹۰

۵- د بریښنا د لگښتونو ویش ۴۰۰ = افغانی

د کلید مجموعه ۳۰ = ۴۰ + ۱۰۰ + ۳۰۰ + ۲۰۰ + ۶۰ + ۲۰ + ۵۰ + ۲۰ کیلوواټ

د کلید د فی واحد لگښت ۰,۵ = ۸۰۰ ÷ ۴۰۰ افغانی فی کیلوواټ

د بریښنا سهم د کلید په اساس ( کیلوواټ ) د تصدی د هرې مواضع لگښتونه په لاندې ډول دي.

افغانی ۱۵۰ = ۰,۵ × ۳۰	افغانی ۲۵۰ = ۰,۵ × ۵۰	افغانی ۲۵۰ = ۰,۵ × ۵۰
افغانی ۳۰ = ۰,۵ × ۶۰	افغانی ۱۰۰ = ۰,۵ × ۲۰۰	افغانی ۱۵۰ = ۰,۵ × ۳۰۰
افغانی ۵۰ = ۰,۵ × ۱۰۰	افغانی ۲۰ = ۰,۵ × ۴۰	

۶- د کرایې د لگښتونو ویش ۴۰۰ = افغانی

د کلید مجموعه ۸ = ۵ + ۳۰ + ۱۵ + ۲۵ + ۵ + ۵ + ۷ + ۱۰۰

د کلید د فی واحد لگښتونه ۴ = ۱۰۰ ÷ ۴۰۰ افغانی فی متر مربع، افغانی

د کلید ( مترمربع ) په اساس د لگښتونو د سهم کرایه د تصدی د هر وضع شوي لگښت په لاندې

ډول دی.

افغانی ۳۲ = ۴ × ۸	افغانی ۲۸ = ۴ × ۷	افغانی ۲۰ = ۴ × ۵	افغانی ۱۰۰ = ۴ × ۲۵
-------------------	-------------------	-------------------	---------------------

۷- د بیمې د لگښت توزیع ۱۴۰ = افغانی

مجموع کلید = ۲۰ نفر

د کلید د فی واحد لگښت = ۱۴۰ = ۷ × ۲۰ ÷ افغانی فی نفر

د بیمې د لگښت سهم د کلید په اساس د تصدی هر وضع شوی لگښت په لاندې ډول دی.

افغانی ۱۴ = ۷ × ۲	افغانی ۱۴ = ۷ × ۲	افغانی ۷ = ۷ × ۱
افغانی ۷ = ۱ × ۷	افغانی ۲۱ = ۷ × ۳	افغانی ۲۸ = ۷ × ۴
افغانی ۴۲ = ۷ × ۶	افغانی ۷ = ۷ × ۱	

۸- د رامنځته شوي فرسایش ویشل = ۵۰۰ افغانی

د کلید مجموعه = ۵۰۰ = ۲۰۰ + ۱۵۰ + ۴۰ + ۶۰ + ۵۰ ساعت ماشین

د کلید د فی واحد لگښتونه = ۵۰۰ = ۱ = ۵۰۰ ÷ افغانی فی ساعت ماشین، افغانی

د رامنځته شوي فرسايښ

د في ساعت د فعاليت په اساس د تصدۍ د هر وضع شوي لگښت لپاره د رامنځته شوي فرسايښ برخه (سهم) په لاندې ډول ده.

$$\begin{aligned} 1 \times 0.6 &= 0.6 \text{ افغانۍ} & 1 \times 0.5 &= 0.5 \text{ افغانۍ} \\ 1 \times 0.2 &= 0.2 \text{ افغانۍ} & 1 \times 0.51 &= 0.51 \text{ افغانۍ} \end{aligned}$$

۹- د رامنځته شوي ربحي توزیع ۲۵۰ افغانۍ

$$\begin{aligned} \text{دکلید مجموعه} &= 200 = 400 + 200 + 1600 + 2000 + 100 + 200 + 3000 + 200 \\ \text{دکلید د في واحد لگښت} &= 0.5 = 5000 \div 250 \end{aligned}$$

د وضعه شويو توليدي لگښتونو لپاره د رامنځته شوي ربحي برخه د سرمايي په اساس په لاندې ډول ده:

$$\begin{aligned} 200 \times 0.5 &= 10 \text{ Af} & 300 \times 0.5 &= 15 \text{ Af} & 200 \times 0.5 &= 10 \text{ Af} \\ 1600 \times 0.5 &= 80 \text{ Af} & 200 \times 0.5 &= 10 \text{ Af} & 100 \times 0.5 &= 5 \text{ Af} \end{aligned}$$

ب - په وروستيو وضع شويو لگښتونو باندې د مخکنيو وضع شويو لگښتونو توزیع: (د ثانوي لگښتونو توزیع):

د عمومي موضع د لگښتونو توزیع - ۱ = ۱۷۲۱ افغانۍ

د عمومي مواضعو سهم ۲ او کمکي موضع ۱۰۰ = ۲۱ + ۱۲۱

د عمومي موضع پاتي لگښتونه - ۱۷۲۱ = ۱۲۱ - ۱ = ۱۶۰۰ افغانۍ

$$\text{د هر توليدي موضع سهم} = 640 = \frac{1600 \times 40}{100} \text{ افغانۍ}$$

$$\text{د اداري د هرې مواضع سهم او خرڅلاو} = 160 = \frac{1600 \times 10}{100} \text{ افغانۍ}$$

۲- د دويمې موضع د لگښتونو توزیع = ۲۱۴۲ افغانۍ

د کمکي موضع سهم اود موادو موضع ۱۰۰ = ۴۲ + ۱۴۲

د عمومي موضع پاتي لگښتونه ۲۱۴۱ = ۱۴۲ - ۲۰۰

$$A \text{ دتوليد د موضع سهم} = 1000 = \frac{2000 \times 50}{100} \text{ افغانۍ}$$

$$B \text{ دتوليد د موضع سهم} = 800 = \frac{2000 \times 40}{100} \text{ افغانۍ}$$

۳- دلگښتونو توزیع د تولید کمکي موضوع ۹۰۰ = افغانۍ

$$A \text{ دتولیدي موضوع سهم } = \frac{۴۰ \times ۹۰۰}{۱۰۰} = ۳۶۰ \text{ افغانۍ}$$

$$B \text{ دتولیدي موضوع سهم } = \frac{۶۰ \times ۹۰۰}{۱۰۰} = ۵۴۰ \text{ افغانۍ}$$

ج- داضافي فیصدۍ ارزونه (سجش)

• دموادو د موضوع اضافي فیصدۍ

دموادولگښت	مواد	مشترک لگښتونه
انفرادي		
۳۲۴۸		۸۱۲
۱۰۰		X

$$X = \frac{۱۰۰ \times ۸۱۲}{۳۲۴۸} = ۲۵\%$$

دموادو اضافي فیصدۍ = ۲۵%

A-۲ دتولید دمووضوع اضافي فیصدۍ

د تولید	مشترک لگښتونه
مزد	
۳۰۰۰	۵۵۱۲
۱۰۰	X

$$X = \frac{۱۰۰ \times ۵۵۲۱}{۳۰۰۰} = ۱۸۴,۰۳\%$$

A-۳ دتولید د موضوع اضافي فیصدۍ

تولیدي مزد	تولیدي مشترک لگښتونه
۶۰۰۰	۶۷۹۸
۱۰۰	X

$$X = \frac{۱۰۰ \times ۶۷۹۸}{۶۰۰۰} = ۱۱۳,۳\%$$

۳- د اداري اضافي فیصدۍ

$$۲۵۳۸۰ = (۶۰۰۰ + ۶۷۹۸) + (۳۰۰۰ + ۵۵۲۲) + (۳۲۴۸ + ۸۱۲) = \text{د استحيال مصارف}$$

اداري لگښتونه	د استحصال لگښتونه
۳۶۴۲	۲۵۳۸۰
X	۱۰۰

$$X = \frac{100 \times 3642}{25380} = 14,35\%$$

۵- د خرڅلاو د موضع لپاره اضافی فیصدی.

لگښتونه	د لگښتونو استحصال
پلورل	
۹۱۷	۲۵۳۸۰
X	۱۰۰

د اتم څپرکي د مطالبو لنډيز:

۱- د مصرف د مواضع د سنجش مفهوم: د مصارفو د موضع په سنجش کې د مصارفو د توزيع مختلف ډولونه د تصدی په ټولو هغو څانگو کې چې دا مصارف په يوه اقتصادي مرحله کې رامینځته شوي وي، وړاندې کوي.

۲- د مصارفو د مواضع د سنجش مهم اهداف: د اقتصادیت د اندازې کنټرول د خدمت د مصارفو په حامل باندې د مشترکو مصارفو د وسیلي په توگه عبارت ده.

۳- له وظیفوي اړخه د مصارفو د مواضعو وپش:

- \_ د عمومي مصارفو مواضع
- \_ د توليدي مصارفو مواضع
- \_ د موادو د مصارفو مواضع
- \_ د خرڅلاو د مصارفو مواضع
- \_ د اداري مصارفو مواضع

۴- د مصارفو په مواضع باندې د مصارفو د ډولونو وپش: مصارف د توليدي انفرادي مصارفو په حامل او د حامل گډ مصارفو باندې تقسیميږي. د مصارفو د حامل انفرادي مصارف په مستقیمه توگه د مصارفو په حامل وپشل شوی، په داسې حال کې چې د مصارفو د حامل مشترک مصارف د مصارفو د مواضعو له طریقي د مصارفو په حامل وپشل کیږي.

د مصارفو حامل مصارف کولای شو د مصارفو په انفرادي موضوعو او د مصارفو په مشترکو موضوعو وویشو.

د مصارفو د مواضع انفرادي مصارف په مستقیمه توګه او له نسبتي کمیټونو (کلیدونو) پرته د مصارفو په موضع تقسیم کړو، خو مشترک مصارف د نسبي (کلیدي) کمیټونو په مرسته د مصرف په موضوعو تقسیمولی شو. په دې توګه هڅه کېږي چې د مصارفو او نسبي (کلیدونو) تر مینځ اړیکه وساتو.

۵\_ د متناسب کلید د مصارفو د وېش له پاره: د کلید واحد مصارف  $\times$  د کلیدونو شمېر = د مصارفو سهم - الف

$$\frac{\text{اضافي سهم} \times \text{د کلیدونو شمېر}}{100} \text{ د مصارفو برخه}$$

$$\frac{\text{د فیصدي فیصدي} \times \text{د مصرف مجموعه}}{\text{د مصرف برخه}}$$

۶\_ د تصدی د سنجش پاڼه (BAB) د مصارفو د موضوعو د سنجش د وسیلې په توګه: د مصارفو د مواضع سنجش د پرمخ بیولو د تابلو یا په حسابي بڼه تر سره کړو، په دې توګه چې د مصارفو هرې یوې موضع ته حساب افتتاح کړو او په هغه کې په هرې مواضع پورې اړونده ډولونه درج کړو. په هغه صورت کې چې د مصرفو د موضوعو سنجش د تابلو په بڼه وړاندې لار شي، له دوه اړخیزې محاسبې څخه ډډه کوو او د تصدی د سنجش پاڼه (BAB) د هغه یوه نمونه وړاندې کوي. د تصدی د سنجش پاڼه یوه تابلو ده چې په هغې کې په عمودي ډول د مصارفو ډولونه او په افقي ډول د مصارفو مواضع درج کېږي. له همدې امله د مختلفو موضوعو د مصارفو د سنجش په نوم هم پیژندل کېږي.

۷\_ د تصدی په دننه کې د توزیع د فعالیتونو طریقې: په تصدیو کې ځینې داسې مختلفې امتعې تولید کېږي، چې په مارکیټ کې نه پلورل کېږي، بلکې دوهم ځل په تصدی کې د تولید په بیلابیلو پروسو کې کار ورڅخه اخلي. ددې امتعو (وسایلو) قیمت گذاري په تصدی کې د داخلي فعالیتونو د سنجش د ستونزو په نوم یادېږي. دا وسایل کیدای شي چې مادي وسایل وي (ثابته دارايي، امتعه او نور) او یا هم غیر مادي امتعه وي (بشري قوا، علمي معلومات او نور).

د تصدی د داخلي فعالیتونو د سنجش له پاره له لاندې طریقو څخه استفاده کولای شو:  
۱\_ د مختلفو مصارفو طریقه.



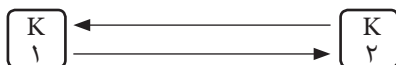
۲\_ د مصارفو د انتقال طریقه، د مصارفو مواضع

۳\_ د مصارفو د مواضع د توازن طریقه

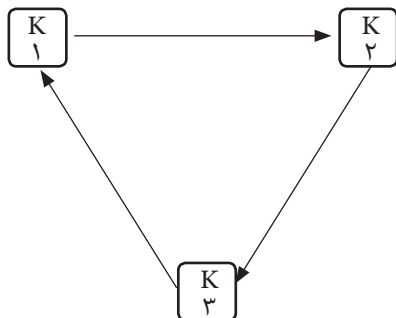
۴\_ د مصرف د حامل طریقه

۸\_ د بدلیدو (تعویض) په صورت کې په تصدی کې د متقابلو فعالیتونو د سنجش طریقه:

ځانگړې ستونزې هغه مهال را څرگندېږي چې د فعالیتونو د مصارفو په دوو او یا تر دوو ډیرو مواضعو کې په مستقیمه او یا هم غیر مستقیمه توگه بدلون راشي.



په الف حالت کې فعالیتونه په مستقیمه توگه او په ب حالت کې په غیر مستقیمه توگه بدل شويدي.



په دې صورت کې د فعالیتونو مصارف په تدریجي توگه نه دي تقسیم شوي، بلکې د معادلاتو د سیستم له مخې په یوه وخت کې وپشل شويدي.

## د اتم څپرکي پوښتنې

۱- په يوه دوره کې د يوې تصدۍ مشترک لگښتونه په لاندې ډول ملاحظه کېږي.

د مشترکو لگښتونو ډولونه	افغانۍ
د مشترکو موادو لگښتونه	۲۴۰۰۰
برېښنا	۳۶۰۰۰
کومکي مزد	۶۳۰۰۰
معاشونه	۶۶۰۰۰
اجتماعي لگښتونه	۴۰۰۰۰
د ترميم لگښتونه	۲۲۰۰۰
مالیات	۴۲۰۰۰
لاسته راغلي ربح	۶۴۰۰۰

دا لگښتونه د دغې تصدۍ په څلورو وروستيو موضوعو د لاندې کليد په واسطه ویشل کېږي ، په وروستۍ موضوع پورتنې مشترک لگښتونه په دغه تصدۍ ویشل کېږي او د تصدۍ د ارزونې پاڼه ترتيب کېږي.

۲- يوه تصدۍ په پام کې ونيسۍ چې د دوو مخکنيو موضوعاتو ۷ او ۷۲ او دوو وروستيو موضوعاتو E۳ او E۴ وي، د دغو موضوعاتو هريو لومړني لگښت په لاندې ډول دی.

$V_1$  د مخکينۍ موضوع لومړني لگښتونه = ۸۰۰۰

$V_2$  د مخکينۍ موضوع لومړني لگښتونه = ۱۰۰۰۰

$E_2$  د وروستۍ موضوع لومړني لگښتونه = ۱۲۰۰۰

$E_3$  د وروستۍ موضوع لومړني لگښتونه = ۲۰۰۰

مخکينۍ موضوع  $V_1$  ، ۱۰ فیصده خپله لاسته راوړنې په  $V_2$  او ۴۰ فیصده په  $E_2$  او ۵۰ فیصده نورو په  $E_4$  سرته رسېږي. مخکينۍ موضوع  $V_2$  ، ۲۰ فیصده خپل فعالیت په  $V_1$  او ۵۰ فیصده په  $E_3$  او ۳۰ فیصده نورو په  $E_2$  سرته رسېږي.

الف- د هرې پورته ذکر شوې مواضع لگښت د هماغه وخت د معادلانو د سیستم په اساس ارزول کېږي.

ب- د هرې مواضع لگښتونه په اړونده حسابونو کې درج کړئ.

ج- انفرادي لگښتونه ، ثانوي لگښتونه او مشترک لگښتونه هريو د دې موضوعو د جذب د کومک په واسطه ارزيايي کړئ؟

۳- په يوه دوره کې د يوې تصدۍ مشترک لگښتونه په لاندې ډول دی:

دمشترکو موادو لگښتونه = ۲۰۰ افغانۍ

معاشونه = ۴۰۰ افغانۍ

قوت = ۵۰ افغانۍ

ترسره شوی فرسایش = ۱۰۰ افغانۍ

متفرقه = ۵۰ افغانۍ

د توليدي موادو انفرادي لگښتونه = ۵۳ افغانۍ

توليدي مزدونه = ۹۸۸ افغانۍ

وروستۍ موضع				کلید	د لگښتونو ډولونه
د پلور موضع	د ادارې موضع	د تولید موضع	د موادو موضع		
-	۱۰۰ کیلوگرام	۱۹۰۰ کیلوگرام	۴۰۰ کیلوگرام	دموادو د اخیستلو سند	د مشترکو موادو لگښتونه
۶۰۰۰۰ کیلوواټه	۶۰۰۰۰ کیلوواټه	۱۸۰۰۰ کیلوگرام	۶۰۰۰۰ کیلوواټ	د بریښنا استهلاك	قوت
۱۰۰۰ ساعت	۵۰۰۰ ساعت	۵۰۰۰ ساعت	۲۰۰ ساعت	د کمکي مزد سند	کمکي مزدونه
۱ کس	۶ کسان	۲ کسان	۲ کسان	د پرسونل شمیرنه	معاشونه
۲۰۰۰۰	۶۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰	مزد او معاش	اجتماعي لگښتونه
۵۰ ساعت	-	۴۵۰ ساعت	۵۰ ساعت	د کار وخت	د ترمیم لگښتونه
۲۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	۲۰۰۰۰	د اساس ارزول	مالیات
۸۰۰۰۰	۱۶۰۰۰۰	۳۲۰۰۰۰	۸۰۰۰۰	سرمایه	ترلاسه شوی ربح

په وضع شویو لگښتونو باندې پورتنیو لگښتونو ته په کتوسره دغه تصدۍ په لاندې پړاوونو ویشل شوې.

مشترک لگښتونه	کلید	عمومي موضوع	د موادو موضوع	د تولید موضوع	د ادارې موضوع
د مشترکو موادو لگښت	د موادو د اخیستلو سند	۵ کیلوگرام	۱ کیلوگرام	۱۴ کیلوگرام	-
معاشات	د معاش د اخیستلو سند	۴ کسان	۲ کسان	۹ کسان	۱۰ کسان
رامنځته شوی فرسایش	د ماشین د فعالیت د ثبتولو سند	۳ ساعته	۲ ساعته	۱۵ ساعته	
متفرقه	-	۱	-	۳	
انرژۍ	د برښنا استهلاك	۲۰ کیلوواټه	۱۰ کیلوواټه	۵۰ کیلوواټه	کیلوواټه ۲۰

الف- د تصدۍ د ارزونې پاڼه ترتیبوو او د لگښتونو په وروستۍ موضوع اضافي فیصدي ارزوو، د عمومي موضوع لگښتونه ۴۹ افغانۍ د موادو په موضوع او پاتې ۸۰ فیصده په تولیدي موضوع او ۲۰ فیصده نور د ادارې په موضوع ویشل کیږي.

ب- د یو فرسایش حاصل شوي لگښتونه د اضافي فیصدۍ په پام کې نیولو سره ارزایی کړی؟ په هغه صورت کې چې د موادو د انفرادي لگښتونو تولید ۱۰۶ او د دغه فرسایش تولیدي مزد ۴۹۴ افغانۍ دی.

۴- یوې تصدۍ ته پام وکړئ چې له دوو ۷۱ او ۷۲ مخکنیو موضوعاتو او دوو وروستیو E ۳ او E۴ موضوعاتو څخه جوړه شوې وي، د دغو موضوعو لومړني لگښتونه په لاندې ډول دي.

$$\begin{aligned}
 V_1 & \text{ د مخکینۍ موضوع لومړني لگښتونه} = ۶۰۰۰ \\
 V_1 & \text{ د وروستۍ موضوع لومړني لگښتونه} = ۱۴۰۰۰ \\
 E_1 & \text{ د وروستۍ موضوع لومړني لگښتونه} = ۲۰۰۰۰ \\
 E_1 & \text{ د وروستۍ موضوع لومړني لگښتونه} = ۳۰۰۰
 \end{aligned}$$

دا څلور موضوع په متقابل توګه په یو بل فعالیت کوي. پخوانۍ موضوع ۱۵،۷۱ د خپل فعالیت فیصدۍ پخوانۍ موضوع ۴۵،۷۲ ته ور سپاري. پاتې مصارف وروستۍ موضوع E۳، ۴۰ ته ورکوي او پاتې فیصدي د وروستۍ موضوع E۴ په واک کې ورکوي. پخوانۍ موضوع ۲۰،۷۲ فیصده خپل فعالیت

مخکینی، موضع ۳۰،۷۱ او څه فیصدي وروستی، موضع E۳ ته ورکوي. ۵۰ فیصده پاتې یې اخيري E۴ ترسره کوي. اخيري موضع E۳، ۱۰ فیصده خپل تولید مخکینی، ۷۱ او ۱۵ او نوره فیصدي ۲۵ و ۷۲ موضع په واک کې رډي. اخيري موضع E۴، ۲۰ فیصده خپل فعالیت پخوانی، موضع ۱۰،۷۱ ته، فیصده یې اخيري او ۷۲ و ۱۰ فیصده یې وروستی، موضع ته E۳ سرته رسوي.

الف- د څلورو موضوعو هره موضع د متکس په مرسته سنجش کړی؟

ب- د دغو هرې یوې موضع مصارف په حسابونو کې درج کړی؟

### سرچینې او اخځلیکونه:

- ۱- سنجش مصارف در موسسات صنعتی افغانستان، انستیتوت اداره و صنعت کابل، دکتور هربرت هیریشی
- ۲- حسابداری صنعتی (حسابداری قیمت تمام شد) سازمان آموزشی و حرفه ای کشور ایران، مترجم پوهنپار غلام ربانی ظهور
- ۳- مفاهیم اساسی مصرف برای تصمیم گیری، پوهنتون مزار شریف، استاد محمد عارف
- ۴- حسابداری مالی و حسابداری شرکت ها، دانشگاه ها و مدارس ایران، محمد علی جلالی
- ۵- سنجش مصارف، پوهنتون کابل، پوهنچی اقتصاد، دکتور نذیر احمد شهیدی
- ۶- حسابداری صنعتی مقدماتی، وزارت آموزش و پرورش، ایران ابوالقاسم عشقی و محمد رضا جانسپاه
- ۷- حساب مصرف و سرمایه گذاری، پوهنتون کابل پوهنچی اقتصاد، مولف Carl Zimmerer
- ۸- تیوری تولید و مصرف، پوهنتون کابل، پوهنچی اقتصاد، دکتور نذیر احمد شهیدی

## د ښوونیز نصاب د پراختیا د ریاست پیغام

د پوهنې وزارت د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت د ښوونیز نصاب د انکشاف ریاست د ټولنې د عیني او ښکاره ضرورت په درک کولو سره چې د محصلینو او شاگردانو د درسي کتابونو په برخه کې یې تخنیکي او مسلکي رشتې درلودې او لري یې، په لومړي سر کې یې تصمیم ونيو، چې په ښوونیزو پلانونو او درسي مفرداتو باندې بیا کتنه وکړي او ورپسې بیا د شاگردانو او محصلینو د درسي کتابونو د تالیف لپاره مبادرت او کوشښ وکړي. د خدای (ج) په فضل او مرحمت سره او د ادارې او حسابدارۍ څانګې د ښوونکو په میړانې او همت سره د ادارې او حسابدارۍ درسي کتابونه تالیف شول تر څو په وړیا ډول د شاگردانو او محصلینو په واک او اختیار کې ورکړل شي. د علم او معرفت له ټولو لوستونکو، علاقمندانو، د ادارې او حسابدارۍ د مکاتبو له ښوونکو، گرانو شاگردانو او د تخنیکي او مسلکي زده کړو د چارو له متخصصینو او همدا شان له ټولو څېړونکو او شنونکو څخه صمیمانه هیله کېږي، چې د دې کتابونو په مطالعې سره چې په لومړي ځل د ښوونکو او د ادارې او حسابدارۍ څانګې د مسلکي غړو له لوري تالیف او تدوین شوي دي. د مسلکي، تخنیکي او علمي مطالبو او مفاهیمو د څرنگوالي په هکله خصوصاً د هغوی املايي او انشایي اشتباهاتو په اړه مونږ ته لارښوونه وکړي، ترڅو په راتلونکي کې وکړای شو، په همدې او نورو برخو کې گرانو شاگردانو ته له دې څخه ښه، غوره، گټور او ارزښتناکه موضوعات وړاندې کړو.

همدا شان له گرانو شاگردانو او محصلینو څخه هیله کوو ترڅو د دې کتابونو د مطالعې او استفادې پر مهال د هیواد اقتصادي ستونزې، فقر او وروسته پاتې والی په نظر کې ونیسي او د کتابونو په ساتنه کې کوشښ او زیار وباسي، ترڅو د ډېرو شاگردانو او محصلینو د گټې وړ وگرځي.

**پته:** د پوهنې وزارت- د مسلکي او تخنیکي زده کړو معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا ریاست

د درسي کتابونو د چمتو کولو عمومي مدیریت

**Get more e-books from [www.ketabton.com](http://www.ketabton.com)  
Ketabton.com: The Digital Library**